

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Územní samospráva – faktory výsledků krajských voleb
v roce 2016**

Bc. Karolina Fric

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Karolina Nováková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Územní samospráva – faktory výsledků krajských voleb v roce 2016

Název anglicky

Local Government – the Factors of the Results of Regional Elections in the Year 2016

Cíle práce

Cílem práce bude posoudit faktory, které ovlivňují výsledky krajských voleb v roce 2016 v Plzeňském kraji. K naplnění hlavního cíle práce jsou dílčími cíli popis rozhodujících témat krajských voleb a posouzení volebního chování elektorátu. Práce vychází z aktuální diskuse, která se týká soudobých témat (uprchlická krize, vliv soukromých subjektů do politiky a veřejného života, výsledky vládní politiky v ČR, apod.).

Metodika

Práce bude pojata jako případová studie. Vybraným subjektem bude Plzeňský kraj a výsledky krajských voleb. Objekty studia budou jednak volební strany, jejich programy a kampaně a dále voliči a jejich hodnotové postoje. K naplnění cíle budou použita data získaná na základě studia dokumentů (zejména programů politických stran a materiálů určených k politické kampani), dále pak data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření voličů (orientováno na volební chování). Význam témat v politické kampani a celková forma kampaně budou posouzena na základě dat získaných technikou semistandardizovaného rozhovoru s vrcholnými představiteli kandidujících politických subjektů.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

krajské volby, volební chování, uprchlická krize, politické strany, volební kampaň, volební preference, zastupitelstvo kraje, vládní politika

Doporučené zdroje informací

BALÍK, Stanislav. Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. 1. Vydání. Praha: Grada publishing, 2009. 240 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BRADOVÁ, Eva. Od lokálních mítinků k politickému marketingu: Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 112 s. ISBN 80-210-3800-4.

MATĚJŮ, Petr, VLACHOVÁ, Klára (eds.). Nerovnost, spravedlnost, politika. Česká republika 1991-1998. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. 402 s. ISBN 80-85850-82-6.

ŠVEC, Kamil. Analýza voleb do krajských zastupitelstev v roce 2008 v kontextu teorie koalic a srovnání s volbami v roce 2000 a 2004. Acta Politologica, 2010. 186 – 204 s. ISSN 1803-8220.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Radek Kopřiva, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2016

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 10. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 04. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Územní samospráva - faktory výsledků krajských voleb 2017" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. března 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. R. Kopřivovi, Ph. D. za jeho čas, odborné vedení, cenné rady a připomínky, jež mně poskytl v průběhu zpracování této diplomové práce.

Územní samospráva – faktory výsledků krajských voleb v roce 2016

Souhrn

Diplomová práce se zabývá problematikou voleb a volebního chování občanů na území regionu Plzeňského kraje se zaměřením na krajské volby, které proběhly v roce 2016.

V teoretické části jsou zahrnuta témata jako krajská samospráva, volby a volební systém, problematika volebního chování, političtí aktéři nebo také politická předvolební kampaň, marketing a reklama, které vždy tvoří nedílnou součást období předcházející volbám.

Praktická část obsahuje charakteristiku Plzeňského kraje a zhodnocení výsledku voleb v tomto kraji z roku 2016, včetně představení jednotlivých kandidujících subjektů. Důležitou součástí závěrečné práce je rovněž zhodnocení dat získaných za pomoci dotazníkového šetření.

Klíčová slova: demokracie, volební systémy, krajské volby, volební chování, samospráva, Plzeňský kraj, politické strany, zastupitelstvo, předvolební kampaň

Local authority - results factors of regional elections in 2016

Summary

The diploma thesis deals with problematic of elections and electoral behaviour of the citizens in Pilsner region and it is focused on regional elections which were held in 2016.

Theoretical part includes topics such as regional authority, elections, electoral system, problematic of electoral behaviour and political actors. Further integral part of the period preceding elections comprises political campaigning, marketing and advertisement.

Practical part contains characteristics of Pilsner region and evaluation of election results in this region in 2016, including introduction of each candidate entity. Very important part of this final thesis is also evaluation of data based on survey.

Keywords: democracy, electoral systems, regional elections, electoral behaviour, authority, Pilsner region, political parties, municipal council, campaigning

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíl práce a metodika	11
2.1. Cíl práce	11
2.2. Metodika	12
3. Teoretická východiska	13
3.1. Vymezení kraje z hlediska samosprávy	13
3.1.1. Samostatná a přenesená působnost kraje	14
3.2. Orgány kraje.....	15
3.2.1. Krajské zastupitelstvo	15
3.2.2. Krajská rada	16
3.2.3. Hejtman.....	16
3.2.4. Krajský úřad.....	17
3.2.5. Další orgány kraje	17
3.3. Samospráva krajů v teoretické perspektivě.....	17
3.4. Volby.....	21
3.4.1. Volební systém v případě voleb do krajského zastupitelstva	21
3.4.2. Volby do zastupitelstva kraje.....	24
3.5. Problematika volebního chování.....	32
3.6. Předvolební kampaň, marketing, reklama a veřejnost	38
3.7. Političtí aktéři	44
4. Empirická část.....	47
4.1. Charakteristika Plzeňského kraje	47
4.1.1. Plzeňský kraj z hlediska geografického.....	47
4.1.2. Plzeňský kraj z hlediska demografického.....	48
4.1.3. Plzeňský kraj z hlediska sociálního	50
4.2. Obyvatelstvo Plzeňského kraje	51
4.2.1. Přirozený přírůstek.....	52
4.2.2. Migrační přírůstek.....	52
4.2.3. Cizinci.....	52
4.3. Administrativní členění Plzeňského kraje.....	53
4.4. Strany kandidující do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016.....	55
4.4.1. ANO 2011	56
4.4.2. ČSSD	57
4.4.3. ODS	59
4.4.4. KSČM	61

4.4.5.	Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků.....	64
4.4.6.	TOP 09	65
4.4.7.	Koalice SPD a SPO.....	66
4.4.8.	Koalice pro Plzeňský kraj	66
5.	Výsledky a diskuze	68
5.1.	Výsledky krajských voleb v Plzeňském kraji v roce 2016	68
5.2.	Hodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	71
5.2.1.	Základní údaje o respondentech zúčastněných dotazníkového šetření.....	72
5.2.2.	Informace získané dotazníkovým šetřením	73
6.	Závěr.....	87
7.	Seznam použitých zdrojů	90
8.	Seznam grafů a tabulek	102
9.	Přílohy	104

1. Úvod

Volby jsou aktem, který je nedílnou součástí demokratického systému a který umožňuje občanům vyjádřit svůj politický názor. Jak již samotný význam slova „volby“ napovídá, jde o proces, kterým občan vybírá jednu z možností, v tomto případě politickou stranu, jejímž prostřednictvím se chce podílet na spravování společnosti. Jedná se o demokratické vyjádření vůle voliče a přenesení jeho svrchovanosti na zastupitelské orgány.

Cílem práce je zkoumat faktory, které voliče ovlivnily při volbách do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016. Jaké okolnosti ovlivňují voliče v rozhodování, komu odevzdá svůj volební hlas? Má na občana vliv rodina? Je to jeho postavení ve společnosti nebo pobyt v určitém regionu? Či jen uvažuje podle svých zájmů a hodnot? Může voliče ovlivňovat aktuální politická situace, nebo se mnozí řídí známým citátem připisovaným Emmě Goldmannové, americké anarchistce, že „Kdyby volby mohly něco změnit, už dávno by je zakázali“? Tyto otázky a mnohé další budou zodpovězeny v závěru práce na základě informací získaných dotazníkovým šetřením.

Práce je rozdělena do dvou částí. První polovina práce je teoretická. Jednotlivé kapitoly jsou věnovány krajskému zřízení, volebnímu systému, problematice volebního chování, kampaním a jejich vlivu na občany. V teoretické i praktické části je především čerpáno z prací odborníků, kteří se těmito tématům a problematice věnují.

Praktická část popisuje region Plzeňského kraje ze socioekonomického hlediska, politické subjekty, které získaly mandát v zastupitelstvu Plzeňského kraje po volbách 2016 a výsledky těchto voleb. V neposlední řadě charakterizuje metodiku provedení výzkumu. Poslední kapitola je určena výstupům z dotazníkového šetření, vyhodnocení těchto dat a analýze vlivů, které na voliče působí.

V této diplomové práci je pracováno s publikacemi autorů, kteří se volbami a volebním chováním zabývají, a dále pak s veřejně dostupnými daty a informacemi, především pak ze stránek Českého statistického úřadu.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Primárním cílem diplomové práce je posouzení faktorů, které ovlivňují volební chování elektorátu v rámci voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016.

Prvním dílčím cílem je shrnutí teoretických témat jako politická struktura, orgány kraje a jeho fungování. Součástí je i popis samotných voleb, volebního systému a činností bezprostředně s volbami souvisejících.

Další část práce je zaměřena na vznik Plzeňského kraje, jeho charakteristiku, historii, geografii, obyvatelstvo, administrativní členění a dále na představení politických subjektů, které se účastnily voleb do krajského zastupitelstva v roce 2016.

V poslední části práce je pozornost věnována výsledkům krajských voleb v Plzeňském kraji a vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.

V samotném závěru jsou v souladu s cílem práce hledány odpovědi na tyto otázky:

- Chodí občan pravidelně k volbám a je jeho účast v jednotlivých volbách komunálních, krajských a parlamentních stejná?
- Potvrdily volby do zastupitelstva Plzeňského kraje úbytek voličských hlasů tradičním stranám a naopak podporu stranám a hnutím novým?
- Jsou voliči na krajské a komunální úrovni ovlivněni celostátní politickou situací?
- Ovlivňuje volbu rodina, politické přesvědčení či předvolební kampaň?
- Bude politika úspěšnější jako manažerská práce či jako soubor idejí a hodnot?

2.2. Metodika

Úkolem diplomové práce je zhodnotit volební chování občanů Plzeňského kraje v rámci voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016.

Z hlediska metodiky je práce členěna do čtyř částí.

V první části práce převládá metoda deskriptivní, objasňující nejen hlavní teoretické poznatky odborníků k tématům dotýkajících se různou měrou procesu voleb, ale také charakteristiku Plzeňského kraje včetně jeho vymezení z hlediska samosprávy. Pro získání celistvého souboru dat je využíváno různých zdrojů informací. Z odborné literatury je čerpáno zejména z děl autorů Michala Kubáta a Ladislava Cabady, Vladimíra Proroka a Aleše Lisy, Kláry Plecité, Petra Matějů a ze sborníku autorů Julie Häuberer a kolegů. Dále je využito příslušných zákonů, odborných článků a publikací Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i.

Druhá část práce je pojata jako případová studie zaměřena na popis Plzeňského kraje ze sociálního, demografického a geografického hlediska a charakteristiku politických subjektů na krajské úrovni včetně jejich volebních programů.

V následující části je provedena analýza výsledků krajských voleb v roce 2016. Pro vyhodnocení faktorů ovlivňující volební chování občanů je v této části využito informací získaných za pomoci dotazníkové metody, která byla uskutečněna bez osobní účasti, tedy na dálku. Využití této metody šetření bylo zvoleno z několika důvodů – především časová nenáročnost a to jak ze strany sběru dat (sběr dat je lze provádět v relativně krátkém časovém úseku), tak ze strany respondenta, kterému vyplnění dotazníku zabere jen pár minut. Současně je zaručena vyšší míra anonymity respondenta. Pro zajištění co možná nejreprezentativnějšího výzkumného vzorku je v rámci kvantitativního výzkumu zvolena technika kvótního výběru, která je řazena mezi nepravděpodobnostní metody výběru. V rámci této metody je výběr proveden na základě předem známých kvót, který cíleně hledá respondenty splňující určitá kritéria. Cílem je ve struktuře vzorku tyto charakteristiky napodobit ve stejném procentuálním zastoupení a tím vytvořit model populace. Při stanovení kritérií je nutná znalost charakteristik těchto znaků v populaci, proto jsem zvolila věk a pohlaví, neboť tyto charakteristiky populace jsou dostupné z dat Českého statistického úřadu.

V závěru práce je provedena analýza výsledků dotazníkového šetření, ze které lze vysledovat volební chování občanů.

3. Teoretická východiska

3.1. Vymezení kraje z hlediska samosprávy

V Ústavě České republiky¹ (dále jen Ústava) je Česká republika rozdělena do územních samosprávných celků. Ústava zaručuje samosprávu těchto celků, která je základem pro fungování demokratického právního státu. „Samospráva je veřejná správa vykonávaná jinou institucí než státem.“² „Právo na samosprávu je zaručeno Ústavou ČR a stát může do činnosti územních samosprávných celků zasahovat, jen když to vyžaduje ochrana zákona a jen způsobem stanoveným zákonem, výkon této činnosti je subjektivním právem. Samostatnost při výkonu záležitostí samosprávného celku není absolutní, ale je dána rámcem zákonodárství. Obec má právo bránit se proti nezákonnému zásahu státu do své samosprávy prostřednictvím ústavní stížnosti. Stěžejním právem, vyplývajícím ze samostatné působnosti, je právo na vlastní majetek obce a na hospodaření podle vlastního rozpočtu.“³ Důležitou stránkou samosprávy je spoluúčast občanů ve veřejné správě.

Územním samosprávným celkem základního stupně jsou obce. Vyššími územními samosprávnými celky jsou kraje. Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů, ustanovuje celkem 14 vyšších územních celků - 13 krajů a hlavní město Praha.

Základní právní normou vyšších územně samosprávných celků je zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon). Ten definuje kraj jako územní společenství občanů, které má právo na samosprávu, je současně veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek a vlastní příjmy vymezené zákonem a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu. Kraj vystupuje

¹ *Ústavní soud České republiky - oficiální webové stránky*. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů [online]. Copyright © [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/ustava.pdf

² *Samospráva: Portál na podporu rozvoje obcí ČR. Portál na podporu rozvoje obcí ČR* [online]. Copyright © 2009 [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <http://www.rozvojobci.cz/news/samosprava/>

³ *Samostatná působnost obce - SMS ČR - Rok v obci. SMS ČR - Rok v obci* [online]. [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/rukovet-starosty/detail/33-samostatna-pusobnost-obce/>

v právních vztazích svým jménem, nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících a také pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.⁴

3.1.1. Samostatná a přenesená působnost kraje

Krajem je uplatňován smíšený model veřejné správy. V praxi to znamená, že kraj vykonává samostatnou i přenesenou působnost. Přenesená působnost je činnost, jež byla zákonem svěřena orgánům kraje. Do samostatné působnosti kraje patří záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje.

Mezi agendy v přenesené působnosti kraje mimo jiné patří poskytování informací, organizování integrovaného záchranného systému na území kraje, státoobčanská řízení (žádosti o udělení státního občanství, žádosti o osvědčení státního občanství). Dále agendy volební, matriky, vidimace, legalizace, evidence obyvatel, občanské průkazy, cestovní doklady, registrace zájmových sdružení právnických osob a dobrovolných svazků obcí, rovněž dozor nad výkonem přenesené působnosti obcí, přezkoumávání rozhodnutí ve věcech přestupků a jiných správních deliktů, poskytování metodické pomoci obcím, státní správa na úseku pohřebnictví, veřejných sbírek, ochrany přírody a krajiny, ochrany evropsky významných lokalit, na úseku obchodování s ohroženými druhy, posuzování vlivu na životní prostředí, státní správa na úseku odpadů, státní správa na úseku školství (dlouhodobý záměr, výroční zpráva, školský rejstřík, přezkoumávání rozhodnutí ředitelů škol a školských zařízení, stanovování krajských normativů, nostrifikace), státní správa na úseku sociálních věcí (dávky státní sociální podpory, dávky sociální péče, příspěvku na péči, sociálně-právní ochraně dětí, náhradní rodinné výchovy) a jiné.⁵

Zákon o krajích umožňuje krajům spravovat své záležitosti samostatně. Do samostatné působnosti kraje je možné zařadit hospodaření kraje, rozpočetnictví kraje a správa jeho majetku. Zpracovávání koncepcí a strategií pro všestranný rozvoj území kraje a pro potřeby občanů kraje, poskytování informací, spolupráce s médii, vydávání věstníku kraje, rovněž personální věci, vyjadřování k návrhům státních orgánů, které se dotýkají působnosti kraje. Dále vykonávání zřizovatelských funkcí ve vztahu

⁴ Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - Portál veřejné správy. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

⁵ Display e-study documents. *University information system MENDELU* [online]. [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=13013>

ke krajským organizacím včetně jmenování a odvolání jejich ředitelů, poskytování grantů a dotací. Střední školství, odborná učiliště, speciální základní školy, konzervatoře, zdravotnická zařízení, záchranné služby, ústavy sociální péče, agendy související s čerpáním prostředků ze strukturálních fondů a další.⁶

3.2. Orgány kraje

Kraj má právo ustanovit si své orgány samostatně bez zásahu státní správy. Patří mezi ně volené zastupitelstvo kraje, rada kraje, hejtman a krajský úřad. Mimo tyto zákonem dané orgány, si kraj může vytvořit i orgány další.

3.2.1. Krajské zastupitelstvo

Zastupitelstvo se skládá z členů zastupitelstva, kteří jsou voleni občany kraje na čtyřleté funkční období. Z výkonu této funkce vyplývají pro členy zastupitelstva práva a povinnosti, k nimž patří zejména předkládat zastupitelstvu a radě, výborům a komisím návrhy na projednání, vznášet připomínky, dotazy a podněty na radu, její členy, na předsedy výborů, na statutární orgány právnických osob, jejichž zakladatelem je kraj, na vedoucí příspěvkových organizací a další. Může požadovat od zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu a zaměstnanců právnických osob, které kraj zřídil, informace ve věcech, které souvisejí s výkonem jejich funkce. K povinnostem člena zastupitelstva kraje patří především účastnit se zasedání zastupitelstva, plnit úkoly, které mu uloží, a hájit zájmy občanů kraje.⁷

Počet členů zastupitelstva je lichý a řídí se počtem obyvatel kraje.⁸ Zasedání zastupitelstva jsou veřejná. Zastupitelstvo rozhoduje především ve věcech patřících do samostatné působnosti a jeho pravomoci jsou upraveny zákonem. Patří k nim předkládání návrhů zákonů Poslanecké sněmovně, vydávání obecně závazných vyhlášek kraje, řízení územního rozvoje kraje, zajišťování základní dopravní obslužnosti na území kraje, schvalování rozpočtu, zřizování a rušení příspěvkových organizací a organizačních

⁶ Display e-study documents. *University information system MENDELU* [online]. [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=13013>

⁷ Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - Portál veřejné správy. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

⁸ Do 600 000 obyvatel 45 členů, nad 600 000 do 900 000 obyvatel 55 členů, nad 900 000 obyvatel 65 členů.

složek kraje, zřizování výborů aj. Zastupitelstvo volí hejtmana, náměstka/y hejtmana a členy rady kraje.⁹

3.2.2. Krajská rada

Rada je výkonným orgánem kraje v oblasti samostatné působnosti a zodpovídá se zastupitelstvu. Členové jsou voleni z řad krajských zastupitelů. Dalším členem rady je hejtman a jeden, nebo více náměstků. Počet členů rady se řídí počtem obyvatel kraje.¹⁰ Schůze rady svolává hejtman a jsou neveřejné. K jejím povinnostem patří především příprava podkladů na jednání zastupitelstva a zajišťování plnění usnesení přijatých zastupitelstvem. Rada zabezpečuje hospodaření podle schváleného rozpočtu, rozhoduje o počtu zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu, do zvláštních orgánů kraje a do organizačních složek, také vydává nařízení kraje. Rada je jediným obchodním společníkem kraje, proto rozhoduje ve věcech z tohoto vyplývajících. Ukládá krajskému úřadu úkoly v oblasti samostatné působnosti a kontroluje jejich plnění, přezkoumává opatření přijatá krajským úřadem v samostatné působnosti, vyřizuje návrhy, připomínky a podněty obcí a právnických osob z územního obvodu kraje, zřizuje komise rady apod. Rada rovněž rozhoduje ve věcech samostatné působnosti kraje, pokud nespadají do kompetence zastupitelstva.¹¹

3.2.3. Hejtman

Hejtman zastupuje kraj navenek. Je volen z řad zastupitelstva jeho členy. Zastupitelstvu zodpovídá za výkon své funkce, svolává zasedání zastupitelstva a rady, odpovídá za informování občanů o činnosti kraje. Pro výkon přenesené působnosti zřizuje zvláštní orgány, pokud tak stanoví zvláštní zákon.¹²

⁹ Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - Portál veřejné správy. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

¹⁰ Do 600 000 obyvatel 9 členů, nad 600 000 obyvatel 11 členů.

¹¹ Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - Portál veřejné správy. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

¹² Tamtéž

3.2.4. Krajský úřad

V čele krajského úřadu stojí ředitel, který je hejtmanovi zodpovědný za plnění úkolů v samostatné i přenesené působnosti. Krajský úřad plní úkoly, které mu uloží zastupitelstvo a rada kraje. Rozhoduje v samostatné působnosti v případech stanovených zákonem. Kraj rovněž vykonává přenesenou působnost.¹³

3.2.5. Další orgány kraje

Zastupitelstvo a rada mohou ustavovat i další orgány kraje. V případě zastupitelstva se jedná o výbory (vždy nejméně finanční výbor, kontrolní výbor a výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost, a případně za podmínek stanovených zákonem i výbor pro národnostní menšiny). Zastupitelstvo výbory pověřuje úkoly a jemu se též zodpovídají za svoji činnost. Rada zřizuje komise jako své iniciativní a poradní orgány.¹⁴

3.3. Samospráva krajů v teoretické perspektivě

Krajské zřízení – jeho vznik je v České republice spojen s 1. lednem roku 2000. Tehdy bylo v naší republice zřízeno 13 samosprávných krajů. Pro výkon jejich funkcí jim bylo nutno dát zákonem konkrétní pravomoci a personální obsazení krajských orgánů. První volby do krajských zastupitelstev v historii České republiky se konaly v listopadu roku 2000.

Z politologického hlediska nově vyvstává otázka, co v souvislosti se vznikem krajského zřízení ovlivňuje volební chování občanů. Ladislav Cabada s Michalem Kubátem uvádějí, že výsledek voleb není utvářen jen na základě střetu nabídky politických stran a individuálního rozhodnutí voliče, ale je také důsledkem vzájemného ovlivňování mezi politickým subjektem a voličem.¹⁵

Co tedy voliče ovlivňuje při jeho rozhodování u volebních urn? Je to jeho postavení ve společnosti nebo pobyt v určitém regionu? Či je to jeho dlouhodobá identifikace s konkrétní politickou stranou nebo jen uvažuje podle svých zájmů a hodnot? Může voliče ovlivňovat při svém rozhodování momentální politická situace?

¹³ Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - Portál veřejné správy. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*

Autoři Eibl, Havlík, Kyloušek a Pink se v publikaci *Krajské volby 2008* zaměřují na volby do krajských zastupitelstev v roce 2008. Přináší ucelený pohled na tyto volby s přihlédnutím k politické geografii, analýze kandidátních listin, analýze volební kampaně a volebnímu chování, nově vzniklým koalicím a rovněž srovnávají krajské volby s volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Publikace také přinesla další řadu otázek, které, dle autorů, nelze zodpovědět bez znalostí výsledků voleb příštích. Bude tedy vhodné sledovat vývoj a tendence českého stranického systému na všech úrovních. Analýza budoucích dat pak uspokojivě odpoví na tyto otázky.¹⁶

Stanislav Balík s kolektivem se v publikaci *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010* zaměřil na analýzu volebního procesu do Poslanecké sněmovny 2010. Pozornost je věnována zejména popisu okolností předcházející samotnému konání voleb, především vývoji politických stran a stranického systému v letech 2006 - 2010. V dalších částech publikace se autoři zabývají volbami v roce 2010, tedy kampaní, volebními průzkumy, volebními programy jednotlivých stran, volební geografii, vlivu osobnosti kandidáta na rozhodování voličů apod. Publikace poukázala na nepříliš silnou volební disciplínu českých voličů a postupné rozevírání nůžek mezi počtem zapsaných voličů a těch, kteří své právo skutečně využijí. Prokazují, že v těchto parlamentních volbách se k urnám dostavili voliči spíše v pravicových regionech oproti regionům s vyšším podílem voličů především sociálních demokratů a komunistů, kde volební participace dosáhla nižších hodnot.¹⁷

Ti samí autoři (Balík a kol.) hodnotí v publikaci *Krajské volby 2012* příčiny a důsledky krajských voleb v roce 2012, v nichž až na výjimky obhájili své postavení exekutivní strany z předešlého období a ČSSD zůstala přes úbytek hlasů nejlivnější stranou na úrovni krajské samosprávy. Dále kniha analyzuje témata kampaní, strukturu kandidátních listin, preferenční hlasy kandidátů, financování, porovnává výsledky voleb s předchozími, přesuny voličů apod. Autoři dochází k závěru, že se nevyskytuje problém přenosu pravo-levé dimenze na krajskou úroveň. Uvádějí, že s novou silou promlouvají uskupení s tzv. nezávislou či regionální identitou. Sociální demokracie zaznamenává úbytek hlasů, ale ne takový, který by ji připravil o pozici nejlivnější síly v krajských samosprávách. Vedle nezávislých uskupení byla největším vítězem voleb KSČM.

¹⁶ EIBL, O., HAVLÍK, V., KYLOUŠEK, J., PINK, M., *Krajské volby 2008*

¹⁷ BALÍK, S. a kol., *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*

V krajských zastupitelstvech byla zvolena polovina nových zastupitelů a většina krajských zastupitelů pochází z prostředí komunální politiky.¹⁸

Stanislav Balík se rovněž v publikaci *Komunální politika* zabývá modelem veřejné správy a samosprávy s popisem vývoje českého komunálního systému od roku 1861. Autor rovněž věnuje pozornost funkcím a orgánům místní samosprávy v České republice, tak jako volebnímu systému od listopadu 1989 do současnosti a výsledkům komunálních voleb v letech 1990 až 2006. Součástí publikace je i popis změny volebního chování občanů a klady a zápory volebních politických programů, volební účasti, preferenčního hlasování, typologií a složení koalic. Představuje a analyzuje všechny tři dimenze komunální politiky – institucionální, vztahovou a obsahovou. Na příkladu několika oblastí působnosti autor ukázal, že náhledy na komunální politiku jako na sféru nepolitickou, ale odbornou nebo technickou, jsou mylné. Uvádí, že volby zastupitelů mezi solidaritou či odpovědností, respektem k soukromému majetku nebo preferencí pořádku, silnou či slabou obcí pramení z jejich ideového ukotvení. V přístupu k politickým problémům autor zjišťuje, že primárně nerozhoduje příslušnost k určité kandidátní listině a jednotliví zastupitelé nemusí být při svém rozhodování konzistentní. Nicméně mnoho bodů obecní agendy nemá jednoduchý technický charakter a při jeho řešení se představitelé obce opírají o rozdílné pojetí obce a jejich funkcí a o ideově politický základ svého myšlení.¹⁹

Dan Ryšavý a Daniel Čermák s kolektivem autorů se v publikaci *Na/O kraji* věnují několika stěžejním tématům, a to především krajskému zřízení, jeho ustavení, minulosti a současnosti, hodnocení výkonů kraje a krajským politikům. U těch se zaměřují na jejich kariéry, charakteristiky, původ, ambice a názory. Rovněž politiky srovnávají dle různých kritérií, mezi něž patří i veličina času. Publikace zkoumá roli politických stran v krajských samosprávách, analyzují volební programy stran, četnost a naléhavost jednotlivých témat. Zajímavé konstatování v této publikaci je, že předvolební programy volby nevyhrávají. To ovšem neznamená absenci jejich vlastní relevance. Volební styl vedení kampaně a také programy se rok od roku mění. Pokud bude centrálně vládnout jedna strana, změní se v krajských programech hodnocení centrální vlády a zcela určitě i vlád krajských.²⁰

¹⁸ BALÍK, S. a kol., *Krajské volby 2012*

¹⁹ BALÍK, S., *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*

²⁰ RYŠAVÝ, D., ČERMÁK, D. a kol., *Na/O kraji. Kraje a jejich představitelé 2000-2013*

Jaroslav Čmejrek se v publikaci *Obce a regiony jako politický prostor* zaměřil na několik témat. Prvním z nich je vývoj národního státu a demokratického systému, proces centralizace, jímž moderní státy vznikaly, a decentralizace jako projev principu zodpovědnosti a rozhodování na nejnižší úrovni veřejné správy, jež je nejbližší občanům. Druhá část je zaměřena na regiony, regionalizaci, typy regionů na různých úrovních a institucionální podobu ČR. Další část se zabývá formováním zastupitelstev na lokální a regionální úrovni – volební proces, stranické systémy, úlohu nezávislých politiků a politickou participaci občanů. Využití moderních informačních technologií pro bližší komunikaci s občany na lokální úrovni je další oblast, které kniha věnuje pozornost. V neposlední řadě je publikace zaměřena na historický vývoj a aktuální politické podmínky venkovského prostoru. Co se programových střetů českých parlamentních stran týká, upozorňuje Jaroslav Čmejrek na posun venkovské politiky, tedy zemědělské politiky, k „politice venkova“ a „denacionalizaci“ rurální politiky, čili přesun vládnutí z národní úrovně jednak dolů na regionální a lokální úroveň, jednak nahoru k Evropské unii, Světové obchodní organizaci a dalším nadnárodním institucím. Je to větší důraz na aktivní občanství a partnerství, rostoucí vliv soukromého sektoru.²¹

Jaroslav Čmejrek, spolu s Václavem Bubeníčkem a Janem Čopíkem, se v publikaci *Demokracie v lokálním politickém prostoru* zaměřuje na mechanické přenášení jevů, vztahů a interpretačních modelů z vyšší roviny politické úrovně na lokální politickou úroveň. Ve velkých městech mohou mít výsledky komunálních voleb vypovídací hodnotu i z hlediska vývoje celostátního rozložení politických sil, ale v naprosté většině menších obcí mohou tyto výsledky naopak rozložení politických sil výrazně zkreslovat. Dále se zabývá fungováním demokratických mechanismů na lokální úrovni v městských samosprávách a výsledky výzkumu lokální politické účasti občanů. Čmejrek si všímá skutečnosti, že pro občana představuje samosprávná obec přirozený prostor, ve kterém se bezprostředně pohybuje. Proto stojí lokální komunita svým významem hned za národním státem, se kterým se identifikuje. Zde má občanská zkušenost zcela jinou povahu než ve vztahu k politice na národní úrovni. Příslušnost k lokální komunitě je zcela něco jiného než identifikace s národem a národním státem. Z toho podle Čmejrka pramení svébytnost a specifická demokracie v lokálním politickém prostoru.²²

²¹ ČMEJREK, J., *Obce a regiony jako politický prostor*

²² ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPIK J., *Demokracie v lokálním politickém prostoru*

3.4. Volby

Volby jsou nejen důležitým faktorem dynamizujícím politický vývoj a prostředek pro uplatňování suverenity lidu, jsou rovněž důležitým prvkem demokracie a politické participace občanů. Za pomoci voleb občané vyjadřují své preference k politickým stranám a jednotlivým kandidátům, kteří jsou později jejich reprezentanty a po zvolení prosazují takový typ veřejné politiky, s níž se hlasující před samotnou volbou ztotožnil. Proces voleb napomáhá jednak k identifikaci společnosti a rovněž k získání přesvědčení občanů, že se mohou na utváření politiky aktivně podílet a prostřednictvím voleb ji mohou ovlivňovat.²³

V současnosti je za demokratický považován takový systém, ve kterém probíhají pravidelné, svobodné, spravedlivé a soutěživé volby. Úkolem voleb je legitimovat systém politický. Pravidelnost je chápána jako opakující se činnost, vždy na konci volebního období, svobodnost jako význam samostatné volby, soutěživost ve smyslu možnosti výběru z vícero kandidujících subjektů a jednotlivých kandidátů, za stejných podmínek a pravidel účasti ve volbách pro všechny zúčastněné subjekty.²⁴

„Svobodné volby se konají podle všeobecného, rovného a přímého volebního práva a konají se tajným hlasováním. Porušení byť jen jedné z těchto zásad je výrazem skoncování s demokratickými svobodnými volbami.“²⁵

3.4.1. Volební systém v případě voleb do krajského zastupitelstva

Volební systém můžeme chápat jako soubor pravidel určující princip, podle něhož samotné volby probíhají. Představují způsob, jakým jsou obsazovány jednotlivé volené politické funkce na základě vyjádření důvěry voličů pomocí hlasováním. Tato pravidla se v jednotlivých zemích různí, a proto se můžeme setkat i s různou podobou volebních systémů.

Samotné konání voleb je ovlivněno řadou faktorů, které je regulují. Tyto faktory můžeme v zásadě rozdělit do tří skupin. Jsou jimi volební proces, volební právo a procedura.²⁶

²³ LINEK, L., *Kam se ztratili voliči? Vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990 – 2010*, s. 8

²⁴ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 267

²⁵ Tamtéž, s. 270

Volební proces představuje zákonem vymezené úkoly a kompetence spravované jednotlivými institucemi. Na samotný proces můžeme nahlížet z několika úhlů pohledu. Zahrnuje vyhlášení a stanovení data konání voleb, sestavení kandidátních listin kandidujícími subjekty a jejich registraci. Organizaci předvolební kampaně včetně zajištění finančního krytí, kompletaci seznamu voličů a ustanovení okrskových volebních komisí. V neposlední řadě sečtení počtu obdržených hlasů a jejich přepočtení na získané mandáty.²⁷

Volební právo, které je upraveno ústavou a zákonem, je možné definovat jako soubor norem a zásad, jimiž je volební proces řízen. Právo se zpravidla dělí na pasivní volební právo – právo volit a aktivní volební právo – právo být volen. Volební právo občanů se rovněž dělí na objektivní a subjektivní. Objektivní volební právo označuje organizační pravidla a instituty, přijaté zákonnou formou, zajišťující průběh volebního procesu. Subjektivní volební právo zahrnuje ve své podstatě politické a právní principy. Ačkoliv se volební právo vyvíjelo po dlouhá léta a procházelo řadou změn, dnes je definováno jako všeobecné, rovné, přímé a tajné.²⁸

V druhé polovině 18. století, v období před americkou a francouzskou revolucí, bylo volební právo svázáno s příslušností ke společenskému stavu, volit mohla pouze šlechta, duchovenstvo a cechy. Postupem času tohoto práva nabývaly i další sociální skupiny ovšem s podmínkou splnění předem známých kritérií, jakými byly například vzdělanost a majetek. V minulosti bylo zároveň uplatňováno tzv. pluralitní hlasování, které mělo zásadní dopad na průběh celého volebního systému. Jednalo se o nerovnoměrné přerozdělení hlasů mezi volící občany podle příslušnosti k určité sociální třídě.²⁹

Jedním z volebních atributů je všeobecné volební právo. Voleb, tedy politického života, se může zúčastnit každý právně způsobilý občan země, starší osmnácti let, a to bez ohledu na pohlaví, rasu, vyznání, úroveň vzdělání, majetek atd. V minulosti bylo toto právo omezeno řadou volebních censů³⁰, v dnešních demokratických zemích zbyly pouze dva, těmi jsou věk a státní občanství. O skutečném všeobecném právu

²⁶ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol, *Úvod do studia politické vědy*, s. 268

²⁷ Tamtéž, s. 269

²⁸ Tamtéž, s. 270

²⁹ PROROK, V., LISA A., *Politologie*, s. 211

³⁰ Volební census - omezení volebního práva různými podmínkami. V praxi, se můžeme setkat s censy znalosti úředního jazyka, gramotnosti, základního vzdělání, majetku. Taková kritéria jsou uplatňována především v některých zemích Třetího světa.

je možné hovořit až od konce 20. století, kdy získaly volební právo i ženy. Poprvé se s ním však setkali občané ve Francii roku 1789 při volbě zástupců třetího stavu. Dnes je toto právo součástí řady mezinárodních smluv, včetně Všeobecné deklarace lidských práv.³¹

Rovnost volebního práva je vnímána jako rovnost ve váze hlasu. Jeden člověk je držitelem jednoho hlasu. Toto pravidlo se promítá i do praktické podoby volebního systému, kdy v ideálním případě by jednoho poslance volil stejný, nebo alespoň přiměřeně stejný počet občanů s hlasovacím právem.³²

Princip přímého volebního práva je chápán ve smyslu přímé volby politických reprezentantů bez pomoci zprostředkovatelů. Jinými slovy se volič pomocí přímé volby účastní na spolurozhodování o obsazení politické funkce. Není tedy možné, aby bylo právo volby jakýmkoliv způsobem převedeno na jinou osobu. V některých zemích světa je možné uskutečnit volbu v zastoupení, ze západoevropských zemí například ve Francii, Belgii a Nizozemsku. V České republice taková možnost neexistuje.³³

Zásada tajného hlasování zajišťuje občanům utajení totožnosti a ochranu voliče nejen v době volby, ale i v čase před samotnou volbou i po ní, a to z důvodu ochrany obyvatel před jakýmkoliv ovlivňováním jeho výběru. Odevzdaný hlas nesmí být možné jakýmkoliv způsobem spojit s voličem, který hlas odevzdal.³⁴

Volební procedura představuje detailní způsob uskutečňování voleb a přepočítání hlasů na mandáty do konečné podoby voleného sboru.

Této problematice bude v diplomové práci věnována samostatná kapitola.

³¹ CHYTÍLEK, R., PRÁŠKO, J., ŠEDA, J., LEBEDA, T., ČALOUK, D., *Volební systémy*, s 15

³² CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 271

³³ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*. Všeobecné, rovné a přímé volební právo tajným hlasováním. Ústavní zásady volebního práva [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

³⁴ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 272

3.4.2. Volby do zastupitelstva kraje

Na základě kritéria způsobu přerozdělování mandátů se na úrovni volebního obvodu rozlišují celkem čtyři základní typy volebních systémů:

1. Většinové volební systémy
2. Poměrné volební systémy
3. Semiproporční volební systémy
4. Smíšené volební systémy.³⁵

Volby do krajského zastupitelstva se řídí zákonem č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. Pro volby do krajských zastupitelstev se používá poměrný volební systém, který je rovněž využíván ve volbách do Poslanecké sněmovny a obecních zastupitelstev. V tomto systému kandidáti nebo strany získávají počet mandátů v poměru, který přibližně odpovídá poměru počtu hlasů získaných od voličů. Pro rozdělení mandátů se používá d'Hondtova metoda, která zvýhodňuje ty strany, které měly velký zisk hlasů. Výhodou poměrného volebního systému je, že zastoupením většího počtu politických stran v zastupitelstvu se kopíruje rozložení zájmu ve společnosti. Nevýhodou je skutečnost, že větší počet stran může vést k problémům při vládnutí, schvalování dokumentů a možné politické nestabilitě. Může se stát, že jeden zastupitel či malá skupina zastupitelů, kteří tvoří pověstný jazýček na vahách, mají ve svých rukou mnohem větší politickou moc, než jim přísluší vzhledem k poměru obdržaných hlasů.³⁶

V České republice se při volbách do obecních a krajských zastupitelstev, do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu používá d'Hondtova volební formule. Je to způsob přepočtů hlasů stranám, který zvýhodňuje větší strany. Je zde stanovena umělá bariéra (legal threshold)³⁷ v podobě volební klauzule³⁸ omezující počet stran, které se ucházejí o přidělení mandátu. Jejím úkolem je zajistit, aby se do zastupitelského

³⁵ CHYTÍLEK, R., PRÁŠKO, J., ŠEDA, J., LEBEDA, T., ČALOUŠ, D., *Volební systémy*, s. 47

³⁶ *Poměrný volební systém – Iuridictum* [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Pom%C4%9Brn%C3%BD_volebn%C3%AD_syst%C3%A9m

³⁷ CHYTÍLEK, R., PRÁŠKO, J., ŠEDA, J., LEBEDA, T., ČALOUŠ, D., *Volební systémy*, s. 39

³⁸ Omezovací/ uzavírací/ klauzule/ kvórum – nejnížší předepsaný počet hlasů jako podmínka pro získání mandátu.

orgánu nedostal velký počet politických subjektů a volený sbor nepůsobil roztržštěně. Rozpětí kvóra je v jednotlivých zemích různé, v České republice je 5%. Platí tedy, že strany, které mají méně než 5 % hlasů, propadají včetně hlasů, které prostřednictvím voleb získaly. Získané hlasy se musí přepočítávat. Základním údajem je tedy počet mandátů, který slouží jako vstupní údaj pro metody, pomocí nichž jsou postupně v jednotlivých kolech mandáty přerozdělovány. Z těchto důvodů jsou proporcionální volební systémy označovány za složitější a těžkopádnější. Dalším negativem je mnohdy komplikované utváření většiny v daném orgánu.³⁹

Jako první dostává mandát strana s nejvíce hlasy, další mandáty se rozdělují podle vzorce:

$$\frac{\text{počet hlasů}}{(\text{mezipočet mandátů} + 1)}^{40}$$

Mandáty se rozdělují ve více kolech. Tedy vždy platí - jeden mandát v každém kole. V prvním kole je kolový součet strany roven počtu hlasů a první mandát obdrží strana, která má nejvyšší počet hlasů. V následujícím kole se kolový počet hlasů každé strany určí podílem získaných hlasů ku počtu mandátů, které strana získala v kolech předchozích, zvýšeným o jedničku⁴¹. Kolový počet stran, které v předchozím kole nevyhrály, tedy zůstává nezměněn, jelikož se nezměnil počet mandátů, které získaly. Kolo vyhrává ten, který má nejvyšší počet kolových hlasů. Tento postup se opakuje i v dalších kolech, dokud nejsou přiděleny všechny mandáty.⁴²

D'Hondtova metoda může být pokládána za nespravedlivou, a to ve chvíli, kdy jsou hlasy přepočítávány na obyvatele různých krajů a okresů. V každém obvodu se počet hlasů sčítá zvlášť a váha vítězství se bere podle počtu obyvatel obvodu. Proto je také těsné

³⁹ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J., *Demokracie v lokálním politickém prostoru*, s. 53

⁴⁰ *Univerzita Karlova, Matematicko-fyzikální fakulta*. Korespondenční seminář M&M. Hladíková, Tereza. 2006. Volební systémy. D'Hondtova metoda [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné na: <https://mam.mff.cuni.cz/problem/2016/>

⁴¹ Počet hlasů/(mezipočet mandátů+1).

⁴² *Český statistický úřad | ČSÚ*. Metody pro přepočet hlasů na mandáty [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty

vítězství ve velkém obvodu výhodnější než drtivé vítězství v obvodu, který má malý počet obyvatel.⁴³

Dílem českých zákonodárců je modifikovaný d'Hondtův dělitel (tzv. Koudelka). K uzákonění změny volebního systému v České republice v roce 2000 došlo po předchozích dohodách mezi ODS a ČSSD na základě politického vývoje⁴⁴. Účelem bylo posílení stability a eliminace vlivu menších stran. Diskuze o volebním systému se vedly již po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále jen PS PČR), jejichž výsledky nevedly k jednoznačnému sestavení většinové vlády ze stran, které by měly blízký volební program, který je podmínkou stabilní vlády. Z toho rezultovala rozhodnutí největších politických stran ČSSD a ODS o změně volebního systému v tzv. opoziční smlouvě z roku 1998. Základem politického zadání byla možnost vytvoření většinové vlády z jedné velké a jedné malé strany⁴⁵ na základě výsledků voleb do PS PČR v roce 1998 s přihlédnutím k výsledkům voleb v roce 1996.⁴⁶

Původně se uvažovalo o zavedení většinového systému voleb do PS PČR či ponechání poměrného za podmínky snížení počtu poslanců. Tyto návrhy však vyžadovaly ústavní změnu, a proto byly nakonec opuštěny pro obtížnou průchodnost ústavní většinou v Parlamentu. Bylo také rozhodnuto opustit dvouskrutiniovou volební formuli volebního kvocientu Hagenbach-Bischoff⁴⁷ a přejít ke vzorci volebního dělitele, který nepotřebuje druhé volební skrutinium a mandáty jsou poslancům přidělovány přímo na základě voleb s přihlédnutím k jejich postavení na kandidátní listině nebo k počtu

⁴³ *Univerzita Karlova, Matematicko-fyzikální fakulta*. Korespondenční seminář M&M. Hladíková, Tereza. 2006. Volební systémy. D'Hondtova metoda [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné na: <https://mam.mff.cuni.cz/problem/2016/>

⁴⁴ Po tzv. Sarajevském atentátu a následných předčasných volbách.

⁴⁵ ČSSD nebo ODS + KSČM nebo KDU-ČSL či Unie svobody.

⁴⁶ *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Sociologický časopis XXXVII,(4/2001)*, Lebeda Tomáš, *Hlavní proměnné proporčních volebních systémů*. [online]. Copyright © [cit. 19.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/f213451ab2ebbfd43a47e9a357052f59876adc77_140_425LEBEDA.pdf

⁴⁷ Metoda Hagenbach-Bischoff – „je jednou z metod používaných v systémech poměrného zastoupení a využívajících volebního čísla. Volební číslo se zde získá vydělením počtu všech hlasů odevzdaných na volebním obvodu, kde se stanovený počet mandátů rozděluje, počtem těchto mandátů zvětšeným o jednu. Důsledkem je zpravidla skutečnost, že mandáty nejsou přiděleny v prvním skrutiniu a k úplnému rozdělení všech mandátů je třeba minimálně dvou skrutinií. Po prvním skrutiniu také zůstávají vyšší zbytky hlasů pro strany, na které již nemohl být přidělen mandát. Všechny takto zbylé hlasy se převádějí do druhého skrutinia.“

Český statistický úřad | ČSÚ. Metody pro přepočítání hlasů na mandáty [online]. [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty

získaných preferenčních hlasů. Odpadá přidělování mandátů ve druhém skrutiniu stranickými centrály.⁴⁸

Z typů volebního dělitele byly diskutovány d'Hondt, který navrhovala ČSSD, a Imperiali, který navrhovala ODS.⁴⁹ Metoda d'Hondt méně preferuje větší politické strany než Imperiali, ale nesplňovala politické zadání, které umožňovalo vytvoření většinové koalice z jedné velké a jedné malé politické strany podle výsledků z let 1996 a 1998. Výsledkem jednání komise byl kompromis navržený Zdeňkem Koudelkou, kdy řada dělitelů začínala číslem 1,4⁵⁰ a pak již pokračovala celými čísly 2, 3, 4... Závěr celého jednání pak ustanovil, že prvním dělitelem bude číslo 1,42 jako nahoru zaokrouhlená odmocnina ze dvou. Tento kompromis byl ve výpočtech označen jako Koudelka a v toleranční smlouvě byl nazván jako vyrovnávací d'Hondt. Modelové výpočty ukázaly, že modifikovaný d'Hondt se více blíží metodě Imperiali. Jako velmi důležitý činitel se při charakteristice této formule ukázala velikost volebních obvodů. Čím jsou obvody menší, tím více se modifikovaný d'Hondt blíží k účinkům dělitele Imperiali⁵¹. Při zvětšování volebních obvodů se blíží více ke klasické d'Hondtově formuli, nebo bývá s jejími výsledky shodný.⁵²

Nový způsob volebního dělitele (tzv. Koudelka) je v rámci poměrného systému, protože jde o kompromis mezi metodou d'Hondt a Imperiali, které jsou běžně řazeny do poměrného volebního systému. Nový volební systém znevýhodňoval malé strany,

⁴⁸ KOUDELKA, Z. *Změna volebního systému roku 2000 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* [online]. Copyright © [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1212501/Zmena_volebniho_systemu_roku_2000.pdf

⁴⁹ D'Hondt 1; 2; 3..., Imperiali 2; 3; 4...

KOUDELKA, Z. *Změna volebního systému roku 2000 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* [online]. Copyright © [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1212501/Zmena_volebniho_systemu_roku_2000.pdf

⁵⁰ Bylo diskutováno i 1,5 a druhá odmocnina z 2 – to je 1,414213562373.

KOUDELKA, Z. *Změna volebního systému roku 2000 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* [online]. Copyright © [cit. 20.1.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1212501/Zmena_volebniho_systemu_roku_2000.pdf

⁵¹ Za jistých okolností (poměrná velikost kandidujících stran) může modifikovaný d'Hondt vyprodukovat více disproporční výsledky, než dělitel Imperiali.

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Sociologický časopis XXXVII,(4/2001). Lebeda, T. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů [online]. Copyright © [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/f213451ab2ebbf43a47e9a357052f59876adc77_140_425LEBEDA.pdf

⁵² KOUDELKA, Z. *Změna volebního systému roku 2000 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* [online]. Copyright © [cit. 20.1.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1212501/Zmena_volebniho_systemu_roku_2000.pdf

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Sociologický časopis XXXVII,(4/2001). Lebeda, T. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů [online]. Copyright © [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/f213451ab2ebbf43a47e9a357052f59876adc77_140_425LEBEDA.pdf

ale zachoval 5% uzavírací klauzuli pro vstup do Poslanecké sněmovny v celostátním měřítku. Toto ustanovení brání vstupu celostátně malých stran, které jsou ale regionálně silné, a mohly by v jednom nebo několika malých volebních obvodech získat potřebnou většinu pro získání mandátů.⁵³

„Krajské volby jsou upraveny zákonem č. 130/2000 Sb., který začal platit 15. května 2000. Od vydání zákona nebyl způsob přepočtu výsledků hlasování na mandáty změněn. Pro přidělování mandátů se v krajských volbách používá d'Hondtova metoda s modifikovaným první dělitelem řady dělitelů (začíná číslem 1,42) a pokračuje řadou přirozených čísel 2, 3, 4, 5 atd. Kvórum pro postup strany do skrutinia je v těchto volbách získání alespoň 5 % z celkového počtu hlasů odevzdaných ve volebním obvodu (= území kraje). Pořadí kandidátů pro přidělování mandátů je určeno pořadím kandidátů na kandidátní listině, v případě, že kandidát obdržel alespoň 10 % přednostních hlasů z celkového počtu hlasů, které strana získala, je mu mandát přidělen přednostně. Snížení této hranice na 5 % je zakotveno v zákoně č. 222/2012 Sb. Volebním obvodem je území kraje a počet rozdělovaných mandátů je určen podle počtu obyvatel kraje: do 600 000 obyvatel 45 členů, nad 600 000 do 900 000 obyvatel 55 členů, nad 900 000 obyvatel 65 členů.“⁵⁴ V případě Plzeňského kraje je počet rozdělovaných mandátů 45.

K tomu, aby v jakémkoli volebním systému mohlo být získáno zastoupení, je třeba získat dostatečný počet hlasů. Minimálně nutný zisk však může být omezen pravidly, která vyplývají z daného volebního systému.⁵⁵ Primárním cílem uzavírací klauzule je zabránit vstupu malých politických stran, tedy roztržitému politickému spektru v zastupitelském orgánu a zabránit tím komplikacím při povolebních vyjednávání o koaličních vládách. Celostátní volební klauzule v ČR zvýhodňuje politické strany, které mají celostátní působnost, a naopak znevýhodňuje politické strany regionální.⁵⁶ Na druhou stranu, podle Tomáše Lebedy, nemá tento mechanismus vliv na vyšší

⁵³ KOUDELKA, Z. *Změna volebního systému roku 2000 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* [online]. Copyright © [cit. 20.1.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1212501/Zmena_volebniho_systemu_roku_2000.pdf

⁵⁴ Český statistický úřad | ČSÚ. *Metody pro přepočtení hlasů na mandáty* [online]. [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty

⁵⁵ *epravo.cz*. *Uzavírací klauzule* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uzaviraci-klauzule-17705.html>

⁵⁶ IPM - *IPM Institut politického marketingu*. *Volební klauzule* [online]. Copyright © Institut politického marketingu 2013 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-klauzule>
Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Volební klauzule* [cit. 23.01.2017]. [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=304>

koncentraci stranického systému. Naopak, od zavedení klauzule spíše přispívá ke konzervaci stávající podoby stranického systému.⁵⁷

Uzavírací klauzule může být stanovena jako *fixní* nebo také neprogresivní – například 5 % pro všechny účastníky voleb. Pak není podstatné, zda strana kandiduje samostatně či v koalici. Všichni, tedy strana jednotlivě nebo koalice stran, musí překročit stejnou uzavírací klauzuli. Uzavírací klauzule může být stanovena i jako *odstupňovaná* nebo také variabilní či progresivní. Zde musí samostatně kandidující strana dosáhnout alespoň 5 %, ale koalice stran musí dosáhnout procent více. Například koalice dvou stran 10 %, tří stran 15 % a koalice čtyř a více stran 20 %.⁵⁸

Pro volby do Poslanecké sněmovny je v celostátním měřítku 5% hranice. To znamená, že strana, která celostátně získá méně než 5 % voličských hlasů, nemá právo účasti na přepočtu hlasů na mandáty. Pro strany, které tvoří koaliční subjekt, je určena vyšší hranice. Pro dvě strany 10 %, tři strany 15 %, čtyři a více stran 20 %.⁵⁹

Krajské volby jsou podobné volbám do Poslanecké sněmovny s tím rozdílem, že registraci a přezkoumávání listin provádí krajský úřad. Ten také poté vyhláší výsledek voleb.⁶⁰ Kandidát v rámci dané kandidátní listiny potřebuje k přednostnímu zisku mandátu, tedy postupu na kandidátce, 10 % preferenčních hlasů.⁶¹ Uzavírací klauzule je stejná jak pro jednotlivé strany a hnutí, tak i pro koalice stran a mandáty se rozdělují v jediném scrutiniu.⁶²

V tomto volebním systému je každému volebnímu obvodu přidělen stanovený počet mandátů. Ten je určen zpravidla podle počtu voličů v daném obvodu a rozděluje

⁵⁷ Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., *Sociologický časopis XXXVII,(4/2001)*, Lebeda, T. *Hlavní proměnné proporčních volebních systémů*. [online]. Copyright © [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/f213451ab2ebbf43a47e9a357052f59876adc77_140_425LEBEDA.pdf

⁵⁸ Článek: *Právnícká fakulta Univerzita Palackého v Olomouci. Volby a volební systémy (obecně a v Československu)*. [online]. [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: www.pf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-dokumenty/KUP/volby-obecne-cs.doc

⁵⁹ IPM - *IPM Institut politického marketingu. Volební klauzule* [online]. Copyright © Institut politického marketingu 2013 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-klauzule>

⁶⁰ *Ministerstvo vnitra České republiky. Harmonogram úkolů a lhůt - volby do zastupitelstev krajů* [online]. [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/harmonogram-kraje-pdf.aspx>.

⁶¹ *epravo.cz. Preferenční hlasy při volbách do krajských zastupitelstev* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/preferencni-hlasy-pri-volbach-do-krajskych-zastupitelstev-803.html>

⁶² *epravo.cz. Uzavírací klauzule* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uzaviraci-klauzule-17705.html>

se mezi jednotlivé kandidátní listiny v poměru získaných hlasů.⁶³ Kandidátní listina je uspořádaný seznam kandidátů pro volby v poměrném volebním systému. Zde si volič vybírá politické strany, hnutí či sdružení, ne jednotlivé kandidáty.⁶⁴ Strany pak soutěží o mandáty v zastupitelském sboru. Na kandidátní listině je uveden obvykle takový počet jmen, jaký by odpovídal stoprocentnímu zisku veškerých hlasů. Z kandidátní listiny, která by získala 50 % hlasů, by byla do zastupitelstva zvolena celá polovina kandidátů. Z toho plyne, že umístění jednotlivých kandidátů na kandidátní listině, je velmi důležité. První kandidát má vysokou pravděpodobnost zvolení, kandidáti na posledních místech prakticky žádnou.⁶⁵

Volič také může ovlivňovat pořadí kandidátů na kandidátní listině, respektive na volebních lístcích. Podle toho se také rozlišují kandidátní listiny na:

- Kandidátní listiny přísně vázané – kdy volič volí pouze politickou stranu, pořadí kandidátů nemůže ovlivnit.
- Kandidátní listiny vázané – kdy volič musí volit jednu politickou stranu, avšak na kandidátní listině může ovlivnit pořadí jednotlivých kandidátů preferenčními hlasy (volby do zastupitelstev krajů, PS PČR a Evropského parlamentu).
- Volné kandidátní listiny – kdy volič volí přímo jednotlivé kandidáty na kandidátních listinách. Může tak rozložit svůj hlas mezi kandidáty více politických stran (tzv. panašování – např. v obecních volbách).⁶⁶

⁶³ Český statistický úřad | ČSÚ. Metody pro přepočítání hlasů na mandáty [online]. [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty

⁶⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. Informace o podmínkách kandidatury ve volbách do zastupitelstev krajů konaných v roce 2016. [online]. Copyright © [cit. 23.03.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/informace-o-podminkach-kandidatury-ve-volbach-do-zastupitelstev-kraju-konanych-v-roce-2016.aspx>

⁶⁵ BERNARD, J. *Kompletní jmenná databáze kandidátů do zastupitelstev měst a obcí jako nástroj pro výzkum populace kandidátů a zastupitelů*. *Acta Politologica* 5, 1, 82-93. ISSN 1803-8220 [online]. [cit. 23.03.2017]. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GB7FPQbWWxoJ:acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00378.pdf+&cd=14&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

⁶⁶ *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity*. Vybrané texty z politické geografie. *Geografie voleb*. Lněnička, L. 2011 [online]. [cit. 23.03.2017]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js11/geo/web/pages/geografie-voleb.html>

V případě voleb do krajských zastupitelstev se používají kandidátní listiny vázané. Voliči mají možnost udělit až čtyři preferenční hlasy různým kandidátům na jedné kandidátce jedné politické strany. Kandidátní listinu sestavují politické strany a hnutí a slouží k představení kandidátů jednotlivých stran a těchto hnutí. Kandidující strany a hnutí tedy určeným pořadí sami udělují preference, vyjadřující, který z jejich zástupců je má v zastupitelstvu reprezentovat. Preferencemi pak mohou voliči ovlivnit pořadí kandidátů na hlasovacím lístku. V krajských volbách se používá „kroužkování“ jednotlivých kandidátů. Kandidátovi, který získá takový počet přednostních hlasů, který je nejméně 10 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných politické straně, hnutí nebo koalici v rámci kraje, připadne mandát přednostně.⁶⁷

Kandidátní listiny a hlasovací lístky pak řeší Zákon č. 130/2000 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, Hlava III - Kandidátní listiny a hlasovací lístky, § 20, 21, 22, 23 a 24.⁶⁸

Volby jsou procesem, kdy je kandidát ustanoven do funkce. Pro společnost jsou nejdůležitějšími veřejnoprávní volby. Právo volit je základní politické právo a je znakem každé demokracie. Jako nejdůležitější jsou vnímány volby do zákonodárného sboru a volby hlavy státu. Dalším politickým právem občana je právo účastnit se politického života společnosti a podílet se na utváření zákonodárných sborů a volených orgánů územní samosprávy. K tomu se zřizují politické strany, jako zvláštní druh právnické osoby.⁶⁹ Obdobnou právnickou osobou je i politické hnutí (též občanské hnutí) a podle platného práva⁷⁰ je rovna politické straně a nečiní mezi nimi rozdíl. Z politologického hlediska je mezi nimi rozdíl ten, že strany předkládají komplexní politický program, hnutí se více

⁶⁷ *epravo.cz*. Preferenční hlasy při volbách do krajských zastupitelstev [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/preferencni-hlasy-pri-volbach-do-krajskych-zastupitelstev-803.html>

⁶⁸ ⁶⁸ Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - Portál veřejné správy. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

⁶⁹ *Iuridictum*, Encyklopedie o právu. 2009. Volby [online]. [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: <https://iuridictum.pecina.cz/w/Volby>

Iuridictum, Encyklopedie o právu. 2009. Politická strana [online]. [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Politick%C3%A1_strana

⁷⁰ Podle zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

zaměřuje na jednotlivé konkrétní otázky, nemá vládní ambice a nemívá početnou členskou základnu.⁷¹

Registrované politické strany se zapisují do zvláštního rejstříku stran a hnutí, který je veden Ministerstvem vnitra. Politické strany a hnutí a jejich koalice mohou jako jediné právnické osoby registrovat své kandidátní listiny v parlamentních volbách a mohou též nominovat své kandidáty ve volbách senátních. Zde je ale možné, aby jako nezávislý kandidát mohla kandidovat fyzická osoba. Dočasné spojení několika politických stran nebo hnutí se v ústavním právu nazývá koalicí. Spojují se obvykle k určitému účelu před volbami, aby vytvořily společné koaliční kandidátní listiny nebo k sestavení koaliční vlády. Svoji politickou vůli spojit se vyjadřují v koaliční smlouvě, která ale není chápána v právním smyslu jako právně vynutitelný závazek, kterým by smluvní strany byly striktně vázány. Porušení smlouvy má pouze politické důsledky, kdy ten, kdo smlouvu poruší, ztrácí důvěryhodnost a odráží se to na přízni voličů.⁷²

Politická strana, hnutí nebo jejich koalice nominuje kandidáty do úřadů pod svým vlastním jménem a na svých kandidátních listinách.⁷³ Kromě tradičních celostátních stran mohou vznikat i regionálně odlišné krajské politické strany jen za účelem kandidatury do krajského zastupitelstva. Strany a hnutí mohly předkládat své kandidátní listiny příslušnému krajskému úřadu do 2. srpna 2016, losování čísel hlasovacích lístků proběhlo 23. srpna 2016. Celkem bylo podáno 17 kandidátních listin a strany soutěžily celkem o 45 zastupitelských křesel.⁷⁴

3.5. Problematika volebního chování

Volební chování občanů je velmi složitý proces, který je ovlivněn celou řadou nejrůznějších faktorů. Proto jsou veškeré předpovědi výsledků voleb na všech úrovních velice obtížné. Výběr strany voličem je ovlivňován především politickými postoji,

⁷¹ *Iuridictum*, Encyklopedie o právu. 2009. Politické hnutí [online]. [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Politick%C3%A9_hnut%C3%AD

⁷² *Iuridictum*, Encyklopedie o právu. 2009. Politická strana [online]. [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Politick%C3%A1_strana

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ *Ministerstvo vnitra České republiky - Výsledky losování čísel pro označení hlasovacích lístků pro krajské volby 2016* [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vysledky-losovani-cisel-pro-oznaceni-hlasovacich-listku-pro-krajske-volby-2016.aspx>

hodnotami a tzv. sociálně-ekonomickými charakteristikami voličů. Těmito charakteristikami, které jsou zásadní pro politickou orientaci a rozložení obyvatel levo-pravém politickém spektru, jsou zejména peněžní příjem, sociální třída, sociální status a sociální identifikace. Na pozadí těchto faktorů jsou utvářeny politicko-psychologické vazby občanů k jednotlivým politickým stranám a jejich představitelům. Mimo výše zmíněné je pro potřeby vysvětlení volebního chování zahrnout i hodnoty týkající se role a odpovědnosti státu a vlády.⁷⁵

Nejčastěji jsou zmiňovány tři základní modely volebního chování. *Sociologický model* volebního chování, někdy také uveřejňován pod pojmem radikální, nebo strukturální, se zabývá volebním jednáním sociálních sekundárních skupin, jejichž zájmy jsou hájeny jednotlivými politickými stranami účastnících se voleb. Může se jednat o skupiny náboženské, věkové, ale i o sociální třídy. Jednotlivé hodnoty, postoje i názory jsou v tomto modelu odsunuty do pozadí a nehrají významnou roli v rozhodování voličů.⁷⁶

Model racionálního výběru je z modelů volebního chování druhým v pořadí. Volič, se rozhoduje na základě snadno dostupných informací, které získá pomocí postřehů ze svého bezprostředního okolí. Občan své rozhodnutí o přidělení hlasu politické straně zakládá na poměrně snadno získaných informacích, které čerpá například s diskuzí s lidmi ze svého okolí, z reklam v médiích v rámci předvolebních kampaní atd. Na základě těchto poznatků si vybírá tu stranu, která se svou ideologií nejvíce přibližuje jeho názorům, postojům a hodnotám a volič se tak se stranou identifikuje.⁷⁷

Třetím je *model stranické identifikace*. O tomto modelu se jako první zmiňuje skotský filosof David Hume, později pak v roce 1952 autoři tzv. Michiganské školy - Angus Campbell a George Belknap. Ti při svém výzkumu vycházeli ze zkoumání specifického amerického volebního a stranického systému, ve kterém dlouhodobě existují dvě hlavní politické strany – republikáni a demokraté, z výsledků prezidentských voleb a z volebního chování Američanů v polovině 20. století. V tomto období byla stranická identifikace vnímána jako synonymum členství v jedné z hlavních volebních stran. Později se ale ukázalo, že je tento model použitelný i pro mnohé systémy v různých koutech světa

⁷⁵ MATĚJŮ, P., VLACHOVÁ, K., *Krystalizace politického spektra a faktory působící na volební rozhodování v České republice*, s. 8 - 9

⁷⁶ PLECITÁ, K., *Stranická identifikace v České republice*, s. 9

⁷⁷ Tamtéž, s. 9

a začaly být rozlišovány pojmy *stranictví faktické*, vnímáno jako členství v politické straně a *stranictví psychologické*, prezentované jako stranická identifikace.⁷⁸

„Koncept stranické identifikace je používán v politologii k popisu dlouhodobé loajality jedince k určité politické straně.“⁷⁹ Je vnímána jako dlouhodobý, trvalý, emocionální vztah či osobní vazba občana k preferované politické straně. „Stranická identifikace tak slouží jako prostředek hodnocení činnosti politických stran a zároveň posiluje v jedincích interpretace politiky a politických střetů v pojetí a dimenzích, které prezentuje strana, s níž se identifikují. Stranictví totiž stranám umožňuje komunikovat své postoje do společnosti, především ke svým straníkům – stranictví lze chápat jako médium pro stranické přesvědčování.“⁸⁰

Ačkoliv je faktorů ovlivňující volební chování celá řada, za nejvýznamnější je zde považován vztah k určité sociální skupině či rodině, v rámci které se vztah ke konkrétní straně vyvíjí již od dětství, a to právě častým následováním volby politické strany svých rodičů.⁸¹ Tento vztah je dokonce považován za mnohem silnější, než je například příslušnost k sociální třídě, či pozice ve společnosti daná pohlavím, věkem, nebo úrovní vzdělání voliče.⁸² V knize *Voliči a volby 2010* je stranická identifikace voliče v Čechách označena dokonce za nejdůležitější proměnnou, objasňující volební účast a konečnou volbu strany. Stranickou identifikaci označuje nejen za důsledek procesu rodinné socializace, která se utváří v prvních dvou desetiletí života člověka, ale následně i vliv partnerského žití, díky němuž se utváří stranictví v dospělosti.⁸³ „Nejprve jedinec získává stranickou identifikaci od rodičů v období zvaném raná fáze politické socializace, časově řazeném do období dospívání. Nicméně v době dospívání a rané dospělosti se jedinci o politiku moc nezajímají a jsou k ní z větší části lhostejní; proto není stranická

⁷⁸ VLACHOVÁ, K. *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*, s. 488. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. Copyright © [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c937011aa1c99fe2f9b4f2aed9edd80a1c4dd2bd_498_44vla21.pdf

⁷⁹ LYONS, P., Stranická identifikace a volební chování. In: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 134

⁸⁰ LINEK, L. *Jak měřit stranickou identifikaci*, s. 188. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Fakulta sociálních věd UK* [online]. Copyright © [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/21ba4ab0ec55c45e08f0737c645bbbf714256fdb_DaV09_2_pp187_210.pdf

⁸¹ VLACHOVÁ, K. *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*, s. 86. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. Copyright © [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c937011aa1c99fe2f9b4f2aed9edd80a1c4dd2bd_498_44vla21.pdf

⁸² LYONS, P., Stranická identifikace a volební chování. In: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 132

⁸³ Tamtéž, s. 150

identifikace v této věkové skupině velmi rozšířená. Důsledkem je i nižší volební účast v této věkové skupině. Jakmile se ale občané blíží třiceti letům, narůstá mezi nimi podíl stranicky identifikovaných; tento vzestup kulminuje kolem věku 60 až 65 let.⁸⁴

„Volba strany a stranická identifikace nicméně nejsou totožné, neboť krátkodobé volební vlivy vedou některé voliče k volbě jiné strany nekonzistentně s jejich identifikací. Vliv faktorů, které vedou voliče k hlasování pro odlišnou stranu než tu, se kterou se identifikuje, klesá s rostoucí úrovní identifikace: čím silnější identifikace, tím větší motivace podpořit svou stranu bez ohledu na vliv krátkodobých faktorů, a tedy tím konzistentnější hlasování.“⁸⁵ Ačkoliv je tedy stranická identifikace chápána jako vztah stabilní, neznamená to, že je ve skutečnosti neměnný, a je nutné o něm hovořit opatrně. I zde může docházet k určitým krátkodobým výkyvům, které jsou zapříčiněny mnoha faktory. Těmito faktory mohou být například politické předvolební kampaně, současný stav ekonomiky dané země, činnost vlády a jiné. Důsledkem takového chování pak může být změna v samotném stranickém systému, dochází k posílení nově vzniklých politických stran a oslabení politických stran tradičních. Občan se ovšem obvykle s příchodem následujících voleb vrací zpět k podpoře své favorizované strany, se kterou sdílí stranickou identifikaci, tento jev je známý pod pojmem *homing tendency*.⁸⁶

Na území evropských států, tedy i v České republice, je k měření stranické identifikace využíván program s názvem Comparative Study of Electoral Systems (CSES). V rámci této metody je voličům položena sada otázek, na jejichž základě je odhadnuta síla stranické identifikace konkrétního jedince. Pokud občan neuvede žádnou stranu, ani míru identifikace, je evidován jako jedinec bez stranické identifikace.⁸⁷

Je přirozené, že jedinec bude tíhnout k volbě strany a jejího programu, která reprezentuje zájmy sociální třídy, s níž se občan identifikuje. Pro měření třídní pozice je využíváno schéma EGP (Erikson, Goldthorpe, Portocarerro), jež dělí různé druhy profesí

⁸⁴ LINEK, L. *Jak měřit stranickou identifikaci*, s. 190. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. *Fakulta sociálních věd UK* [online]. Copyright © [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/21ba4ab0ec55c45e08f0737c645bbbf714256fdb_DaV09_2_pp187_210.pdf

⁸⁵ LINEK, L. *Jak měřit stranickou identifikaci*, s. 200. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. *Fakulta sociálních věd UK* [online]. Copyright © [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/21ba4ab0ec55c45e08f0737c645bbbf714256fdb_DaV09_2_pp187_210.pdf

⁸⁶ VLACHOVÁ, K. *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*, s. 86. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. Copyright © [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c937011aa1c99fe2f9b4f2aed9edd80a1c4dd2bd_498_44vla21.pdf

⁸⁷ LYONS, P., *Stranická identifikace a volební chování*. In: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 136

do sociálních tříd podle jejich tržní a pracovní situace. Je však nutné vzít v úvahu změny ve společnosti v podobě rostoucí životní úrovně, růstu příjmů a kvalifikovanosti dělníků a naopak pokles těchto ukazatelů u rutinních nemanuálních pracovníků a nižších odborníků. V důsledku toho dochází k vytrácení hranic mezi třídami. Současně s rostoucí vzdělaností voličů dochází k voličskému rozhodování činěnému bez ohledu na to, do jaké třídy byl volič původně zařazen. Tyto změny probíhají i na území České republiky, kdy od 90. let roste počet obyvatel s vysokoškolským a středoškolským vzděláním zakončeným maturitou a klesá počet lidí se základním vzděláním. Zároveň se zmenšují třídy dělníků a naopak rostou třídy odborníků.⁸⁸

Vlivu prostředí na volební chování občanů se věnují ve svém článku Josef Bernard a Tomáš Kostecký. Upozorňují na skutečnost, že člověk není izolovanou entitou a na jeho jednání působí celá řada faktorů plynoucích z prostředí, v němž se daný jedinec pohybuje. Takové prostředí vyznačující se různou velikostí nazývají kontextem. Upozorňují na fakt, že ne všechna území jsou vymezena teritoriálně. Důležitou funkci mají rovněž další dva typy kontextů, jsou jimi rodina a sociální třída. „Jeden z prostorově ukotvených znaků každého voliče je například místo jeho bydliště. Lidé tráví v okolí svého bydliště podstatnou část svého času, navazují zde vztahy a vstupují do interakcí s ostatními. Během vzájemné komunikace a interakce se přitom mohou formovat politické postoje.“⁸⁹ Na konkrétní prostor jsou rovněž vázány i konkrétní události, kterými jsou například volební kampaně, činnost stranické organizace nebo místo bydliště konkrétního kandidáta. Prostorový kontext tedy tvoří nepřeborné množství regionálních, lokálních i globálních faktorů, které mají vliv nejen na volební rozhodování občanů, ale i na chování jednotlivých politických subjektů.⁹⁰

Prostor není homogenní a právě tato charakteristika do značné míry působí na potřeby, zájmy a identitu občanů, které se následně promítají i do jejich politického

⁸⁸ VLACHOVÁ, K., HÄUBERER, J., Volební chování sociálních tříd. In: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 152 - 155

⁸⁹ BERNARD, J., KOSTECKÝ, T. *Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.*, s. 5 [online]. [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/9ddcf348d83b02421cf0e60e4b203433aa2032b0_14-1-02Bernard15.indd.pdf

⁹⁰ BERNARD, J., KOSTECKÝ, T. *Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* s. 3-6 [online]. [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/9ddcf348d83b02421cf0e60e4b203433aa2032b0_14-1-02Bernard15.indd.pdf

jednání. Můžeme předpokládat, že člověk, jehož bydliště se nachází od volební místnosti daleko, se voleb zúčastní s menší pravděpodobností, nežli ten, který má volební místnost ve svém nejbližším okolí. Stejně tak bude mít vliv místo bydliště na odlišné zájmy konkrétních voličů. Jiné zájmy bude preferovat člověk, který bydlí na venkově, jiné ten, který bydlí v metropoli.⁹¹ Tato skutečnost je patrná z pouhého pohledu na volební mapu určitého teritoria. Je zřejmé, že podpora politických subjektů není stejnorodá a existují teritoria se zvláštním volebním chováním.⁹²

Otázce vlivu teritoria na volební chování jedinců je věnována publikace *Koho volí Vaši sousedé?* Různorodost volby občanů vyplývá z jejich místa bydliště. S místem bydliště souvisí odlišná sociální struktura obyvatelstva a sídelní struktura, která je vždy jiná na venkově a jiná ve větších městech. Jako třetí významný faktor ovlivňující volební chování je zde navíc zmiňován i vliv historických dlouhodobě zakořeněných specifíků (historické události, tradice) jednotlivých regionů. Rozdíl lze spatřit v míře dosaženého vzdělání, kdy lidé s vyšším vzděláním se pohybují spíše ve městech, kde snadněji hledají zaměstnání a uplatnění pro svoji kvalifikaci.⁹³

Faktorů vysvětlující volební chování je hned několik, mohou jimi být například pozitivní a negativní vazby k politickým stranám, stabilizace preferencí, smysl volby, nebo volba taktická. Lidé často volí jako v letech minulých, a proto se často boj politických subjektů soustředí na získání voličů nerozhodnutých a těch, kteří jdou k volebním urnám poprvé (prvovoličů). Na jedné straně má tento jev za důsledek stabilizaci stranického spektra, na druhé straně stojí politické subjekty čím dál více úsilí, aby získali třeba jen malou převahu v počtu hlasů nad ostatními politickými stranami.⁹⁴

Samozřejmě nelze opomenout, že na volební chování občanů mají vliv i další proměnné, které postupem času nabývají na stále větší důležitosti. Jedná se především o hromadné sdělovací prostředky získávající v moderní době stále významnější vliv zejména díky jejich širokému záběru. Příjemci si tak v důsledku těchto

⁹¹ BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T. *Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. s. 20[online]. [cit. 28.01.2017].

Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/9ddcf348d83b02421cf0e60e4b203433aa2032b0_14-1-02Bernard15.indd.pdf

⁹² Tamtéž, s. 4

⁹³ KOSTELECKÝ, T., MIKEŠOVÁ, R., POLÁKOVÁ, M., ČERMÁK, D., BERNARD, J., ŠIMON, M., *Koho volí Vaši sousedé?*, s. 126 - 132

⁹⁴ MATĚJŮ, P., PLECITÁ, K., ŘEHÁKOVÁ, B., *Nerovnost, spravedlnost, politika*, s. 250 - 251

prostředků snadno a rychle utvářejí názory a povědomí o politickém dění v zemi, které však může být zkresleno. Zejména v období předvolebních kampaní se médium může stavit do role propagátora té či oné politické strany a působit tak na utváření tzv. fiktivního sociálního prostředí.⁹⁵

3.6. Předvolební kampaň, marketing, reklama a veřejnost

Volební politické kampaně a politická agitace jsou nedílnou součástí období, které volbám předchází. Je proto vhodné tomuto tématu věnovat část pozornosti i v této diplomové práci.

V mnoha publikacích se setkáváme s dvojitým pojetím termínu politická kampaň. Z jedné strany je politická kampaň chápána jako veškerá intenzivní komunikace o tématech týkajících se voleb v období před jejich konáním. V tomto smyslu je za součást politické kampaně vnímána celá řada nejrůznějších typů aktérů, kteří se na kampani podílejí (např. média, občanská sdružení aj.). Ze strany druhé je politická kampaň vnímána jako aktivita a snaha konkrétní politické strany a jejich představitelů při oslovování potenciálních voličů prostřednictvím volebních mítinků, reklamou atd.⁹⁶

Typologií a definicí předvolebních kampaní existuje velké množství, jednou z nich je např. vymezení kampaně D. Denverem a G. Handsonem „...podle jejich cílů, kterými jsou:

- Informovat voliče – o konání voleb, programu atd.
- Přesvědčit voliče
- Posílit stávající podporu
- Mobilizovat voliče“.⁹⁷

Ve všeobecném pojetí je politická kampaň označena za organizované úsilí politických subjektů a jednotlivých kandidátů o získání podpory a přízně potenciálních voličů a jejich hlasu za pomoci nejrůznějších forem politické komunikace.⁹⁸

⁹⁵ ČERVENKA, J., *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*, s. 105

⁹⁶ TABERY, P., ŠAMANOVÁ, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 30

⁹⁷ IPM - *Institut politického marketingu*. Volební kampaň [online]. Copyright © Institut politického marketingu 2013 [cit. 3.02.2017]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-kampan>

⁹⁸ TABERY, P., ŠAMANOVÁ, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 30

Volební kampaně lze dle jejich charakteru dělit na dva základní typy. Pozitivní a negativní. Za pozitivní je vnímána taková kampaň politické strany a jejich kandidátů, která usiluje o získání maximální možné přízně případných voličů bez agresivních a útočných ataků. Negativní kampaň představuje specifickou formu vedení předvolebního boje a je především orientována na medializaci záporů a pochybení konkurentů s cílem je diskreditovat.⁹⁹

Kolébkou profesionálně vytvořené negativně laděné kampaně jsou Spojené státy americké, kde se poprvé objevuje už v roce 1952 v souvislosti s prezidentskými volbami. V České republice byla poprvé zpozorována v roce 1998, do té doby se občané mohli setkat s osobními útoky na jednotlivé kandidáty, které však nebyly systematicky plánované. Za velký impuls pro intenzivnější používání negativní kampaně jako prostředku politického boje byl považován objev a masové rozšíření televizorů do většiny domácností, jako média, které je schopné působit a emocionálně zasáhnout široké masy populace. V souvislosti s tím začaly být používány útočné a negativní politické spoty, které se staly standardní předvolební taktikou jednotlivých politických uskupení. V období amerického politického klání mnohdy tvoří většinu užitých politické reklamy, ty jsou používány daleko agresivněji než na území našeho státu. Zatímco ale ve Spojených státech podléhá uveřejnění takového typu reklamy řadě kritérií, jako je například zveřejnění autora a strany, která je jejím tvůrcem a odsouhlasení konkrétní podoby touto stranou, potažmo kandidátem, v České republice takové jednání není zvykem. Občané tak často netuší, která skupina za negativní kampaní, jež je občanům nejčastěji zprostředkována pomocí plakátů, billboardů, zmiňovaných spotů atd., stojí.¹⁰⁰

Pokud je však kampaň vedena až příliš útočně, a z pohledu voličů přesahuje určité hranice vhodného chování, může mít na jejich rozhodování opačný vliv, než bylo původně jejím záměrem. Taková kampaň se může obrátit proti samotnému tvůrci a v důsledku tohoto mít za následek i snížení počtu volebních hlasů, příkladem může být tzv. „štvavá kampaň“.¹⁰¹ V souvislosti s touto problematikou jsou často publikovány protichůdné úsudky týkající se otázky hodnocení jejího účinku a vlivu na volební rozhodování občanů. Řada politických poradců se ale přesto shoduje, že „...negativní kampaň je navzdory

⁹⁹ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 317

¹⁰⁰ LEBEDOVÁ, E., *Negativní kampaně a politická reklama*, s. 9 - 20

¹⁰¹ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 317

odmítavým postojům účinná a funguje, protože ji voliči vnímají intenzivněji než klasickou pozitivní reklamu a lépe si ji také pamatují. ... Na druhou stranu zůstává velká část akademické i laické veřejnosti skeptická k využívání negativní reklamy v politice, protože podle nich může mít škodlivý vliv na demokracii a přispívat k apatii veřejnosti a jejímu klesajícímu zájmu o politiku“.¹⁰²

Nedílnou součástí moderních volebních kampaní je využívání volebního marketingu, který byl poprvé použit ve Spojených státech amerických v rámci prezidentské kampaně D. D. Eisenhowera v roce 1952 a později došlo k jeho rozšíření i do zemí evropských. Volební marketing je souborem činností, „jejichž cílem je v rámci volební kampaně precizní vymezení a propagování konkrétní volební nabídky v podmínkách stálé konkurence. Úkolem ... je přivábit co největší počet voličů, kteří odevzdají svůj hlas ve prospěch propagovaného kandidáta. Cílem ... je také negativně ovlivňovat voličstvo tak, aby se odvrátili od konkurence“.¹⁰³ Na politickém marketingu se podílí rozsáhlé skupiny profesionálních poradců a specialistů, jejichž hlavním úkolem je ovlivňovat chování voličů v nadcházejících volbách. Bylo by však velkým omylem domnívat se, že je volební marketing zaměřen pouze na jednání voličů, marketing rovněž značně ovlivňuje i samotné kandidáty. Na průběhu kampaně se podílí nepřehledné množství pracovníků z nejrůznějších branží. Od zvláštních mluvčích (spokesman), učitelů rétoriky, image-makerů, kteří jsou odpovědní za kandidátovu vizáž, odborníků na vystupování v médiích (media-planners), až po psychology, sociology, politology a další. Podmínkou úspěchu volebního marketingu je proces členění volebního trhu a vytvoření tzv. „marketingového koktejlu“ pro každou jeho součást, který je přizpůsoben jejím specifickým faktorům. V důsledku jeho působení může volič jednat v zásadě čtyřmi možnými způsoby. Občan mění svoji volbu a dává hlas propagované straně či kandidátovi, občan volí neměně bez ohledu na propagovanou stranu, propagovaná strana či kandidát přitáhne voliče dosavadní, nebo takováto strana/ kandidát přitáhne prvovoliče.¹⁰⁴

Stejně jako marketing je neodmyslitelnou součástí kampaně politická reklama, která má podobu předplacených zpráv v médiích nejrůznějšího typu, jejichž předmětem jsou politici a jejich názory. To všechno s jednoznačným cílem - podnícením žádoucího

¹⁰² LEBEDOVÁ, E., *Negativní kampaně a politická reklama*, s. 26

¹⁰³ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 312

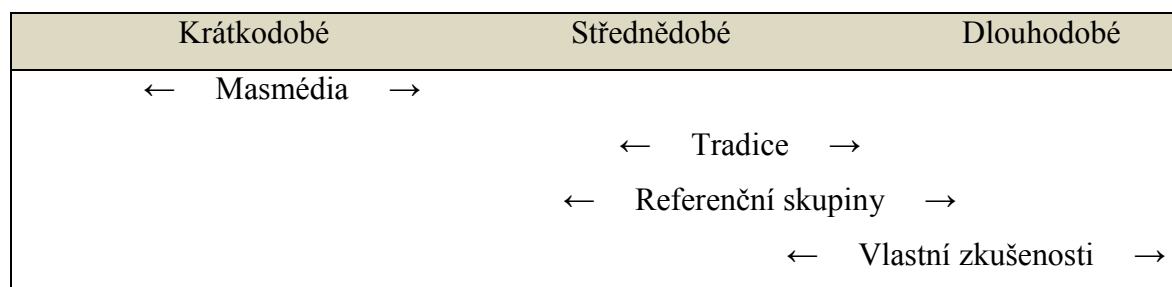
¹⁰⁴ Tamtéž, s. 312 - 313

image kandidátů a prezentování jejich myšlenek. „Výzkumy na poli účinků politické reklamy lze rozřítit do tří základních kategorií: kognitivní, což je vliv na úroveň vědomostí voličů, afektivní, tedy takové, které ovlivňují vnímání kandidátů či stran, a behaviorální, které zahrnují změny ve volebním chování...“¹⁰⁵

Doposud byla v této kapitole věnována pozornost pouze formě sdělení z pohledu zadavatelů, důležitým elementem jsou však příjemci sdělení skrze prostředky masové komunikace, na něž je politické a mediální chování a politická reklama zacílena. Zejména v demokraciích má veřejné mínění své důležité místo, nicméně zanedbáváno nemůže být ani v zemích s jinými politickými režimy. Bez podpory veřejnosti je jen malá šance na úspěšné vládnutí.

Právě masmédia, která jsou v rámci politických kampaní nejvíce využívána, mají velký vliv na formování veřejného mínění byť jen z krátkodobého hlediska, jak je názorně vyobrazeno v Grafu č. 1 věnující se faktorům, jež se na utváření názorů veřejnosti podílejí.

Graf č. 1: Vliv faktorů na veřejné mínění z hlediska času

Zdroj: VACEK, L., *Čtení o veřejném mínění*, s. 20

V politice je nejčastěji využíváno pět druhů výzkumů veřejného mínění - volební preference, důvěra v instituce, důvěra v konkrétní osobnosti, očekávání a hodnocení rivalů.¹⁰⁶

Volební preference politických stran se zjišťují pravidelně a téměř nikdy se neshodují s konečnými výsledky voleb. Tento jev může být zapříčiněn hned několika důvody: neochotou respondentů odpovídat na kladené otázky, neustálým vývojem politické situace, nebo chybami agentur provádějících dotazování. Podobně

¹⁰⁵ TABERY, P., ŠAMANOVÁ, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 33

¹⁰⁶ PROROK, V., LISA A., *Politologie*, s. 186

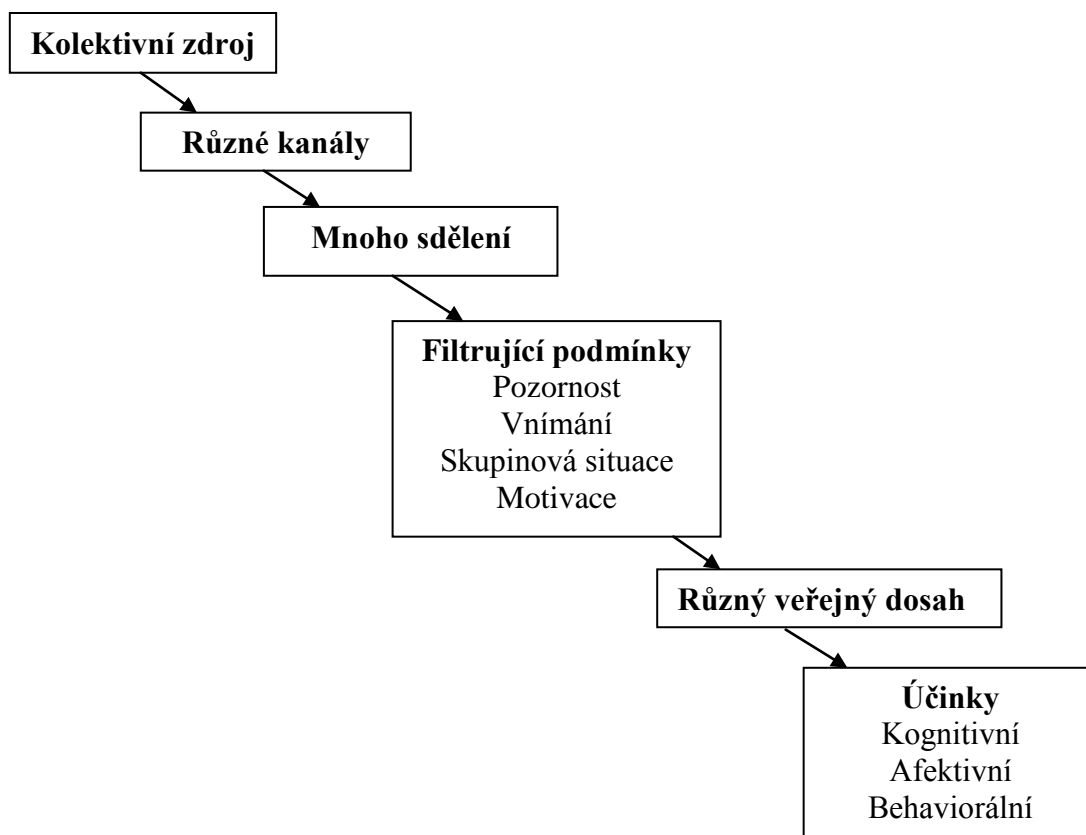
to je se zjišťováním důvěry vkládané občany v samotné politiky. Velké sympatie vzbuzují u občanů ti politici, kteří jsou nekonfliktní, mají prestižní funkci, dokáží se dobře propagovat, zviditelnit a získat pozornost.¹⁰⁷

V knize *Voliči a volby 2010* je zdůrazněna problematika stádia zakódování a dekodování komunikace, přičemž tato stádia nemusejí být vždy totožná. Jinak řečeno identická informace či sdělení nutně nemusejí být chápána všemi členy publika stejně. „Dá se tudíž předpokládat, že možné varianty čtení sdělení může ovlivnit jak kontext komunikace, tedy že příjemce je jistého pohlaví, věku, vzdělání, socioekonomického statusu, tak povaha sdělení, tedy že příjemce ví, že se jedná o politickou reklamu a bude se sdělením takto nakládat... Účinky jakékoliv politické komunikace tedy nejsou dány pouze samotným obsahem, ale i prostředím, kontextem, do kterého sdělení přichází a ve kterém je přijímáno“.¹⁰⁸ Jak je graficky znázorněno níže, výrazný vliv na vnímání určitého sdělení má samotná interpretace takového sdělení, ale také prostředí, ve kterém se jedinec, na něhož je volební kampaň zacílena, pohybuje. Kromě věku, pohlaví, vzdělání atd. je to například i diskuze s přáteli, která determinuje význam přijímaných informací.

¹⁰⁷ PROROK, V., LISA A., *Politologie*, s. 187 - 189

¹⁰⁸ TABERY, P., ŠAMANOVÁ, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 35

Graf č. 2: Vliv prostředí na vnímání přijímaných sdělení

Zdroj: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 36

Výzkum volební kampaně konaný před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2010 dospěl k těmto závěrům. Ti občané, kteří připouštějí alespoň minimální vliv kampaně na konečné rozhodnutí své volby, mohou působení kampaně hodnotit daleko (až třikrát) pozitivněji, než ti, kteří její vliv na jejich rozhodnutí odmítají. Značný vliv na hodnocení kampaně má i četnost sledování zpráv a televizních politických diskusí. Čím častěji je občan sleduje, tím se zvětšuje pravděpodobnost hodnocení kampaně s přívlastkem kladná. A v neposlední řadě, větší předpoklad pro pozitivní hodnocení politické kampaně mají ti lidé, kteří jsou spokojeni s celkovou politickou situací v dané zemi (více než dvojnásobně).¹⁰⁹

Jako nejvýraznější z reklamních nosičů byly respondenty vnímány billboardy. Na druhé místo byl řazen celostátní tisk, společně s letáčky a tiskovinami vydávané

¹⁰⁹ TABERY, P., ŠAMANOVÁ, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 43

politickou stranou a až na třetím místě se umístila reklama šířená pomocí televize. Zde je zaznamenán velký rozdíl ve vnímání politické reklamy občany Spojných států amerických, kde televize zaujímá v tomto pořadí první místo. Na dalších místech se pak umístily regionální a místní tisk, předvolební mítinky, internet a na posledním místě rozhlas.¹¹⁰

3.7. Političtí aktéři

Definice politické strany existuje velké množství, v této práci je použita citace z knihy Ladislava Cabady a Michala Kubáta *Úvod do studia politické vědy*, kteří popisují politickou stranu jako instituci „disponující stálou centrální a lokální organizační strukturou, která má svoji ideologii nebo program a která usiluje o dobytí a vykonávání (udržení) moci, a to ve volbách nebo jinými metodami“.¹¹¹

Za období rozkvětu politického stranictví je považován přelom 19. a 20. století, kdy se politického dění začínají účastnit prostřednictvím tradičních stran široké masy obyvatel. Tradiční strany postupem času ztrácejí na vlivu a prosazovat se začínají strany masové a třídní. K dalším změnám v podobě politických stran poté dochází v 2. pol. 20. století, kdy dochází k formování stran elitních a všelidových, tzv. catch - all parties. V České republice mají ze současných politických stran svoji dlouholetou tradici pouze strany ČSSD, KSČM a KDU-ČSL, ostatní strany datují svůj vznik až po roce 1989. V současné době můžeme zaznamenat dva hlavní procesy, kterými jsou pokles počtů členů politických stran a celkového zájmu společnosti o účast ve volbách a tzv. parlamentarizace, neboli governmentalizace politických stran, tj. snaha upevnování pozice strany ve vztahu ke státní moci.¹¹²

Hlavní úlohou politických stran, které jsou neodmyslitelnou součástí demokratického politického systému, je zprostředkování vazeb mezi občany a těmi, kdo politicky rozhodují, tj. politickou mocí. V tomto smyslu tedy můžeme vnímat politickou stranu jako klíčový nástroj napomáhající k integraci společnosti. V jednotlivých politických stranách se sdružují aktivní občané na základě podobných názorů a cílů, v jejichž středu zájmu je veřejné dění. Velmi důležitým aspektem v procesu voleb

¹¹⁰ TABERY, P., ŠAMANOVÁ, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 46 - 47

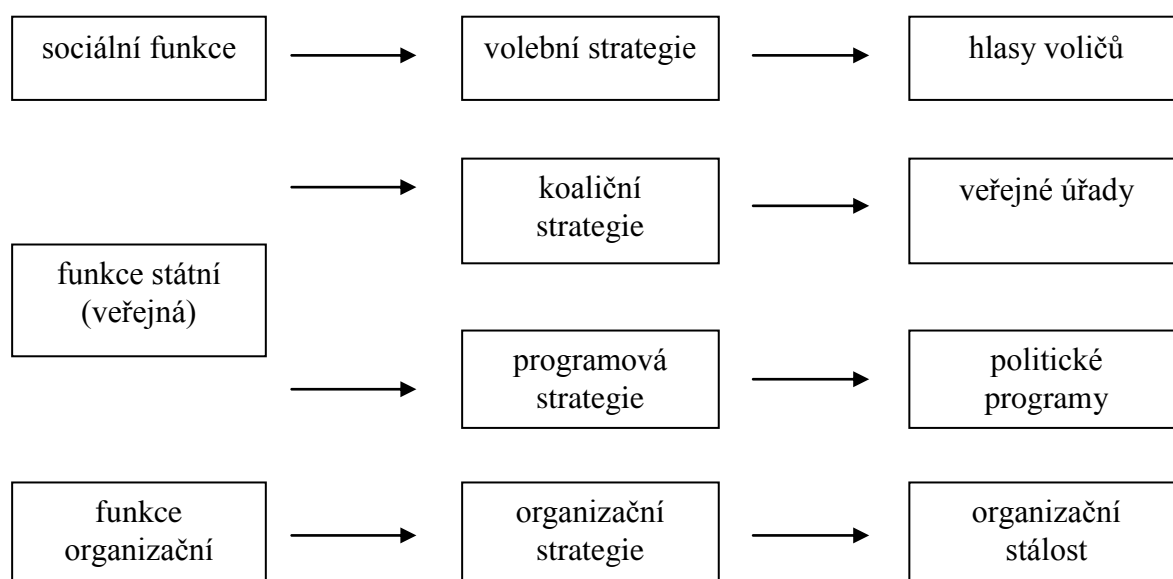
¹¹¹ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 225

¹¹² ČMEJREK, J., *Obce a regiony*, s. 58

je vzdálenost mezi voličem a volenými politickými orgány. Zatímco v malých městech a obcích se občané v převážné většině rozhodují podle osobních vazeb a sympatií ke konkrétnímu kandidátovi, ve volbách do zastupitelstev krajů je povětšinou kopírován model parlamentního politického spektra.¹¹³

Politické strany plní funkci sociální, státní (veřejnou) a organizační, viz Graf č. 3. Sociální funkce se vyznačuje provázaností se strukturami společnosti (klientelou strany), která napomáhá straně k proniknutí do parlamentu a jejímu podílení se na vládnutí. Funkce státní spočívá ve snaze strany získat pod kontrolu veřejné úřady a za jejich pomoci ovlivňovat státní politiku. Organizační funkce je zaměřena na jediný cíl, kterým je přežití politické strany v rámci společensko-institucionálního okolí.¹¹⁴

Graf č. 3: Vyobrazení funkce politických stran

Zdroj: CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 239

V posledních několika letech se mohou občané v praktické politice čím dál tím častěji setkat s pojmem politické hnutí. Politické hnutí je svou formou hnutím sociálním. Můžeme ho chápat jako hromadné úsilí lidí, kteří se agregují na sociální bázi a usilují o realizaci společného cíle, přičemž k jeho dosažení používá politických metod. Těmito metodami se snaží o získání moci či vlivu, s jejíž pomocí se snaží o změnu nebo konzervaci

¹¹³ ČMEJREK, J., *Obce a regiony*, s. 63

¹¹⁴ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 238 - 239

stávající situace. Stěžejním rozdílem mezi hnutím a politickou stranou je jejich orientace nejen na úsilí a ukořistění politické moci a vlivu, ale také menší stupeň institucionalizace.¹¹⁵

Byl by však omyl domnívat se, že jedinými politickými aktéry jsou výše zmíněné politické strany a hnutí, kterých je v současné době v České republice registrováno celkem 262¹¹⁶. Dalším významným politickým aktérem mimo politická hnutí a strany jsou zájmové skupiny, mezi které můžeme řadit například lobbistické skupiny, menšinové zájmové skupiny nebo odbory.

Každá politická strana je spojena s konkrétním volebním programem. Volební program je klíčovým dokumentem, který občanům napomáhá rozpoznat a identifikovat politické subjekty na politickém trhu. Programové dokumenty plní hned několik funkcí, nejen směrem k potenciálním voličům, ale také k politické konkurenci a ke své vlastní členské základně.¹¹⁷ Dle Otty Eibla jsou stěžejní funkce propagační, profilační a agitační. Úkolem programu je aktivně informovat o postojích k nejrůznějším tématům a o cílech, kterých chce strana po případném úspěchu ve volbách dosáhnout. Profílance znamená jednoznačné odlišení od ostatních politických subjektů. Agitační funkcí se strana připravuje na konfrontaci s ostatními stranami na volebním trhu. Směrem vně strany plní program funkci integrační a identifikační, ty napomáhají členům strany se s její ideologií lépe obeznámit a identifikovat.¹¹⁸

¹¹⁵ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol., *Úvod do studia politické vědy*, s. 226

¹¹⁶ *Ministerstvo vnitra České republiky*. Seznam politických stran a hnutí [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10.02.2017]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/SearchResult.aspx?search=all>

¹¹⁷ BALÍK, S. a kol., *Volby do poslanecké sněmovny v roce 2010*, s. 69

¹¹⁸ Tamtéž, s. 69 - 70

4. Empirická část

4.1. Charakteristika Plzeňského kraje

Již v 19. století měly kraje obdobnou strukturu jako dnes, ale po jejich zrušení, ke kterému došlo v letech 1867 – 1868 se okresy a země staly základem administrativního dělení státu, a to až do roku 1948. V roce 1949 bylo obnoveno krajské zřízení. Vzniklo 13 krajů a Praha tvořila samostatnou územní jednotku. Územní reforma v roce 1960 nahradila stávající kraje sedmi novými a jednou samostatnou územní jednotkou na území hlavního města Prahy.¹¹⁹

Plzeňský kraj patří mezi čtrnáct vyšších územně samosprávných celků (VÚSC), které byly vytvořeny ústavním zákonem č. 347/1997 s účinností od 1. ledna 2000. K tomuto datu vzniklo třináct nových krajů, k nimž se řadí i území hlavního města Prahy jako čtrnáctý kraj. Sídla nových krajů jsou shodná s těmi, které vznikly po obnovení krajského zřízení v roce 1949. Jejich názvy se odvodily přímo od sídel, s výjimkou Středočeského kraje. Kraje jako vyšší územně správní celky představují podle mezinárodní klasifikace statistických územních jednotek Evropské unie úroveň NUTS3. Od roku 2000 tak paralelně existují kraje podle zákona z roku 1960 a kraje podle ústavního zákona z roku 1997.¹²⁰

V roce 2001 byly přejmenovány čtyři kraje – z Brněnského se znovu stává Jihomoravský, z Budějovického je Jihočeský, Ostravský se stává Moravskoslezským a Jihlavský se přejmenoval nejdříve na Vysočinu a v roce 2011 na Kraj Vysočina.¹²¹

4.1.1. Plzeňský kraj z hlediska geografického

Plzeňský kraj se nachází na jihozápadě České republiky. Na severozápadě sousedí s Karlovarským, na severu s Ústeckým, na severovýchodě se Středočeským a na východě

¹¹⁹ Český statistický úřad | ČSÚ. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu. Historie krajského zřízení [online]. Copyright © 2016 Český statistický úřad, Statistika [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/09/historie-krajskeho-zrizeni/>

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ Tamtéž

s Jihočeským krajem. Svoji nejdelsí hranici má se Spolkovou republikou Německo¹²². Oceňována bývá jeho poloha mezi hlavním městem Prahou a západní Evropou.¹²³

Plzeňský kraj zaujímá poměrně rozsáhlé území, svoji rozlohou (viz Tabulka č. 1) se řadí na třetí místo mezi ostatními kraji.¹²⁴ S počtem 578 194 obyvatel zaujímá mezi ostatními kraji až deváté místo na pomyslném žebříčku. Na celkovém počtu obyvatel v České republice se podílí pouze 5,4 procenty a po Jihočeském kraji má druhou nejnižší hustotu osídlení¹²⁵

Sídelní struktura kraje je nevyvážená – na dominantní metropoli Plzeň navazuje drobná venkovská struktura. Pro území Plzeňského kraje je typický vysoký počet malých sídel, ale schází města střední velikosti. Katastrální území obcí, které mají do dvou tisíc obyvatel, tvoří více jak 4/5 rozlohy kraje a žije v nich více než 30 % obyvatelstva.¹²⁶

Tabulka č. 1: Údaje o rozloze a obyvatelstvu Plzeňského kraje

Rozloha	7.649 km²
Počet obyvatel (k 30. 9. 2016)	578.194
Počet obyvatel na 1 km²	75
Počet obcí s rozšířenou působností	15
Počet obcí s pověřeným obecním úřadem	35
Počet obcí	501

Zdroj: *Plzeňský kraj*. Základní informace o kraji [online]. [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>, zpracování vlastní

4.1.2. Plzeňský kraj z hlediska demografického

Jak již bylo uvedeno, v Plzeňském kraji žije 578 194 obyvatel. Statistiky uvádí, že populačně výrazně nejmladším je území příhraničního okresu Tachov¹²⁷. Dalším v pořadí je opět příhraniční okres Domažlice¹²⁸ a příměstské regiony – území obcí

¹²² Se Svobodným státem Bavorsko.

¹²³ *Plzeňský kraj*. Základní informace o kraji [online]. [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>

¹²⁴ 7.649 km²

¹²⁵ *Plzeňský kraj*. Základní informace o kraji [online]. [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ Území obcí s rozšířenou působností Tachov a Stříbro.

¹²⁸ Území obcí s rozšířenou působností Domažlice a Horšovský Týn.

s rozšířenou působností Stod a Nýřany. K nejstarším naopak patří území obcí s rozšířenou působností Plzeň, Sušice, Horažďovice a Nepomuk.¹²⁹

Z hlediska věkové struktury patří Plzeňský kraj spolu se Zlínským krajem v České republice k územím se starším obyvatelstvem, kdy průměrný věk dosáhl v roce 2015 výše 42,3 let. Vyšší průměr v republice má jen kraj Zlínský a Královéhradecký.¹³⁰

Odhadovaný vývoj demografické situace v Plzeňském kraji do roku 2050 vychází z dosavadního populačního vývoje a věkové struktury. Předpokládá se, že dojde ke zvýšení průměrného věku obyvatel kraje ze současných 42,3 let (Plzeň – město dokonce 42,5 let) na 48,3, tedy o 6 let.¹³¹

Podle dlouhodobých prognóz bude populace Plzeňského kraje v následujícím období mírně ubývat. Jak je zřejmé z Grafu č. 4, zlom je očekáván v průběhu 30. let 21. století. Maxima by kraj měl dosáhnout v roce 2026, poté bude následovat pokles, jehož výsledkem bude 567 tisíc obyvatel v roce 2 050.¹³²

¹²⁹ *Plzeňský kraj*. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji na období 2015 - 2018 [online]. [cit. 15.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-plzenskem-kraji-na-obdobi-2015-2018-0>

Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹³⁰ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹³¹ *Plzeňský kraj*. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji na období 2015 - 2018 [online]. [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-plzenskem-kraji-na-obdobi-2015-2018-0>

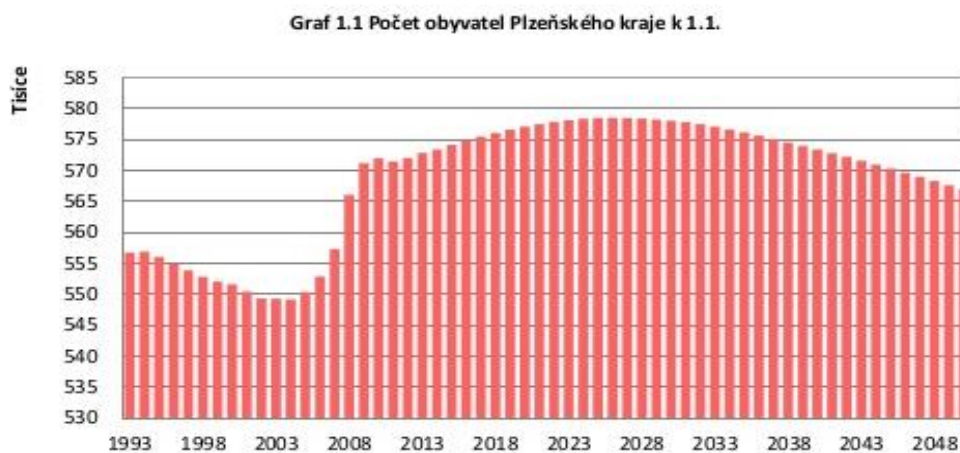
Útvar koordinace evropských projektů města Plzně, p.o. 2016. Strategie integrovaných územních investic plzeňské metropolitní oblasti. | Strategie ITI. [online]. Copyright © 2016 Strategie ITI plzeňské metropolitní oblasti [cit. 17.2.03.2017]. Dostupné z: http://iti-plzen.cz/wp-content/uploads/2016/02/Strategie-ITI-PMO_leden2016_final.pdf.

Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹³² KREDO. Regionální analýza Plzeňského kraje [online]. [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/ipnkredo/regionln-analza-plzeskho-kraje>

Útvar koordinace evropských projektů města Plzně, p.o. 2016. Strategie integrovaných územních investic plzeňské metropolitní oblasti. [online]. Copyright ©s [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: http://iti-plzen.cz/wp-content/uploads/2016/02/Strategie-ITI-PMO_leden2016_final.pdf

Graf č. 4: Projekce počtu obyvatel Plzeňského kraje

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Do roku 2012 jsou zobrazena reálná data, od roku 2013 se jedná o projekci.

Zdroj: Regionální analýza Plzeňského kraje. *Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare* [online]. Copyright © 2017 [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/ipnkredo/regionln-analza-plzeskho-kraje>

4.1.3. Plzeňský kraj z hlediska sociálního

V důsledku stárnutí populace lze očekávat postupné zvyšování požadavků na rozsah a dostupnost sociálních služeb.¹³³ Na území Plzeňského kraje se v roce 2011 nacházelo 135 zařízení. Ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Plzeň se v roce 2014 nacházelo 107 středisek sociálních služeb. Nejvíce jsou zastoupeny sociální poradny a domovy pro seniory. S tímto počtem pečovatelských služeb se Plzeňský kraj drží z dlouhodobého hlediska nad celorepublikovým průměrem. Podle srovnávací analýzy sociálních služeb pro seniory obdržel nejvyšší hodnotu ze všech krajů. Jak již bylo uvedeno, vzhledem k problémům, které přinese stárnutí populace, nárůst počtu obyvatel vyšších věkových kategorií a také zvyšování průměrné délky života, lze předpokládat velké zvyšování nároků na oblast zdravotnictví a sociálních služeb, jako jsou nemocnice, ústavy sociální péče apod. Co se pobytových služeb týká, je zejména v okrese Plzeň – sever kapacita domovů pro seniory nedostatečná. V důsledku trendu pokračujícího stárnutí obyvatelstva se tento problém bude nadále prohlubovat, a to v rámci celého kraje. Nebude

¹³³ *Plzeňský kraj*. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji na období 2015 - 2018 [online]. [cit. 20.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-plzenskem-kraji-na-obdobi-2015-2018-0>

tedy jen velká potřebnost pobytových, ale i terénních a ambulantních typů sociálních služeb. Dostupnost sociálních služeb je podmíněna dopravní obslužností, z důvodu jejich lokace zejména v centrech jednotlivých správních obvodů obcí s rozšířenou působností nebo větších městech. Uživatelé těchto služeb mohou s přibývajícím věkem ztrácet schopnost samostatně cestovat veřejnou dopravou. Tím se pro ně dostupnost sociálních služeb výrazně snižuje.¹³⁴

Do sociální oblasti spadá i monitoring situace v sociálně vyloučených lokalitách Plzeňského kraje. V kraji bylo identifikováno 26 vyloučených lokalit, kdy sociální vyloučení v těchto oblastech představuje významnou bariéru z hlediska zaměstnanosti obyvatel i atraktivity těchto oblastí. Jako hlavní nástroje sociální inkluze se jeví bytová politika, v tomto případě sociální bydlení, a nástroje pro podporu zaměstnanosti, čímž je sociální či inkluzivní podnikání¹³⁵, které nejsou v plzeňské metropolitní oblasti plně využívány. Například pro plzeňskou oblast představuje tento způsob začleňování sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením velký potenciál pro snížení dlouhodobé nezaměstnanosti, snížení sociálních rizik a zatraktivnění daného území.¹³⁶

4.2. Obyvatelstvo Plzeňského kraje

Přestože je rozlohou Plzeňský kraj třetím největším krajem v republice, počtem obyvatel zaostává. Je šestým nejméně obydleným krajem s hustotou 76,3 obyvatel na 1 km².¹³⁷ K 31. prosinci 2015 žilo v Plzeňském kraji 576 616 obyvatel, z toho 50,5 % tvořily ženy. Meziročně se počet obyvatel zvýšil skoro o tři desetiny procenta, tedy o 1 493 osob. Průměrné tempo růstu počtu obyvatel je kolem 0,2 %. Meziroční nárůst byl způsoben především vlivem přírůstku stěhováním. Vyšší přírůstek byl zaznamenán v posledních dvou letech, kdy v relativním ukazateli přesáhl hodnotu 2 ‰, a to vlivem vyššího

¹³⁴ *Útvar koordinace evropských projektů města Plzně, p.o. 2016. Strategie integrovaných územních investic plzeňské metropolitní oblasti. | Strategie ITI. [online]. Copyright © 2016 Strategie ITI plzeňské metropolitní oblasti [cit. 24.2.03.2017]. Dostupné z: http://iti-plzen.cz/wp-content/uploads/2016/02/Strategie-ITI-PMO leden2016_final.pdf.*

¹³⁵ Sociální a inkluzivní podnikání – společensky prospěšné podnikání, podnikatelská aktivita, která má za cíl řešit společenský či environmentální problém. Podnikání je zde prostředek a primárním cílem je udržitelné řešení daného problému, nikoli zisk. Ten je zpravidla investován do zpět do rozvoje podnikání.

¹³⁶ *Útvar koordinace evropských projektů města Plzně, p.o. 2016. Strategie integrovaných územních investic plzeňské metropolitní oblasti. | Strategie ITI. [online]. Copyright © 2016 Strategie ITI plzeňské metropolitní oblasti [cit. 24.2.03.2017]. Dostupné z: http://iti-plzen.cz/wp-content/uploads/2016/02/Strategie-ITI-PMO leden2016_final.pdf.*

¹³⁷ Údaje z roku 2015.

migračního přírůstku, který činil cca 3 ‰. Na tomto celkovém přírůstku se nejvíce podílely okresy Plzeň – město s 945 osobami a Plzeň – sever se 456 osobami. Tímto byly alespoň částečně kompenzovány úbytky obyvatelstva v okresech Klatovy s 242 osobami a Tachov s 31 osobami. Plzeňský kraj byl v rámci České republiky mezi šesti regiony, kde se počet obyvatel meziročně zvýšil.¹³⁸

4.2.1. Přirozený přírůstek

Přirozený přírůstek byl v roce 2015 v absolutní hodnotě -446 osob, což ukazuje, že počet zemřelých osob byl větší než živě narozených. Ve srovnání s rokem předchozím, kdy hodnota přirozeného přírůstku byla -87 osob, se hodnota přirozeného přírůstku až pětinasobně snížila. V přepočtu na 1000 obyvatel dosahuje přirozený přírůstek hodnoty -0,8 ‰ a tedy páté nejnižší místo v České republice.¹³⁹

4.2.2. Migrační přírůstek

Od roku 2011 nabývá migrační přírůstek kladných hodnot, proti počátku sledovaného období až 2,5 krát vyšších. V meziročním srovnání, a to zejména vlivem migrace s cizinou, vzrostla hodnota migračního přírůstku o 11,4 ‰. Během roku 2015 se do Plzeňského kraje přistěhovalo 5 594 osob, z toho 1 843 z ciziny. Z regionu se vystěhovalo 3 655 osob, z toho 676 do ciziny. Vnitřním stěhováním přibýlo do Plzeňského kraje 772 osob a zahraniční migrací pak 1 167 osob.¹⁴⁰

4.2.3. Cizinci

Na území Plzeňského kraje v roce 2015 žilo 27 304 cizinců. Toto číslo představuje 4,7 ‰ z celkového počtu obyvatel v kraji a pátý nejvyšší podíl v celorepublikovém srovnání (5,9 ‰). Nejvyšší zastoupení mají z hlediska státní příslušnosti Slováci – více jak jednu čtvrtinu. Dále jsou to Ukrajinci a Vietnamci – jednu pětinu. Celá polovina z celkového počtu cizinců žije na území krajského města (okres Plzeň – město). Zvýšený počet cizinců je evidován i v příhraničních okresech Plzeňského kraje, tedy v Domažlicích,

¹³⁸ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 25.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹³⁹ Tamtéž

¹⁴⁰ Tamtéž

Klatovech a Tachově. V tomto případě se jedná zejména o cizince vietnamské národnosti. Podíl cizinců na počtu obyvatelstva v regionu má mírně rostoucí trend. S hodnotou 4,7 % se region řadí na třetí místo.¹⁴¹

4.3. Administrativní členění Plzeňského kraje

Územní celek s názvem Plzeňský kraj existoval již v minulosti, a to již od poloviny 15. století. Tehdy zaujímal centrální část území dnešního Plzeňského kraje¹⁴² a sousedil s kraji Loketským, Rakovnickým, Podbrdským a Prácheňským¹⁴³. Pod stejným jménem, ale v jiných hranicích existoval i za Rakousko – Uherské monarchie. V období let 1850 – 1855 měl takový rozsah, že zaujímal i značnou část dnešního Jihočeského kraje. Po druhé světové válce v letech 1949 – 1960 měl Plzeňský kraj podobné hranice jako dnes, ale nikoli totožné. V letech 1960 – 1990 existoval v územně správním členění kraj Západočeský, který se přibližně rozkládal na území dnešního Plzeňského a Karlovarského kraje. Reforma administrativně správního členění umožnila, aby v roce 2000 opět vznikl Plzeňský kraj, který se tak vrátil ke svému historickému pojmenování.¹⁴⁴

Jak již bylo napsáno, s účinností od 1. ledna 2000 na základě ústavního zákona č. 347 bylo na území České republiky zřízeno 14 vyšších územních samosprávných celků. Jedním z nich je i Plzeňský kraj, který je vymezen územím okresů Domažlice, Klatovy, Plzeň – město, Plzeň – jih, Plzeň – sever, Rokycany a Tachov. Poté bylo v červnu roku 2002 zákonem č. 314 stanoveno v Plzeňském kraji 35 obcí s pověřeným obecním úřadem a 15 obcí s rozšířenou působností, které do jisté míry převzaly kompetence a také pravomoci zrušených okresních úřadů. Základními územními samosprávnými celky jsou obce, které se dělí z hlediska osídlení na venkovské obce a města.¹⁴⁵

¹⁴¹ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 25.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹⁴² Plzeňsko a oblast Českého lesa s podhůřím.

¹⁴³ Prácheňský kraj – území na hranici dnešního Plzeňského a Jihočeského kraje, které dostalo pojmenování podle dříve správního hradu, dnes zříceniny Prácheň.

¹⁴⁴ MATUŠKOVÁ, A. a kol. *Geografie Plzeňského kraje*. ZČU v Plzni. Plzeň, 2014, str. 4, ISBN 978-80-261-0461-2, *Západočeská univerzita* [online]. [cit. 25.02.2017]. Dostupné z: http://www.zcu.cz/export/sites/zcu/pracoviste/vyd/online/Geografie_Plzenskeho_kraje.pdf

¹⁴⁵ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

Během uplynulých let měl vývoj sídelní struktury proměnlivý charakter, který byl provázen jak slučováním malých obcí, tak zánikem a rušením některých částí obcí. Po roce 1961 měl Plzeňský kraj celkem 773 obcí, po roce 1970 se jejich počet radikálně snížil. V roce 1980 jich bylo pouhých 307. Nejméně obcí měl kraj v roce 1990 – pouhých 258. Devadesátá léta vnesla do samosprávy měst a obcí demokratické principy rozhodování a v důsledku zvyšování pravomocí a odpovědnosti měst a obcí se některé menší obce znovu osamostatnily. V roce 1991 měl Plzeňský kraj tedy už 445 obcí. Tento proces pokračoval dál až do roku 1993, kdy se počet obcí vyšplhal na 500. Od roku 2003 se počet obcí ustálil na čísle 501.¹⁴⁶

V roce 2015 bylo v Plzeňském kraji 501 obcí¹⁴⁷, 1 538 částí obcí, 57 obcí se statutem města a 12 městysů. Od roku 2000 vzrostl počet obcí se statutem města téměř o čtvrtinu. Území kraje je rozděleno do sedmi územních celků, okresů. Největší z nich – okres Klatovy zaujímá plochu 25,7 %, po něm následuje okres Tachov s 18,2 %, Plzeň – sever se 17 % a Domažlice se 14,9 %. Nejřidčeji osídleny jsou okresy Domažlice, Klatovy a Tachov jako pohraniční okresy s velmi nízkou obydleností¹⁴⁸. Poměrně hustě zabydlené okresy jsou ty, které sousedí s okresem Plzeň – město, tedy Plzeň – jih, Plzeň – sever a Rokycany. Přestože je okres Plzeň – město nejmenším z okresů v Plzeňském kraji, žila v něm k 31. 12. 2015 téměř třetina veškerého obyvatelstva kraje. Zahrnuje převážně město Plzeň a jeho periferie. Tento trend je zapříčiněn vysokou koncentrací průmyslu, podílem zahraničních investic a také zvyšující se koncentrací obchodu a služeb v metropoli Plzeňského kraje.¹⁴⁹

Zrušením vojenského újezdu Brdy na základě zákona č. 15/2015 Sb. o hranicích vojenských újezdů ve znění pozdějších předpisů došlo k připojení jeho části katastrálního

¹⁴⁶ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹⁴⁷ 64,8 % stavu z roku 1961.

¹⁴⁸ Šumava a Český les.

¹⁴⁹ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 27.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

území k následujícím obcím: z ORP Blovice, Borovno, Spálené Poříčí, Míšov a z ORP Rokycany, Dobřív, Mirošov, Strašice, Skořice, Štítov, Trokavec a Těně.¹⁵⁰

Více než polovina obyvatel Plzeňského kraje je soustředěna do větších měst nad 5 tisíc obyvatel. Z hlediska struktury osídlení měst a venkovských obcí připadalo v roce 2015 na městské obyvatelstvo 67,3 % obyvatel z celkového počtu a na obyvatele venkova pouhých 32,7 %. Plzeňský kraj má celkem 57 obcí se statutem města (11,4 % z celkového počtu obcí v kraji) a z toho jich více než tři čtvrtiny mají méně než 5 tisíc obyvatel. Skupina menších měst s počtem obyvatel 5 až 10 tisíc tvoří 14 % z celkového počtu měst a 12,7 % z celkového počtu městského obyvatelstva. Rovněž významnou skupinu (7 %) tvoří města s počtem obyvatel od 10 do 20 tisíc. Jsou jimi Domažlice, Sušice, Rokycany a Tachov s podílem městského obyvatelstva 12,6 %. S výjimkou krajského města Plzeň je v kraji jen jedno město, které má více než 20 tisíc obyvatel, což jsou Klatovy (22 415 obyvatel). Nejvíce urbanizovanou oblastí kraje jsou okresy Klatovy (dvě města nad 10 tisíc obyvatel) a Tachov (jedno město nad 10 tisíc obyvatel). Nejméně urbanizovanými okresy jsou Plzeň – jih, Domažlice a Rokycany.¹⁵¹

4.4. Strany kandidující do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016

Volební období zastupitelstva kraje je čtyřleté (viz zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů). Datum konání voleb vyhlašuje prezident republiky. Poslední krajské volby se konaly v termínu 7. a 8. října 2016. Lhůta, po kterou mohly jednotlivé politické strany s úmyslem kandidovat v těchto volbách podávat jmenné seznamy svých reprezentantů do rukou Krajského úřadu Plzeňského kraje, byla stanovena na 2. srpna 2016 do 16:00 hod. Do 8. srpna 2016 byla stanovena lhůta pro případnou dílčí úpravu kandidátních listin v podobě doplnění dalších kandidátů či změny v pořadí kandidátů na kandidátních listinách, jež mohly politické strany, hnutí a jejich koalice ještě učinit.¹⁵²

¹⁵⁰ Český statistický úřad | ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje [online]. Copyright © [cit. 27.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² Plzeňský kraj. Volby do Zastupitelstva Plzeňského kraje [online]. [cit. 28.02.2017] Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/volby-do-zastupitelstva-plzenskeho-kraje-1>

Níže budou podrobněji popsány a rozebrány ty strany, hnutí a koalice a jejich krajské předvolební programy, které byly v rámci voleb úspěšné a jejichž zástupci se stali členy Zastupitelstva Plzeňského kraje.

Z celkového počtu 45 členů získalo mandáty osm politických stran, hnutí nebo koalic. Zisku nejvyššího počtu mandátů dosáhlo hnutí ANO 2011. Druhou v pořadí se s devíti mandáty na složení zastupitelstva podílí ČSSD, dále ODS s osmi mandáty a KSČM se šesti. Starostové a Patrioti získaly mandáty čtyři, TOP 09 tři. Koalice pro Plzeňský kraj a SPD s SPO získaly každý po dvou zástupcích.

4.4.1. ANO 2011

Politické hnutí ANO 2011 je mladým politickým subjektem, který však za svoji krátkou dobu fungování zaznamenává poměrně velké úspěchy. Předchůdcem hnutí ANO 2011 bylo občanské sdružení Akce nespokojených občanů. Sdružení vzniklo poměrně nenadále v listopadu roku 2011, poté co Andrej Babiš vystoupil v hromadných sdělovacích prostředcích, kde kritizoval současnou společnost, stav ekonomiky a korupci ve veřejné správě. Prosazení fungujícího státu a boj s korupcí – právě tato témata se později stala hlavním předmětem soupeření se stávajícími politickými stranami. Jeho řeč byla impulsem pro sepsání tzv. Výzvy shrnující hlavní názory a myšlenky tohoto sdružení. Již od počátku si Andrej Babiš svými prohlášeními, kterými cílil na nespokojené členy společnosti se současnou celostátní situací, získal nespočet příznivců a sympatizantů a jejich počet neustále narůstal. Tento fakt vedl k založení sociálního hnutí a jeho přímého zapojení do politického života. V květnu 2012 došlo k registraci politického hnutí pod názvem ANO 2011 (dále jen ANO).¹⁵³

Hnutí ANO od počátku klade důraz na svoji nepolitičnost. Za svůj cíl si stanovilo vytvoření přívětivého prostředí pro podnikatele a malé živnostníky, odstranění korupce a odstavení zavedených politických subjektů z jejich silných pozic.

Nejvýraznější postavou a předsedou hnutí je od jeho samotného počátku podnikatel Andrej Babiš. Dalšími významnými osobnostmi jsou např. Jaroslav Faltýnek (1. místopředseda strany), Jaroslava Jermanová, Martin Stropnický, Karla Šlechtová, Robert Pelikán a další.

¹⁵³ Historie | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2016 ANO [cit. 28.2.2017]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/>

Politické hnutí ANO do krajských voleb roku 2016 vstoupilo s jednoduchými a pro běžné občany srozumitelnými, chytlivými slogany – CHCEME ... BEZPEČNĚJŠÍ, DOSTUPNĚJŠÍ, CHYTŘEJŠÍ, ZDRAVĚJŠÍ, ZELENĚJŠÍ ... PLZEŇSKÝ KRAJ. Kandidátku v těchto volbách vedl podnikatel a předseda Okresní hospodářské komory Miloslav Zeman. Druhou v pořadí na kandidátní listině byla současná první místostarostka Městského obvodu Plzeň 1 Ivana Mádlová.¹⁵⁴

V reakci na celostátní dění zaměřilo hnutí ANO ve volebním programu pro krajské volby 2016 svoji pozornost na bezpečnost občanů. Otázky migrace navrhuje řešit ve spolupráci s celorepublikovými složkami, a to opatřeními jako je evidence cizinců, posílení složek cizinecké policie a přísné tresty pro pašeráky a převaděče lidí přes hranice na území České republiky. Další témata se týkala zavedení programu branné výuky v rámci povinně absolvovaných předmětů pro žáky učilišť a středních odborných škol, lepšího finančního ohodnocení zdravotnického personálu a určení daní nebo omezení centrálních úřadů – ministerstev, která dle hnutí ANO hůře odhadují potřeby občanů jednotlivých regionů.¹⁵⁵

Funkci předsedy Krajské organizace hnutí ANO Plzeňského kraje plní v současné době poslanec Jan Volný. Součástí krajské organizace jsou oblastní organizace v Domažlicích, Klatovech, Rokycanech, Tachově, v Plzni severu, jihu a samozřejmě ve městě Plzni. Místní organizace mají svá sídla v Boru, Kaznějově, Klatovech, Domažlicích, Meclově, Nepomuku, Nýrsku, Rokycanech, Stříbře, Sušicích, na území města Plzně funguje místních organizací celkem šest (Plzeň 1, Plzeň 2 – Slovany, Plzeň 3, Plzeň 4 – Doubravka, Plzeň 6 – Litice, Plzeň 8 – Černice).¹⁵⁶

4.4.2. ČSSD

Oproti hnutí ANO má Česká strana sociálně demokratická svoji dlouholetou historii. Na poli politického spektra se nachází v pozici levice, až středolevice. Je členem Strany evropských sociálních demokratů (PES) a Socialistické internacionály. ČSSD

¹⁵⁴ Ivana Mádlová | *ANO, tohle je Plzeňský kraj* [online]. [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/plzensky-kraj/kandidati/ivana-madlova-28580.shtml>

¹⁵⁵ Program | *ANO, tohle je Plzeňský kraj* [online]. Copyright © 2016 ANO [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/plzensky-kraj/program/>

¹⁵⁶ ANO v regionech | *ANO, bude líp* [online]. Copyright © 2016 ANO [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/kraje/ano-v-regionech/>

je nejstarší stranou v Čechách. Historie strany sahá až do 50. let 19. století, kdy začala být formována první česká dělnická hnutí, která představila svůj prvotní politický program.¹⁵⁷

Do krajských voleb 2016 vstupovala ČSSD s kandidátní listinou s číslem 12. V programu se strana staví proti privatizaci nemocnic a center sociálních služeb. Pro seniory, jako svoji cílovou skupinu, strana slibuje poměrně odvážné kroky - dopravu pro seniory věku 65+ zdarma, výstavbu domova pro seniory, nebo založení krajské organizace s názvem „Aktivní život seniorů“, která by občanům staršího věku poskytovala pomoc v domácnosti (např. s úklidem, stravou, ošetřením) a podporu v zapojení do komunitního života. V programu nalezneme i další zajímavé body jako výstavba aquaparku v Plzni, systém „Rodinných pasů“ zajišťující pro rodiny s dětmi různé výhody, mikrobusy a autobusy „na zavolání“, chytrá doprava v mikroregionech. Strana by také ráda instalovala kamerové systémy do škol a sportovišť, které by zajišťovali ochranu občanů kraje, nebo vytvořila centrum „STOP ŽALOBÁM“, jehož cílem by byla výpomoc lidem postižených exekucemi atd.¹⁵⁸

Kandidátem na hejtmana se stal Josef Bernard, bývalý generální ředitel společnosti Škoda Transportation. Druhé i třetí místo patřilo stávajícím náměstkům hejtmana Ivo Grünerovi a Jiřímu Stručkovi.¹⁵⁹ Na kandidátce ČSSD s padesáti delegáty do krajských voleb figurovalo celkem 23¹⁶⁰ ženských jmen. S nejvyšším počtem žen na kandidátní listině šla do voleb strana NE ILEGÁLNÍ IMIGRACI - PENÍZE RADĚJI PRO NAŠE LIDI, bylo jich celkem 28¹⁶¹.

Základní politickou jednotku ČSSD tvoří místní organizace (dále jen MO). Na území města Plzně jich je celkem jedenáct. MO Bory, MO Bolevec, MO Centrum, MO

¹⁵⁷ ENCYKLOPEDIE ČSSD: Historie ČSSD. *ENCYKLOPEDIE ČSSD: Historie ČSSD* [online]. Copyright © 2013 ENCYKLOPEDIE ČSSD. Všechna práva vyhrazena. [cit. 02.03.2017]. Dostupné z: <http://www.historycssd.cz/>

¹⁵⁸ Volební program ČSSD pro volby do Plzeňského kraje - Česká strana sociálně demokratická. *Plzeňský kraj - Česká strana sociálně demokratická* [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 02.03.2017]. Dostupné z: <http://plzensky-kraj.cssd.cz/volebni-program-cssd-pro-volby-do-plzenskeho-kraje/aktualita-z-kraje/1926/>

¹⁵⁹ Kandidáti pro volby do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016 - Česká strana sociálně demokratická. *Plzeňský kraj - Česká strana sociálně demokratická* [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 02.03.2017]. Dostupné z: <http://plzensky-kraj.cssd.cz/kandidati-pro-volby-do-zastupitelstva-plzenskeho-kraje-v-roce-2016/aktualita-z-kraje/1139/>

¹⁶⁰ Český statistický úřad | ČSÚ. *Volební server* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 04.03.2017]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2016/kz122?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=12&xv=1>

¹⁶¹ Český statistický úřad | ČSÚ. *Volební server* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 04.03.2017]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2016/kz122?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=67&xv=1>

Černice, MO Lochotín, MO Vinice, MO Doubravka, MO Košutka, MO Lhota, MO Skvrňany a MO Slovany.¹⁶² V čele každé MO stojí výbor, v jeho čele je předseda.¹⁶³ Dále se MO nachází v Plzni severu a jihu. Veškeré MO jsou součástí Okresních organizací (dále jen OkO). V rámci kraje fungují OkO ČSSD Tachov, OkO ČSSD Domažlice a další. Předsedou OkO Plzeň město je současný primátor města Martin Zrzavecký.

Celé fungování ČSSD na úrovni kraje zajišťuje Krajský výkonný výbor ČSSD, jejímž předsedou je ministr vnitra Milan Chovanec.¹⁶⁴

4.4.3. ODS

V Praze 23. února roku 1991 byl uspořádán tzv. „rozlučkový sněm“ Občanského fóra. V tento den došlo fakticky k jeho zániku a současně k dohodě o vzniku jeho dvou nových nástupnických stran - Občanského hnutí a Občanské demokratické strany. O dva měsíce později v dubnu 1991 byl svolán ustavující sněm ODS, na jehož zasedání byly přijaty stanovy a rovněž programové prohlášení této politické strany nesoucí název „Cesta k prosperitě“. Během zmiňovaných dvou měsíců pracoval přípravný výbor ODS v čele s Václavem Klausem na vzniku této strany.¹⁶⁵ ODS je liberálně konzervativní pravicovou politickou stranou, v jejímž čele se doposud vystřídali celkem čtyři předsedové – prvním byl pozdější prezident Václav Klaus, dále následovali Mirek Topolánek, Petr Nečas a současný předseda a poslanec Petr Fiala.¹⁶⁶

K otázce integrace České republiky do Evropské unie se strana staví negativně a je vnímána jako euroskeptická. Strana prosazuje svobodný trh a svobodu jednotlivce. K měsíci dubnu 2016 čítala její členská základna celkem 14 123¹⁶⁷ členů. I přes své historické úspěchy, ale také pády a skandály, si tato strana drží velmi silnou pozici v rámci českého stranického systému. Ani situace jako tzv. Sarajevský atentát, kdy byl Václav

¹⁶² *Česká strana sociálně demokratická. Okresní organizace ČSSD - Plzeň město* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 04.03.2017]. Dostupné z: <http://www.cssd-plzen.cz/cssd/>

¹⁶³ *ČSSD-Česká strana sociálně demokratická. Struktura strany* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 04.03.2017]. Dostupné z: <http://praha15.cssd.cz/o-nas/Stanovy-CSSD/cast-3.html>

¹⁶⁴ *Česká strana sociálně demokratická- Plzeňský kraj. Česká strana sociálně demokratická – Svoboda, spravedlnost, solidarita* [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 05.03.2017]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/strana/dle-pusobeni/cssd-v-krajich/kraj-plzensky/>

¹⁶⁵ ODS – Občanská demokratická strana. Historie – O nás. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. Copyright © [cit. 05.03.2017]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/o-nas/historie>

¹⁶⁶ ODS – Občanská demokratická strana. Historie – O nás. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. Copyright © [cit. 06.03.2017]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/o-nas/historie>

¹⁶⁷ ODS – Občanská demokratická strana. *Intranet Občanské demokratické strany* [online]. Copyright © [cit. 06.03.2017]. Dostupné z <https://moje.ods.cz/>

Klaus svými straníky Janem Rumlem a Ivanem Pilipem vyzván při své zahraniční cestě v Sarajevu k odstoupení ze své funkce předsedy strany, ani Topolánkovo spojení ODS s krajskými kmotry, kteří ze zákulisí ovládají své „ovečky“ v jejich jednáních na pozicích, které díky straně získaly, ani „kauza Nagyová“ v důsledku níž bylo zadrženo několik exposlanců a Petr Nečas byl nucen podat demisi, nesrazily ODS na úplné dno.¹⁶⁸

Do krajských voleb na území Plzeňského kraje vedl kandidátku ODS bývalý primátor, současný učitel na městském gymnáziu a první náměstek primátora pro oblast kultury Martin Baxa. Druhým na kandidátce byl starosta města Klatovy Rudolf Salvert, třetím kandidátem byla Radka Trylčová, ředitelka Regionální hospodářské komory Plzeňského kraje. S hesly „Vraťme kraj do pravých rukou!“, nebo „Zjednodušme to!“, se voliči mohli setkat téměř na každém rohu města Plzně. V programu strany nalezneme shodné záměry s TOP 09, jako je například úmysl zrušit uměle vytvořený, neužitečný Zdravotnický holding Plzeňského kraje. Rozšiřování sbírek krajských muzeí, nebo podpora Plzeňské filharmonie, jsou témata z kulturní oblasti pro poslední krajské volby. Podpora studijních stipendií, výuka cizích jazyků, výstavba sportovišť, financování méně známých sportů, pomoc menším obcím s rekonstrukcí vodovodů a kanalizací. S těmito tématy a mnoha dalšími se prezentovala padesátka kandidátů za stranu ODS.¹⁶⁹

V čele Regionálního sdružení ODS je Regionální rada, která má 31 členů. Rada „má veškerou odpovědnost za činnost strany na regionální úrovni v období mezi regionálními sněmy.“¹⁷⁰ Schází se obvykle jednou za tři měsíce, ovšem dle potřeby se její schůze může uskutečnit i dříve. V rámci kraje ještě působí Oblastní sdružení se sídly v městech Domažlice, Klatovy, Rokycany, Tachov a v Plzni, rovněž na Plzni severu a jihu.¹⁷¹

¹⁶⁸ ODS – Občanská demokratická strana. Historie – O nás. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. Copyright © [cit. 06.03.2017]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/o-nas/historie>

¹⁶⁹ ODS – Občanská demokratická strana. Program pro krajské volby v Plzeňském kraji pro rok 2016. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. Copyright © [cit. 06.03.2017]. Dostupné z: <http://www.pravykraj.cz/program-ods-plzen-2016>

¹⁷⁰ ODS – Občanská demokratická strana. Regionální rada – Naši lidé – Regionální sdružení Plzeňský kraj . *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. Copyright © [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/region.plzensky/nasi-lide>

¹⁷¹ Tamtéž

4.4.4. KSČM

Komunistická strana Čech a Moravy je nástupcem předlistopadové Komunistické strany Československa (KSČ). O novém názvu rozhodlo referendum, které se uskutečnilo dne 31. března 1990¹⁷² na ustavujícím sjezdu. Vznikla jako protiváha již existující Komunistické strany Slovenska (KSS), která se později přejmenovala na Stranu demokratické levice.¹⁷³

KSČM se řadí mezi nejpočetnější politické strany působící na české politické scéně, a to i přes značný úbytek členů od dob jejího založení. Úbytek členů vybraných politických stran ČR a budoucí predikce jsou znázorněny v Grafu č. 5 a 6. Členská základna v roce 2013 čítala 51 000¹⁷⁴ členů. Potýká se však s problémem vysokého průměrného věku, který je jen málo pod sedmdesát let¹⁷⁵, s kterým souvisí také rapidní úbytek jejích členů, odhady mluví o úbytku až 6 000¹⁷⁶ členů za rok. Pro představu, v roce 1989 měla komunistická strana 1 538 179¹⁷⁷ členů, s přičtením žadatelů o členství dokonce cca 1,7 milionů¹⁷⁸. S ohledem na výše zmíněné lze říci, že členská základna KSČM je nestabilní. Strana není schopna oslovovat mladé lidi se zájmem o členství a mladé voliče. Tento fakt se projevuje na počtu voličů KSČM a z toho plynoucích volebních zisků.

¹⁷² *Komunistická strana Čech a Moravy*. Kdo jsme a co chceme | [online]. Copyright © KSČM [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>

¹⁷³ *Komunistická strana Čech a Moravy*. Kdo jsme a co chceme | [online]. Copyright © KSČM [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>

¹⁷⁴ *CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie*. Počet členů stran včera a dnes. Čtrnácti deník. Č. 15/2014. [online]. Copyright ©CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie 2014 [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_15_2014.pdf

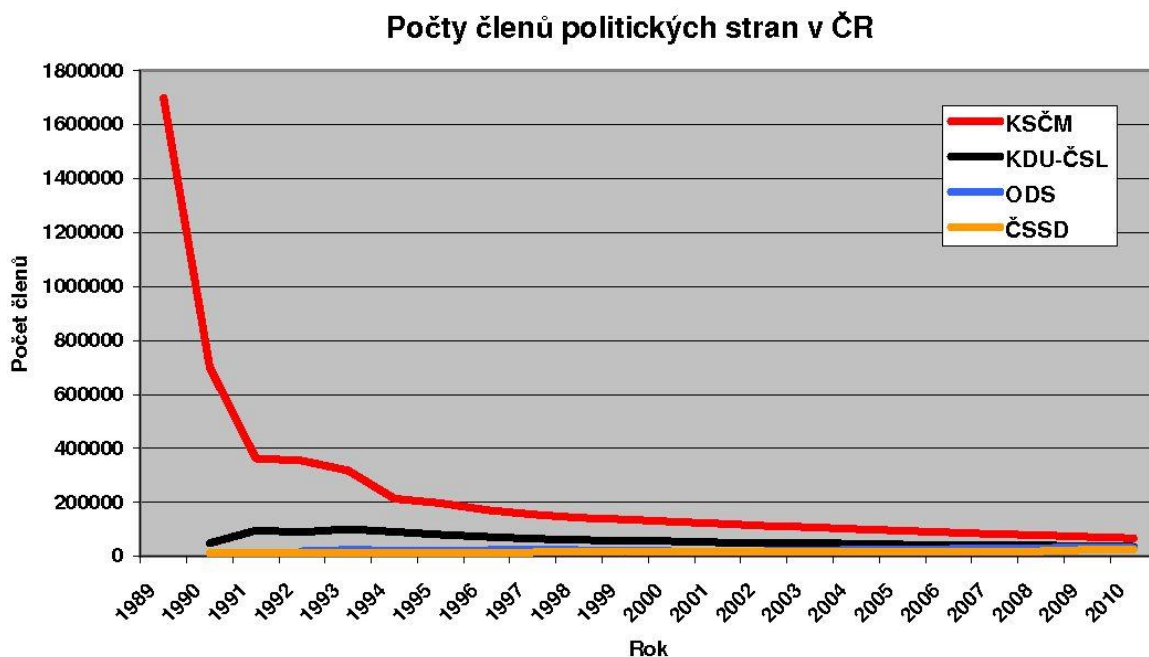
¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ ZBOŘIL, J. *Vývoj počtu členů politických stran v ČR* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=205550>

¹⁷⁷ *CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie*. Počet členů stran včera a dnes. Čtrnácti deník. Č. 15/2014. [online]. Copyright ©CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie 2014 [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_15_2014.pdf

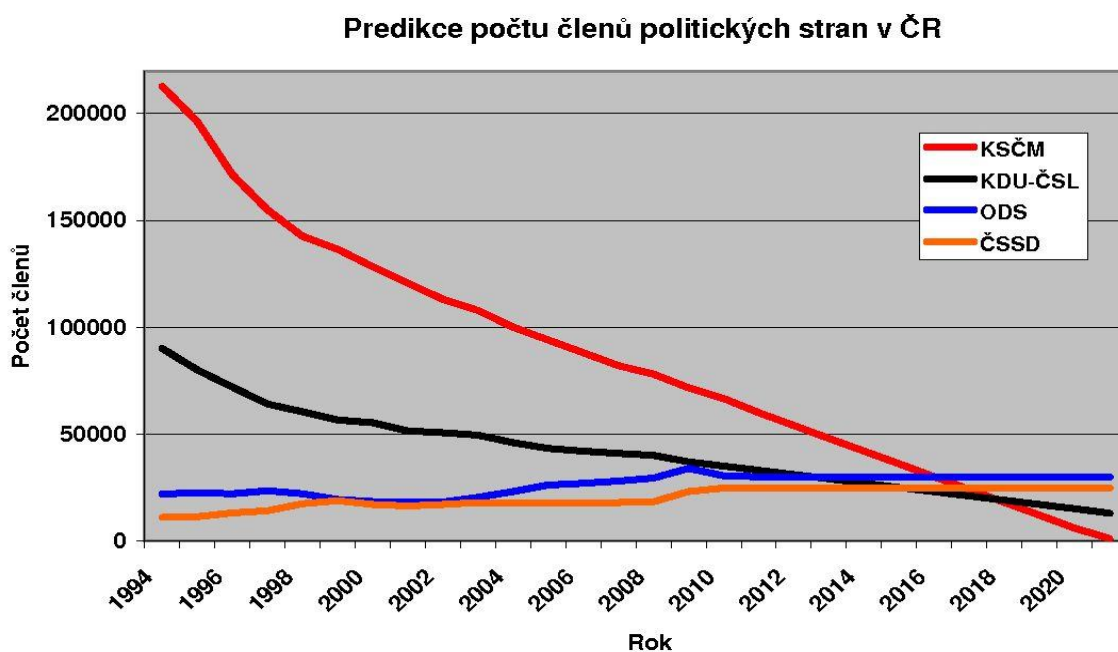
¹⁷⁸ ZBOŘIL, J. *Vývoj počtu členů politických stran v ČR* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=205550>

Graf č. 5: Údaje o počtech členů politických stran

Zdroj: ZBOŘIL, J. *Vývoj počtu členů politických stran v ČR* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=205550>

Graf č. 6: Predikce počtu členů politických stran do roku 2020

Zdroj: ZBOŘIL J. *Vývoj počtu členů politických stran v ČR* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=205550>

KSČM vychází z marxistické ideologie, je levicovou stranou prosazující tradiční levicové principy - sociální rovnost a spravedlnost, ochranu prostých občanů, svobodu, a rovnost šancí.¹⁷⁹ Po roce 1989 se KSČM nepodílela na utvoření ani jedné z českých vlád. Programově a ideologicky má uvnitř české stranické sféry neblíže k ČSSD, zde však tuto spolupráci omezuje tzv. bohumínské usnesení přijaté na 27. sjezdu ČSSD roku 1995 v městě Bohumín. V textu tohoto usnesení je vysloven zákaz spolupráce s několika extrémními politickými subjekty, mezi nimi i s KSČM.¹⁸⁰ Je nespornou skutečností, že bohumínské usnesení významně omezuje české politické dění.

Lídrem kandidátky pro krajské volby Plzeňského kraje pro rok 2016 byl poslanec a zastupitel plzeňského kraje Karel Šidlo, druhým Václav Štekl, na třetím místě byla Zdeňka Lišková.¹⁸¹ S dalšími čtyřiceti dvěma kolegy vstupovaly do předvolební kampaně se sloganem „KSČM – správná volba vaší budoucnosti“, kterým se strana prezentovala ve všech typech sdělovacích prostředků.¹⁸²

Z volebního programu s názvem „S lidmi pro lidi“ se občané mohli dozvědět, že se KSČM staví negativně k otázce migrantů - odmítá zabezpečení ilegálních migrantů, zneužívání českého systému a výstavbu zařízení pro ně určené. Nesouhlasí se zdražováním pitné vody, nebo placením školného. Naopak důraz klade na vyrovnávání rozdílů kvality života mezi venkovem a centrem, na tzv. „malé formy“ v oblasti kultury (divadelní, taneční, hudební soubory s důrazem na význam tradice a folkloru v kraji), nebo na jakákoliv opatření směřující k eliminaci migračních vln.¹⁸³

V současné době funkci předsedy Krajského výboru KSČM vykonává Miroslav Kavij. Společně s ním jsou ve vedení tři místopředsedové - Karel Kvit, Miloslav Šimánek a Ladislav Urban.¹⁸⁴ Nižším článkem v rámci organizační struktury jsou Okresní výbory

¹⁷⁹ *Komunistická strana Čech a Moravy. Kdo jsme a co chceme* | [online]. Copyright © KSČM [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>

¹⁸⁰ CHARVÁT, J. *Bohumínské usnesení – co to je, k čemu bylo a je*. Listy. Archiv 2013, č. 6 [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=136&clanek=061308>

¹⁸¹ KV KSČM Plzeňského kraje - Kandidátní listina KSČM pro volby do krajského zastupitelstva 2016. *KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://kscmplzen.cz/index.php/krajske-volby-2016/kandidatni-listina-kscm-pro-volby-do-krajskeho-zastupitelstva-2016>

¹⁸² KV KSČM Plzeňského kraje - Volební program KSČM pro Plzeňský kraj na roky 2016 - 2020. *KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://kscmplzen.cz/index.php/krajske-volby-2016/volebni-program-kscm-pro-plzensky-kraj-na-roky-2016-2020>

¹⁸³ Tamtéž

¹⁸⁴ KV KSČM Plzeňského kraje - Vedení Krajského výboru. *KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod* [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.kscmplzen.cz/index.php/krajsky-vybor/vedeni-krajskeho-vyboru>

KSČM. Ty lze nalézt v městech Domažlice, Klatovy, Rokycany, Tachově, Plzni a dále v Plzni severu a jihu. Základní struktura je v rámci krajů tvořena Základními organizacemi KSČM.¹⁸⁵

4.4.5. Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků

S heslem „Táhneme za jeden provaz“ šla do boje o krajská zastupitelská křesla koalice utvořena z několika menších regionálních politických stran a subjektů. Společným úsilím sestavilo hnutí Starostové a nezávislí, Občané Patrioti, Strana svobodných občanů a Strana soukromníků ČR kandidátní listinu a společný předvolební program.¹⁸⁶

Na kandidátní listině č. 51 mohli občané Plzeňského kraje najít známá jména jako například bývalého profesionálního hokejistu a současného člena Rady města Plzně pro oblast sportu a podnikání Michala Dvořáka, známého plzeňského advokáta Ludvíka Röshe nebo současného senátora Václava Chaloupku, všichni za hnutí Občané patrioti. Za hnutí Starostové a nezávislý bylo možné na prvním místě kandidátky vidět jméno Pavla Čížka, starosty města Spálené Poříčí a další.¹⁸⁷

Volební program koalice lze označit za poměrně všeobecný. Jsou v něm zahrnuty body jako například vybudování záchytných parkovišť na okraji města Plzně s úmyslem podpořit širší využívání MHD veřejností. V oblasti zdravotnictví koalice prosazuje dotaci vakcín proti klíšťové encefalitidě, nebo zefektivnění činnosti Zdravotnického holdingu¹⁸⁸. Dále je program zaměřen na propagaci a podporu regionálních zemědělců a jejich produktů. Podporu občanů se zdravotním handicapem, rozvoj center pro rodiny s dětmi, azylové domy pro matky s dětmi aj.¹⁸⁹

¹⁸⁵ KV KSČM Plzeňského kraje - Okresní výbory KSČM. *KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod* [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.kscmplzen.cz/index.php/krajsky-vybor/organizace-kscm-v-plzenskem-kraji/okresni-vybory-kscm>

¹⁸⁶ Naši kandidáti | *STAROSTOVÉ A PATRIOTI S PODPOROU SVOBODNÝCH A SOUKROMNÍKŮ*.| Informační web koalice hnutí Starostové a nezávislí, hnutí Občané Patrioti, Strany svobodných občanů a Strany soukromníků ČR ke krajským volbám 2016 v Plzeňském kraji. [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://starostoveapatrioti.cz/kandidati/>

¹⁸⁷ Tamtéž

¹⁸⁸ Zdravotnický holding Plzeňského kraje – vznikl roku 2010. Hlavním úkolem je správa zdravotnických zařízení, která jsou založena, nebo zřízena Plzeňským krajem. Zdravotnický holding sdružuje nemocnice v Domažlických, Klatovech, Stodě a Rokycanech, dále nemocnice následné péče Svata Anna a LDN Horažďovice a zdravotní záchrannou službu.

¹⁸⁹ Volební program | *STAROSTOVÉ A PATRIOTI S PODPOROU SVOBODNÝCH A SOUKROMNÍKŮ* | Informační web koalice hnutí Starostové a nezávislí, hnutí Občané Patrioti, Strany svobodných občanů a Strany soukromníků ČR ke krajským volbám 2016 v Plzeňském kraji. [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://starostoveapatrioti.cz/volebni-program/>

4.4.6. TOP 09

Tradice, odpovědnost a prosperita – toto jsou základní pojmy, s kterými se strana ztotožňuje a jejichž počáteční písmena tvoří název tohoto subjektu doplněný o číslici 09 jako symbol roku, kdy tato strana vznikla. Za svoji poměrně krátkou dobu existence si tato strana vybuodovala stabilní pozici. Jedná se o proevropskou, pravicovou, konzervativní stranu. U jejího zrodu stáli Miroslav Kalousek, Karel Schwarzenberg a Petr Gazdík. Na Ministerstvu vnitra ČR byla TOP 09 zaregistrována 26. června 2009.¹⁹⁰

Pro krajské volby 2016 TOP 09 představila propracovaný program s podnázvem „Silou rozumu“. V části věnované zdravotní péči v Plzeňském kraji navrhuje TOP 09 zrušení zdravotnického holdingu, nebo obnovení lůžkové péče na Tachovsku. K dalším návrhům patří projekt Otevřená hřiště, v rámci něhož by byla školská hřiště otevřena veřejnosti pro využití k volnočasovým aktivitám, vybudování východního obchvatu Plzně (přeložky I/20), nebo zavedení aplikace „Pošli fotku výmolu a my ho opravíme“.¹⁹¹

Na první tři místa kandidátní listiny byli stranou nominováni Richard Pikner, primář Klatovské nemocnice a. s. a odborný asistent Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni, dále současní plzeňští zastupitelé Ilona Jehličková a Petr Suchý. Na dalších místech kandidátky mohli voliči zaznamenat jména jako např. Marek Ženíšek, současný poslanec a první místopředseda strany, Ladislav Cabada, vysokoškolský učitel na Katedře politologie a mezinárodních vztahů ZČU v Plzni a poslanec Jaroslav Lobkowicz. Až na posledním, padesátém místě byl nominován současný europoslanec a bývalý člen ODS Jiří Pospíšil.¹⁹²

Nejvyšším orgánem strany v rámci kraje v období mezi krajskými sněmy je Krajský výbor TOP 09 tvořen devítičlenným předsednictvem a dalšími patnácti volenými členy výboru. Zástupci jsou voleni krajským sněmem a členy klubu krajského

¹⁹⁰ Strana TOP 09 byla zaregistrována ministerstvem vnitra | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-byla-zaregistrovana-ministerstvem-vnitra-258.html>

¹⁹¹ Volební program pro Plzeňský kraj 2016 - 2020 | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/volby/krajske-volby-2016/program/>

¹⁹² Volby do krajského zastupitelstva 2016 | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/volby/krajske-volby-2016/>

zastupitelstva.¹⁹³ Regionální organizace TOP 09 se nalézají na Plzeňsku, Domažlicku a Klatovsku. V rámci Plzeňského kraje dnes působí čtrnáct místních organizací. Na území města to jsou organizace Plzeň 1, Plzeň 2, Plzeň 3, Plzeň 4, Plzeň 10 – Lhota. Dále Starý Plzenec, Nýřany, Horažďovice, Přeštice, Klatovy, Tachov, Plasy, Horní Bříza a Rokycany.¹⁹⁴

4.4.7. Koalice SPD a SPO

Koalice utvořena mezi hnutím Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a Stranou práv občanů (SPO) vznikla s úmyslem vytvořit kandidátní listiny jejich zástupců pro rok 2016 v celkem jedenácti ze třinácti krajů. Výjimku tvořily kraj Pardubický a Zlínský.¹⁹⁵ Na kandidátní listině pro Plzeňský kraj došlo k pravidelnému střídání reprezentantů těchto dvou stran, kdy první místo patřilo příslušnici SPD Janě Levové, druhé Janu Kůrkovi, třetí technologovi Ing. Zdeňku Maštalířovi atd.¹⁹⁶

Konkrétní volební program těchto dvou subjektů pro krajské volby v rámci Plzeňského kraje zahrnovala témata jako například zřízení volnočasových klubů pro seniory a azylových domů pro matky s dětmi. Výstavba speciálních tříd a škol pro žáky s handicapem, školek a jeslí. Podpora neziskových spolků a organizací a páteřních komunikací na území kraje.¹⁹⁷

4.4.8. Koalice pro Plzeňský kraj

S heslem „Srostlí s krajem“ kandidovalo uskupení nesoucí název Koalice pro Plzeňský kraj. Jedná se o seskupení KDU-ČSL, Strany zelených a hnutí Nestraníků, které bylo vytvořeno se záměrem kandidatury v krajských volbách 2016 v rámci

¹⁹³ Krajská organizace | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/krajska-organizace/>

¹⁹⁴ Regionální a místní organizace | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/regionalni-organizace/>

¹⁹⁵ Koalice Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů podepsána | Strana práv občanů. *Strana práv občanů* [online]. Copyright © 2014 SPO [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <http://www.stranapprav.cz/news/koalice-svoboda-a-prima-demokracie-%E2%80%93-tomio-okamura-spd-a-strana-prav-obcanu-podepsana-529117.htm>

¹⁹⁶ Kandidátní listiny: Plzeňský kraj | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. *Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran* [online]. Copyright © OUR MEDIA a.s. 2009 [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Kandidatni-listiny-Plzensky-kraj-451927>

¹⁹⁷ martinmarek.eu – VOLEBNÍ PROGRAM hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů (SPO) pro krajské volby do zastupitelstva Plzeňského kraje. *martinmarek.eu* [online]. [cit. 18.02.2017] Dostupné z: <http://martinmarek.eu/volebni-program-spd-2016-plzensky-kraj/>

Plzeňského kraje. Tímto mottem chtěla koalice přesvědčit voliče, že na její kandidátní listině figurují jména zkušených politiků, kteří sbírají zkušenosti na nejrůznějších politických pozicích místní samosprávy v rámci Plzeňského kraje - starostové, zastupitelé, ale i nejrůznější odborníci.

Lídrem koalice pro krajské volby byla Ivana Bartošová za stranu KDU-ČSL. I v pořadí druhé místo na kandidátní listině patřilo překvapivě ženě, tentokrát za Stranu zelených Svatavě Štěrbové, starostce města Kladruby. Koalice tuto skutečnost zmiňuje i na svých propagačních stránkách, kde upozorňuje na tento fakt ve větě: „Jako jediní máme na prvních dvou místech kandidátky ženy. A nepotřebujeme k tomu žádné kvóty.“ Poukazuje tak na zavedení kvót pro ženy u svého politického soupeře ČSSD, kde na úrovni kraje a výše musí kandidátní listiny splňovat podmínku nominace 40 % žen.

Třetím v pořadí byl zástupce hnutí Nestraníci, místostarosta města Rokycany, Tomáš Rada.¹⁹⁸

V programu se strana mimo jiné věnuje zprůhlednění veřejných zakázek zadávaných krajským úřadem, podpoře malého a středního podnikání, otázce spolupráce mezi krajem a regionálními firmami, nebo výstavbě vysokorychlostní železniční tratě na trase Norimberk – Domažlice - Plzeň. V rámci rodinné politiky klade koalice důraz na vytvoření pracovních míst s polovičním pracovním úvazkem, aby tak vytvořili širší prostor pro kontakt rodičů s dětmi, vznik mikrojeslí a dětských skupin.¹⁹⁹

Na kandidátní listině měla Koalice pro Plzeňský kraj celkem padesát zajímavých jmen. Mezi nimi se objevil Tomáš Popp, místní pořadatel pravidelných farmářských trhů na náměstí Republiky v Plzni, Pavel Janouškovec, ředitel Městské Charity Plzeň a další.²⁰⁰

¹⁹⁸ Koalice pro Plzeňský kraj. *Koalice pro Plzeňský kraj* [online]. Copyright © Koaliceproplzenskykraj.cz [cit. 19.02.2017]. Dostupné z: <http://www.koaliceproplzenskykraj.cz/nasi-lide>

¹⁹⁹ Koalice pro Plzeňský kraj *Koalice pro Plzeňský kraj* [online]. Copyright © [cit. 21.02.2017]. Dostupné z: http://www.koaliceproplzenskykraj.cz/www/volebni_program.pdf

²⁰⁰ Koalice pro Plzeňský kraj. *Koalice pro Plzeňský kraj* [online]. Copyright © Koaliceproplzenskykraj.cz [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: <http://www.koaliceproplzenskykraj.cz/nasi-lide>

5. Výsledky a diskuze

5.1. Výsledky krajských voleb v Plzeňském kraji v roce 2016

Termín konání voleb do zastupitelstev krajů vyhlásil 6. dubna 2016²⁰¹ prezident republiky Miloš Zeman na dny 7. a 8. října roku 2016²⁰². V těchto volbách voliči hlasovali pro kandidáty ve 13 krajích. Výjimkou byl pouze kraj hlavní město Praha, kde se krajské volby nekonaly. Ve stejném termínu se ve třetině senátních volebních obvodů konalo i první kolo voleb do horní komory PČR.

Do 2. srpna 2016²⁰³ mohli zmocněnci jednotlivých politických stran, hnutí, nebo koalic předkládat své kandidátní listiny do rukou příslušného krajského úřadu. Celkový počet kandidujících subjektů v krajských volbách na území České republiky pro rok 2016 byl 89²⁰⁴. V Plzeňském kraji se v tomto roce voleb zúčastnilo 17 politických subjektů. O místo v pětačtyřicetičlenném zastupitelstvu usilovalo celkem 673²⁰⁵ kandidátů (muži 495²⁰⁶, ženy 178²⁰⁷). Nejstarší kandidát se v době voleb mohl pyšnit věkem 75 let, naopak nejmladším kandidátům bylo pouhých 20 let.²⁰⁸

Voliči hlasovali za přítomnosti volebních komisí v 1 087²⁰⁹ okrscích. V seznamu voličů pro Plzeňský kraj bylo zaevidováno celkem 456 716²¹⁰ osob, k volebním urnám jich však dorazilo necelých 36 % (35,74 %) ²¹¹.

²⁰¹ Volby do zastupitelstev krajů - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-volby-do-zastupitelstev-kraju.aspx>

²⁰² *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/senat-2016-rozhodnuti-pdf.aspx>

²⁰³ Volby do zastupitelstev krajů - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-volby-do-zastupitelstev-kraju.aspx>

²⁰⁴ *Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz82?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

²⁰⁵ *Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz15?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

²⁰⁶ *Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz122?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=0&xv=1>

²⁰⁷ Tamtéž

²⁰⁸ *Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz111?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=0&xv=1&xt=1>

²⁰⁹ *Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>

²¹⁰ *Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

Do skrutinia postoupilo osm stran, v tomto pořadí: ANO 2011 (21,52 %), ČSSD (17,35 %), ODS (14,63 %), KSČM (11,58 %), Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků (8,15 %), TOP 09 (7,09 %), Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů (5,33 %) a Koalice pro Plzeňský kraj - KDU-ČSL, Strana zelených a hnutí Nestranici (5,11 %).²¹²

Výše zmíněným stranám byly přerozděleny mandáty v krajském zastupitelstvu Plzeňského kraje v tomto poměru jejich zástupců: ANO 2011 - 11, ČSSD - 9, ODS - 8, KSČM - 6, Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků – 4, TOP 09 – 3, Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů 2 a Koalice pro Plzeňský kraj - KDU-ČSL, Strana zelených a hnutí Nestranici - 2.²¹³ Výše popsané lze názorně vidět v Tabulce č. 2 popisující složení Zastupitelstva Plzeňského kraje po volbách v roce 2016 a rozdíly v počtu získaných mandátů oproti posledním krajským volbám, které se uskutečnily v roce 2012.

Voliči mohli konečné složení hlavního krajského orgánu ovlivnit udělením preferenčních hlasů. V tomto případě stačí udělení pouhých 5 % preferenčních hlasů voličů.²¹⁴ V Plzeňském kraji se stal rekordmanem současný europoslanec a bývalý člen ODS, Jiří Pospíšil, v těchto volbách kandidující za stranu TOP 09, který získal 2 819²¹⁵ přednostních hlasů. Přestože byl na stranické kandidátce uveden až na posledním, padesátém místě, díky preferenčním hlasům postoupil do krajského zastupitelstva jako první. Dalšími byli Václav Chaloupek (1 370²¹⁶ hlasů), Petr Náhlík (880²¹⁷ hlasů), Jiří Dort (844²¹⁸ hlasů), Bohuslav Ebermann (843²¹⁹ hlasů), Jiří Lodr (824²²⁰ hlasů).

²¹¹ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

²¹² Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz212?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>

²¹³ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz211?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>

²¹⁴ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <https://interaktivni.rozhlas.cz/preference-2016/>

²¹⁵ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=32>

²¹⁶ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=51>

²¹⁷ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=61>

²¹⁸ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=32>

²¹⁹ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=51>

Tabulka č. 2: Složení Zastupitelstva Plzeňského kraje po volbách v roce 2016, rozdíly v počtu získaných mandátů

Název strany/ hnutí/ koalice	Počty získaných mandátů v krajských volbách 2012	Počty získaných mandátů v krajských volbách 2016	Rozdíl v počtu získaných mandátů
ANO 2011	/	11	+11 ▲
Česká strana sociálně demokratická	15	9	-6 ▼
Občanská demokratická strana	15	8	-7 ▼
Komunistická strana Čech a Moravy	12	6	-6 ▼
Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků	/	4	+4 ▲
TOP 09	3	3	0 ▲
Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů	/	2	+2 ▲
Koalice pro Plzeňský kraj - KDU-ČSL, Strana zelených a hnutí Nezaníci	/	2	+2 ▲

Zdroj: Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. <http://volby.cz/pls/kz2016/kz211?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>, zpracování vlastní

Přestože hnutí ANO 2011 v těchto volbách dosáhlo nejlepšího volebního výsledku, na vytvoření budoucí koalice se nepodílelo. Krajský předseda hnutí ANO Jan Volný se do médií vyjádřil, že spolupráce hnutí s ČSSD by byla nepřijatelná. Hnutí ANO nabídlo spolupráci ODS, včetně pozice krajského hejtmána. Na to však ODS nepřistoupila.²²¹ Povolební vyjednávání mezi stranami budoucí koalice probíhalo v noci z 10. na 11. října²²². Výsledkem vyjednávání bylo již tři dny po skončení voleb ustanovení čtyřkoalice na nadcházející čtyřleté volební období ve složení ČSSD, ODS, Starostové a Patrioti a Koalice pro Plzeňský kraj. Společně tak se svými mandáty vytvořili těsnou nadpoloviční většinu s počtem 23 hlasů ze 45 zastupitelů. Úmluva členů koalice zahrnovala dohodu na pozici hejtmána, která měla náležet ČSSD a složení nejužšího vedení Plzeňského kraje

²²⁰ Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=61>

²²¹ České noviny | ČeskéNoviny.cz [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/plzensky-kraj-povede-cssd-ods-starostove-a-koalice/1402740>

²²² Plzeňský kraj povede ČSSD, ODS, Starostové a Koalice. Kmotři a oligarchie, komentuje to Babiš | Politika a společnost. [online]. Copyright © 1997 [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/plzensky-kraj-povede-cssd-ods-starostove-a-koalice-kmotri-a-oligarchie-komentuje-to-babis--1658428

v poměru 3-3-1-1. Hnutí ANO 2011, které ve volbách zvítězilo, zůstalo společně s KSČM, TOP 09 a SPD s SPO v opozici.

Novým, v pořadí pátým, hejtmanem Plzeňského kraje se stal Josef Bernard z ČSSD. Tuto funkci přebíral po svém stranickém kolegovi Václavu Šlajsovi. Josef Bernard si jako hejtman ponechal ve své kompetenci oblast bezpečnosti a krizového řízení, strategického rozvoje, vnějších vztahů, sportu, neziskových organizací a dozor nad krajskou příspěvkovou organizací Centrální nákup^{223 224}.

Dalšími členy rady se za ČSSD stali Ivo Grüner, jako náměstek hejtmana pro oblast regionálního rozvoje, fondů EU a informatiky, Zdeněk Honz, náměstek hejtmana pro oblast sociální a Milena Stárková na pozici členky Rady Plzeňského kraje pro oblast zdravotnictví. První náměstkyní hejtmana pro oblast ekonomiky, investic a majetku se za ODS stala Marcela Krejsová. Lídr do krajských voleb za tutéž stranu Martin Baxa získal do svého resortu kulturu a památkovou péči, stejnou oblast jakou v současnosti spravuje ve vedení města Plzně. Posledním zástupcem, lépe řečeno zástupkyní, ODS v současném vedení kraje je radní Radka Trylčová se zaměřením na zemědělství a životní prostředí. I slabší část koalice tvořena Koalicí pro Plzeňský kraj a Starosty a Patriots s podporou Svobodných a Soukromníků získali každý po jednom zástupci. Členy Rady se stali Ivana Bartošová, náměstkyně hejtmana pro oblast školství a cestovního ruchu a Pavel Čížek, který se stal náměstkem mající v gesci oblast dopravy.²²⁵

5.2. Hodnocení výsledků dotazníkového šetření

Tato diplomová práce je pojata jako případová studie, jejímž úkolem je zhodnotit volební chování občanů Plzeňského kraje v rámci voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016. Ke sběru dat byla vybrána metoda dotazníkového šetření, která je podrobněji popsána v kapitole Metodika. Aby záběr dotazníku byl co nejširší, byly zvoleny dva způsoby distribuce dotazníku, a to v papírové a elektronické podobě za pomoci online služby vyplňto.cz. Dotazníky byly šířeny v rámci celého kraje.

²²³ Centrální nákup byl zřízen Plzeňským krajem za účelem centralizovaného zadávání veřejných zakázek a zastoupení zadavatele v zadávacím řízení.

Centrální nákup. *Centrální nákup* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.cnpk.cz/>

²²⁴ Zastupitelstvo Plzeňského kraje. Přijatá usnesení. *Plzeňský kraj* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://usneseni.kr-plzensky.cz/Vzhled/UsneseniRada.aspx#>

²²⁵ Rada Plzeňského kraje. *Plzeňský kraj* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/rada-plzenskeho-kraje>

Elektronický způsob je z mnoha hledisek efektivnější, jeho distribuce je snazší, zaznamenána byla též větší návratnost dotazníků v kratším časovém úseku. Navíc s sebou nese i větší komfort pro respondenty - vyšší anonymitu, pohodlí při vyplňování dotazníku apod. Písemná forma dotazníku byla zvolena pro lepší dostupnost dotazníku těm skupinám obyvatel, které elektronický způsob komunikace v běžném životě nevyužívají nebo jen v malé míře, jako například senioři, sociálně slabší občané apod. Písemné dotazníky byly distribuovány do sídel prodejen a služeb v rámci celého kraje.

Úvodní část dotazníku obsahovala průvodní dopis, ve kterém byl respondent seznámen se jménem autora šetření, cílem výzkumu, časovou náročností a ubezpečen o zachování anonymity.

Maximální počet otázek byl stanoven na 22, ne všechny otázky byly pro respondenty povinné. Počet a forma otázek byla volena tak, aby byly získány vypovídající informace a současně udržena respondentova pozornost.

Šetření probíhalo v období od 28. února do 17. března 2017. Dotazník vyplnilo 484 respondentů.

5.2.1. Základní údaje o respondentech zúčastněných dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se v konečném počtu zúčastnilo celkem 484 respondentů. Aby byla data co nejreprezentativnější, v rámci kvantitativního výzkumu byla zvolena technika kvótního výběru. Výběr byl činěn na základě předem známých kvót, který cíleně hledá respondenty splňující určitá kritéria. Za kritéria byl zvolen věk a pohlaví, neboť tyto charakteristiky populace jsou dostupné z dat Českého statistického úřadu.

Velikost vzorku byl zvolen v počtu 400 respondentů s ohledem na velikost území, na něhož byl výzkum zaměřen. Složení souboru jednotek v porovnání s reálnými hodnotami zastoupení předem zvolených kritérií zobrazuje Tabulka č. 3 a 4.

Tabulka č. 3: Věkové složení výzkumného vzorku v porovnání s reálnými hodnotami věkového zastoupení v Plzeňském kraji ve věku 18+

Věk	Výzkumný vzorek	Výzkumný vzorek v %	Skutečné hodnoty	Skutečné hodnoty v %
18-25	63	15,75	62 426	14,99
26-35	72	18	73 328	17,61
36-45	83	20,75	88 836	21,33
46-55	66	16,50	65 936	15,83
56-65	61	15,25	58 842	14,13
66+	55	13,75	67 100	16,11
Celkem	400	100	416 468	100

Zdroj: Český statistický úřad | ČSÚ. Věková struktura [online]. Copyright © Statistisches Bundesamt 2009, Insee 2011, CZSO 2016 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz032/>, dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tabulka č. 4: Složení výzkumného vzorku v porovnání s reálnými hodnotami zastoupení obou pohlaví v Plzeňském kraji ve věku 18+

Pohlaví	Výzkumný vzorek	Výzkumný vzorek v %	Skutečné hodnoty	Skutečné hodnoty v %
Ženy	203	50,75	241 551	50,79
Muži	197	49,25	234 058	49,21
Celkem	400	100	475 609	100

Zdroj: Český statistický úřad | ČSÚ. Věková struktura [online]. Copyright © Statistisches Bundesamt 2009, Insee 2011, CZSO 2016 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz032/>, dotazníkové šetření, vlastní zpracování

5.2.2. Informace získané dotazníkovým šetřením

Dle Grafu č. 7 se z celkového počtu 400 dotazovaných zúčastnilo 43,75 % krajských voleb Plzeňského kraje v roce 2016. Graf č. 8 zachycuje volební účast respondentů v krajských volbách Plzeňského kraje 2012. Zajímavým zjištěním je, že z celkového počtu 175 občanů, kteří šli k volebním urnám roku 2016, se 137 občanů zúčastnilo krajských voleb v roce 2012. V procentuálním vyjádření 78,29 % občanů, kteří

se zúčastnili voleb 2012, přišli k volebním urnám i v roce 2016 znovu. Toto zjištění poukazuje na trend, že občan je voličem pravidelným a jeho volební účast je poměrně stálá.

Ačkoliv se od 90. let projevuje trend neustále klesající tendence volební účasti v České republice, tento pokles se týká především voleb sněmovních a komunálních. U jiných voleb se volební účast téměř nemění. Důvody vedoucí občany k volební účasti jsou různé, proto studie věnující se této problematice nemohou tyto aspekty hodnotit plošně a zpravidla nemohou být vztahována na celou společnost.²²⁶ Faktorů mající vliv na volební účast je celá řada. Mohou jimi být věk, vzdělání, pohlaví, příjem, zaměstnanecký status, náboženské vyznání, percepce demokracie, dále stranická identifikace či vnímání korupce. Korupce může jedince motivovat k vyšší účasti na volebním procesu, nebo právě naopak vzbuzovat otázku o smysluplnosti samotného hlasování a přispět k poklesu volební účasti.²²⁷ Dále lze mezi tyto faktory zařadit kalkulaci užitků, sociální tlak, zájem o politiku nebo mobilizace ze stran přátel, rodiny a mnohé další.²²⁸ Z důvodu vysoké neúčasti občanů na politickém procesu získávají politické organizace neúplné informace o skutečných potřebách, hodnotách, zájmech a preferencích občanů. Ty jsou získávány pouze od obyvatel, kteří se voleb aktivně účastní. Zájmy voličů a nevoličů jsou však rozdílné, ty jako by politické strany vůbec neregistrovaly.²²⁹

Po seznámení se se současným složením zastupitelského orgánu Plzeňského kraje lze potvrdit domněnku Jaroslava Čmejřka, který tvrdí, že ve volbách do zastupitelstev krajů je povětšinou kopírován model parlamentního politického spektra.²³⁰

²²⁶ LINEK, L., *Kam se ztratili voliči?*, s. 16 - 17

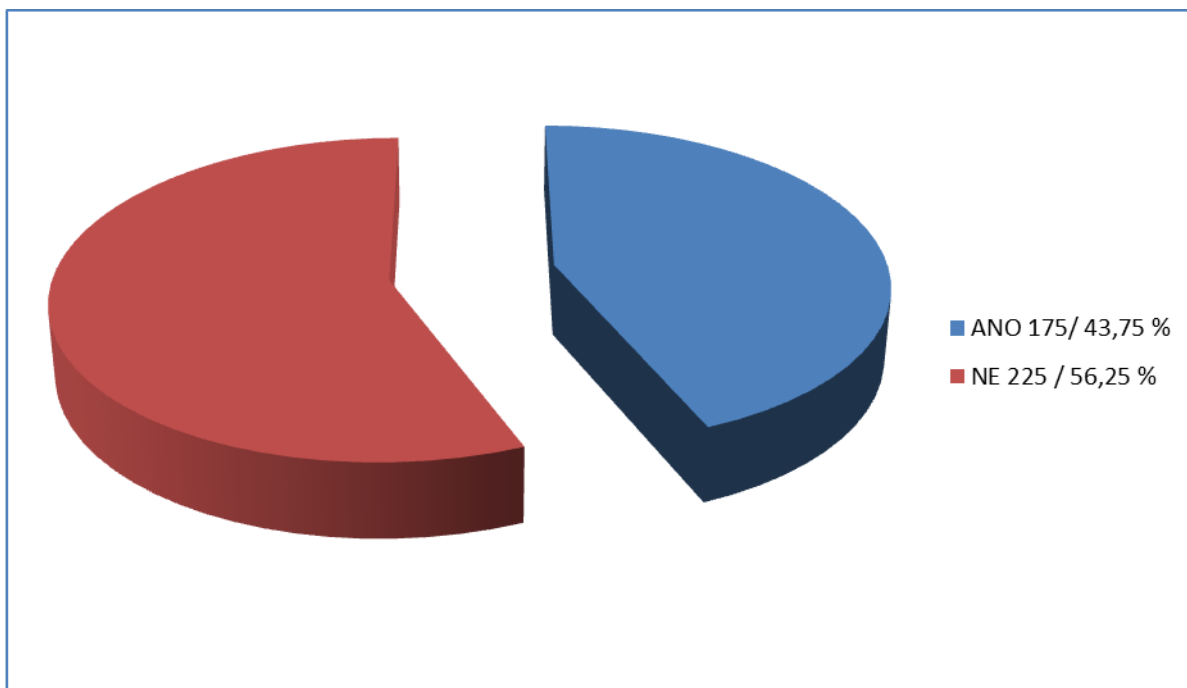
²²⁷ Tamtéž, s. 26 - 27

²²⁸ Tamtéž, s. 37 - 45

²²⁹ Tamtéž, s. 241

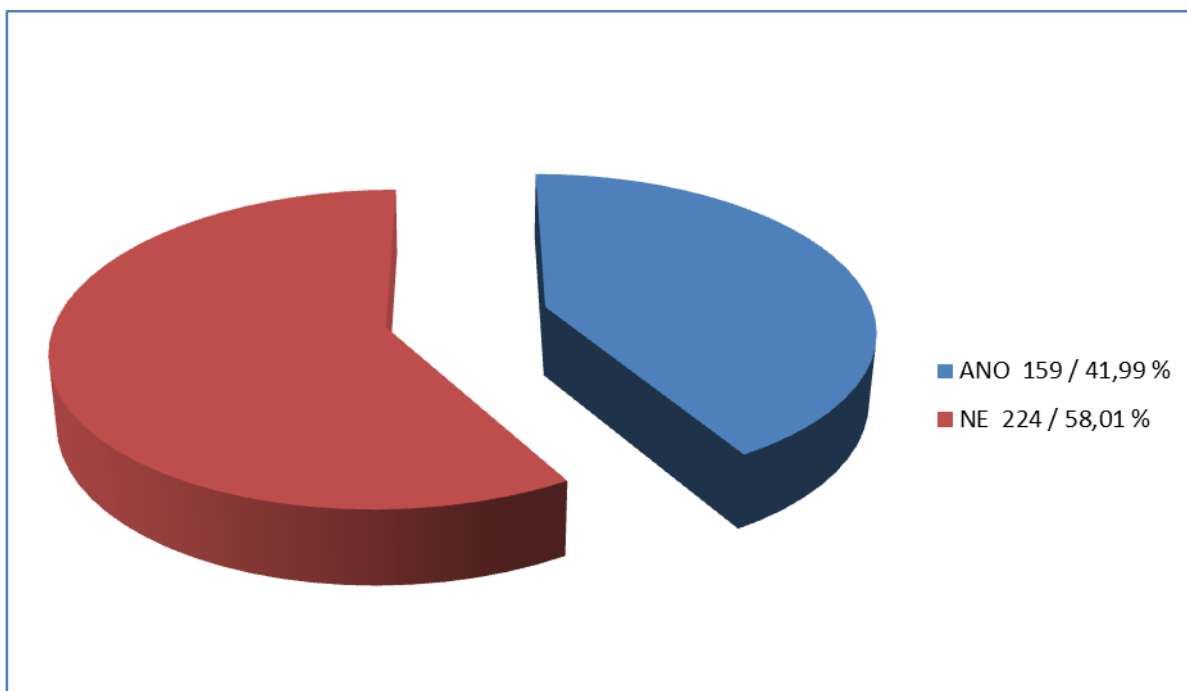
²³⁰ ČMEJREK, J., *Obce a regiony*, s. 63

Graf č. 7: Volební účast respondentů v krajských volbách Plzeňského kraje 2016

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf č. 8: Volební účast respondentů v krajských volbách Plzeňského kraje 2012

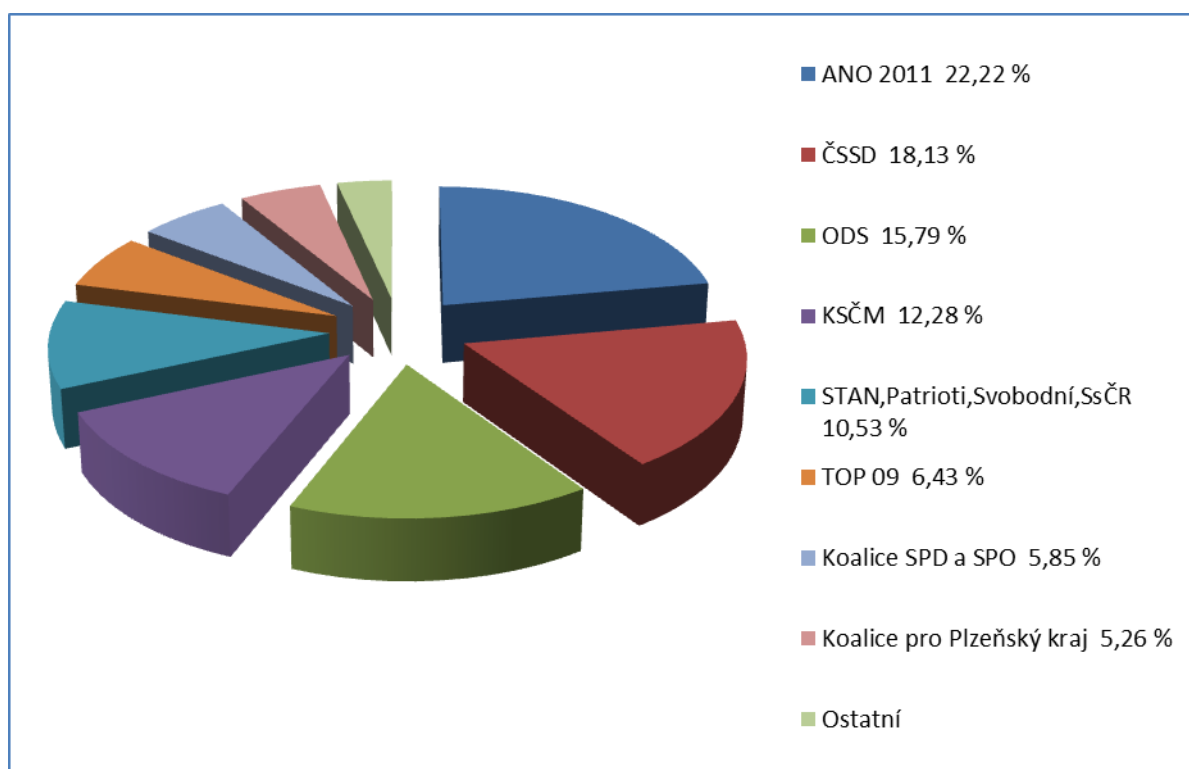

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Z Grafů č. 9 a 10 týkajících se volební podpory jednotlivých politických stran účastnících se krajských voleb v letech 2012 a 2016 vyplývá, že z celkového počtu 31 respondentů, kteří volili ČSSD v roce 2016, volilo tuto stranu v roce 2012 o 10 respondentů více (celkem 41). V roce 2016 volilo ODS 27 dotazovaných, o čtyři roky dříve dokonce o 17 respondentů více (celkem 44). Stejný trend snižování volební podpory vidíme i u TOP 09, kde klesl počet respondentů volících tuto stranu z 15 na 11. Důsledkem poklesu voličů u „tradičních“ pravicových stran může být účast nových politických subjektů v krajských volbách a tím roztržnění jednotlivých hlasů mezi nové strany, nabízející pro voliče novou alternativu. Jedná se především o hnutí ANO 2011 a také mladé regionální hnutí Občané patrioti, kteří do voleb vstupovali v rámci koalice společně se Starosty, Stranou svobodných občanů a Stranou soukromníků ČR. Obě hnutí se krajských voleb v roce 2016 účastnila poprvé, proto je možné usuzovat, že právě účast nových stran je důvodem úbytku voličů především u pravicových stran. Tento fakt lze podpořit porovnáním reálných zisků výše zmíněných stran z let 2012 a 2016, které jsou v souladu s odpověďmi respondentů. Úbytek se nepotvrdil, pouze u strany TOP 09, kde naopak došlo během čtyř let k nárůstu počtu hlasů. Celkový počet stran účastnících se voleb v roce 2012 a 2016 byl přiměřeně stejný, v roce 2012 to bylo 16 a o čtyři roky později 17 stran, proto roztržněnost hlasů z důvodu účasti většího počtu subjektů můžeme vyloučit.

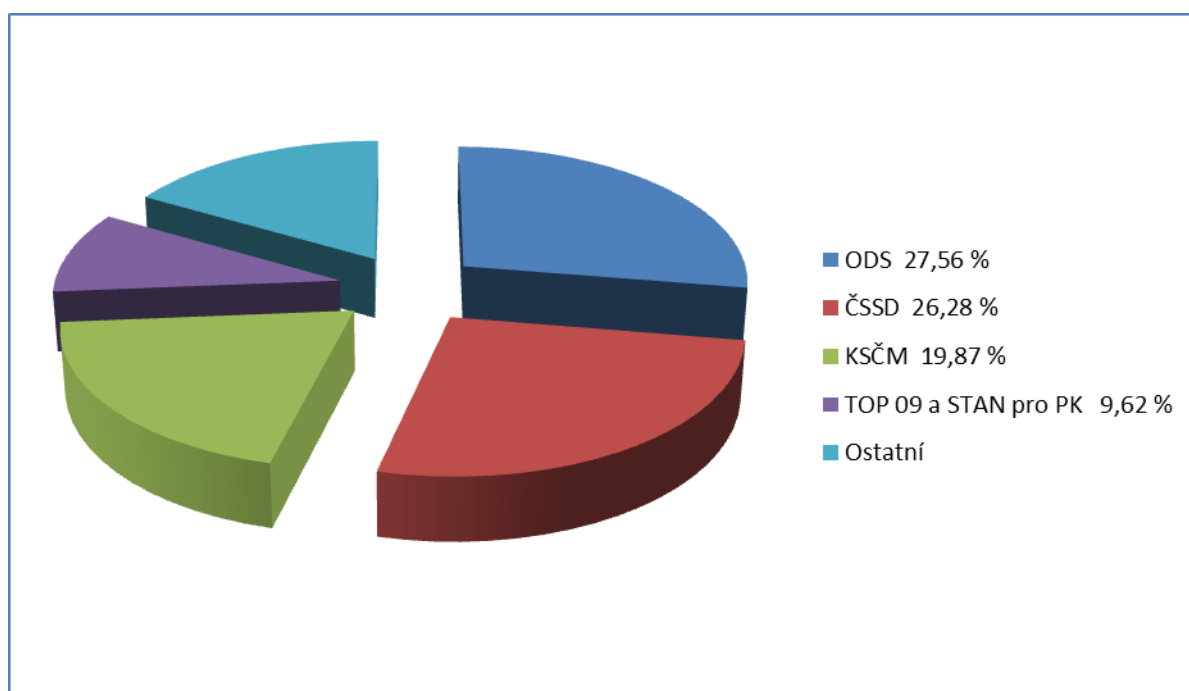
72,9 % respondentů, kteří volili hnutí ANO 2011, nebo koalici Starostů a Patriotů s podporou Svobodných a Soukromníků uvedli jako důvod své volby „chtěl(a) jsem změnu, proto jsem volil(a) nové strany“.

Graf č. 9: Volební podpora politických subjektů v krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2016

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf č. 10: Volební podpora politických subjektů v krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2012

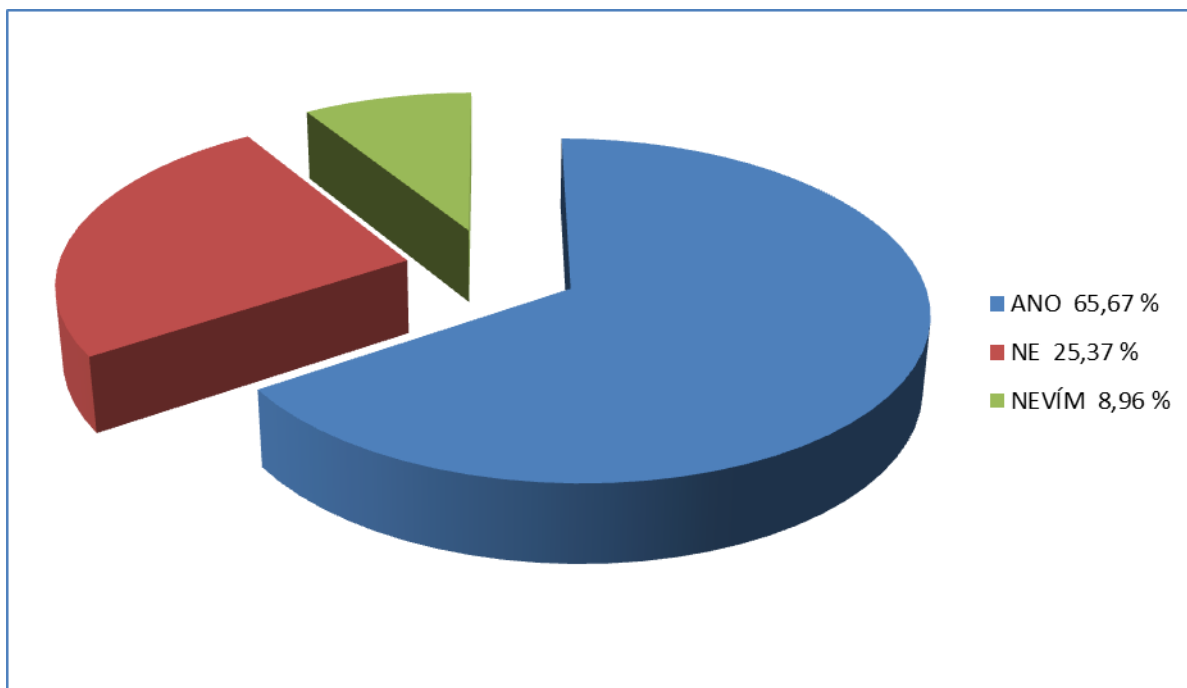
Zdroj: dotazníkové šetření, zpracování vlastní

Důvodem, který vedl voliče k volbě nových stran, může být nespokojenost voličů s aktuálním celostátním děním, neboť 65,67 % respondentů, kteří se účastnili krajských voleb v rámci Plzeňského kraje 2016, uvedlo, že současná politická atmosféra má vliv na jejich volební rozhodování, jak ostatně vyplývá i z Grafu č. 11.

Následující otázka směřovala k občanům, kteří se zúčastnili voleb 2016, a týkala se spokojenosti s celostátní politickou situací. K této otázce měl účastník dotazníkového průzkumu možnost výběru ze 4 odstupňovaných variant odpovědí („rozhodně ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „rozhodně ne“) a „únikové“ odpovědi „nevím“. Celých 42,54 % respondentů zvolilo jako odpověď na tuto otázku – „spíše ne“, a dalších 27,99 % odpovědělo „rozhodně ne“. Zbytek odpovídajících, tedy necelých 30 % (29,47 %) je zařazen v kolonkách „rozhodně ano“, „spíše ano“ a „nevím“. Nutno podotknout, že tato otázka byla položena všem zúčastněným dotazníku, bez ohledu na to, zdali byli u voleb v letech 2012, 2016, nebo se jich nezúčastnili vůbec. S podrobnějším rozklíčováním odpovědí bylo zjištěno, že 72,57 % respondentů z celkového počtu dotazovaných, kteří se účastnili voleb v roce 2016, označilo odpověď „rozhodně ne“, nebo „spíše ne“. Lze tedy vyvozovat, že voliči hledají nové alternativy na poli politického spektra a volí nové subjekty s očekáváním změny. Na druhé straně nelze v rámci tohoto výzkumu jednoznačně potvrdit názor, že právě nespokojenost se situací v ČR vede k apatii lidí, která je provázána nezájmem občanů o politické dění, případně volební neúčastí.²³¹ Po vyfiltrování respondentů dle neúčasti v krajských volbách v letech 2012 a 2016 ve vztahu k nespokojenosti s celostátní situací („spíše ne“ a „rozhodně ne“) nebyla nalezena žádná souvislost.

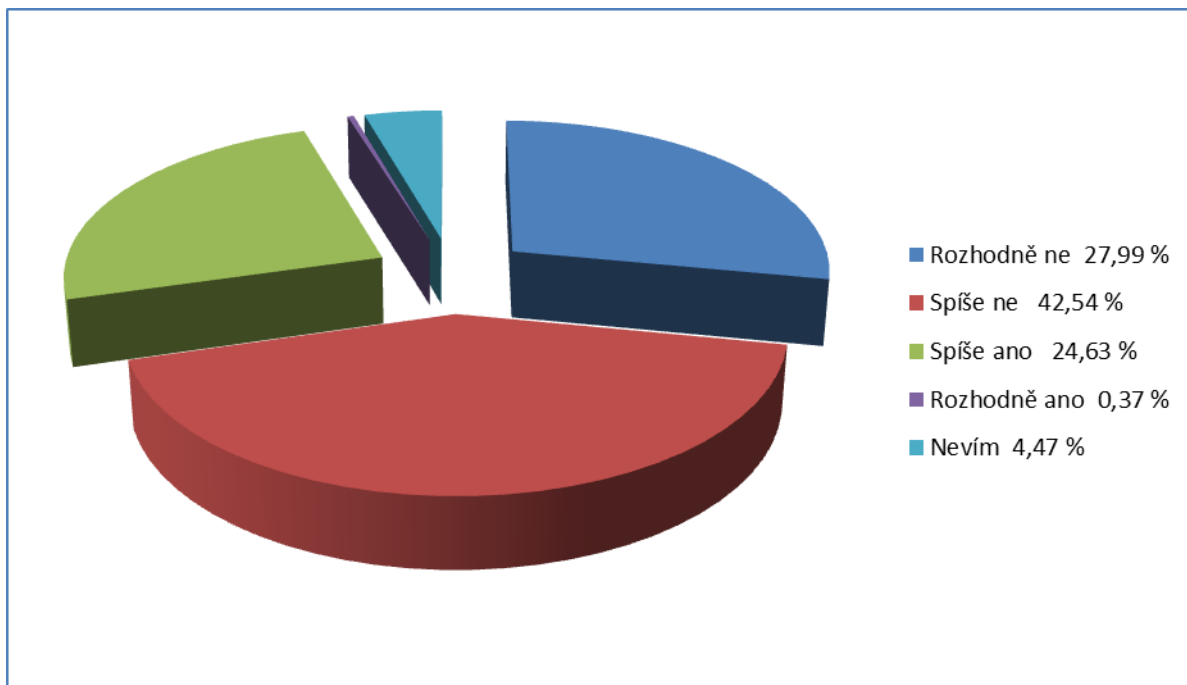
²³¹ MATĚJŮ, P., PLECITÁ, K., *Krystalizace politického spektra a faktory působící na volební rozhodování voličů*, s. 9

Graf č. 11: Vliv celostátního politického dění na volební rozhodování voličů v roce 2016

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf č. 12: Vyjádření spokojenosti se současnou celostátní politickou situací

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V Tabulce č. 5 jsou zaneseny výsledky podpory jednotlivých stran z pohledu pohlaví, nejčastější věkové skupiny voličů této strany, vzdělání, postavení ve společnosti a čistého měsíčního příjmu vzešlé z dotazníkového šetření.

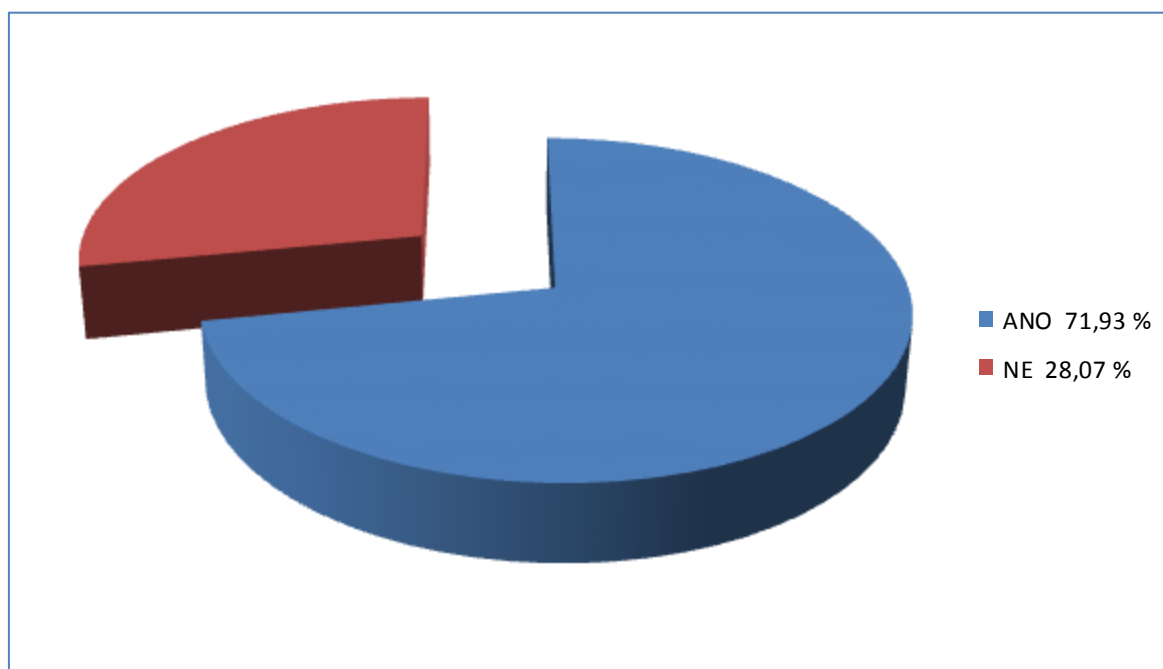
Tabulka č. 5: Nejsilnější podpora stran voliči z hlediska pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a čistého měsíčního příjmu

Politická strana/ hnutí/ koalice	Pohlaví	Věková skupina	Vzdělání	Čistý měsíční příjem
ČSSD	15 mužů 16 žen	36-45 let	střední s maturitou, vyučen s maturitou	20 001 – 25 000,- Kč
ANO 2011	18 mužů 19 žen	26-35 let	vysokoškolské	více než 30 000,- Kč
ODS	13 mužů 14 žen	26 – 35 let	vysokoškolské, střední s maturitou	více než 30 000,- Kč
TOP09	5 mužů 6 žen	26 – 35 let	vysokoškolské	20 001 – 25 000,- Kč
Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků	9 mužů 9 žen	36-45 let	vysokoškolské	25 001 – 30 000,- Kč
Koalice pro Plzeňský kraj - KDU-ČSL, Strana zelených a hnutí Nestraníci	4 mužů 5 žen	36-45 let	střední s maturitou, vysokoškolské	15 001 – 20 000,- Kč
KSČM	10 mužů 11 žen	56–65 let	vyučen bez maturity, střední s maturitou	10 001 – 15 000,- Kč
Koalice hnutí Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů (SPO)	5 muži 5 ženy	18-25 let 26-35 let*	střední s maturitou	15 001 – 20 000,- Kč

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

123 respondentů, tj. 71,93 % z celkového počtu 171 respondentů, volilo stejnou stranu jako jiný příslušník rodiny. Z výše uvedeného vyplývá souvislost mezi volebním chováním jednotlivce a vlivu rodiny. Tento vztah je v rámci modelu stranické identifikace některými odborníky (Pat Lyons, Klára Vlachová) vnímán jako nejvýznamnější proměnná ovlivňující volební chování jednotlivců, kdy jedinec přebírá zvyklosti volby od svých rodičů. Tento faktor má vliv nejen na samotnou volbu konkrétní politické strany, ale i na volební účast. Jedinec členy rodiny v tomto směru následuje a volí stejnou politickou stranu, kterou volí oni.²³²

Graf č. 13: Proporce závislosti volby v rámci příbuzenstva

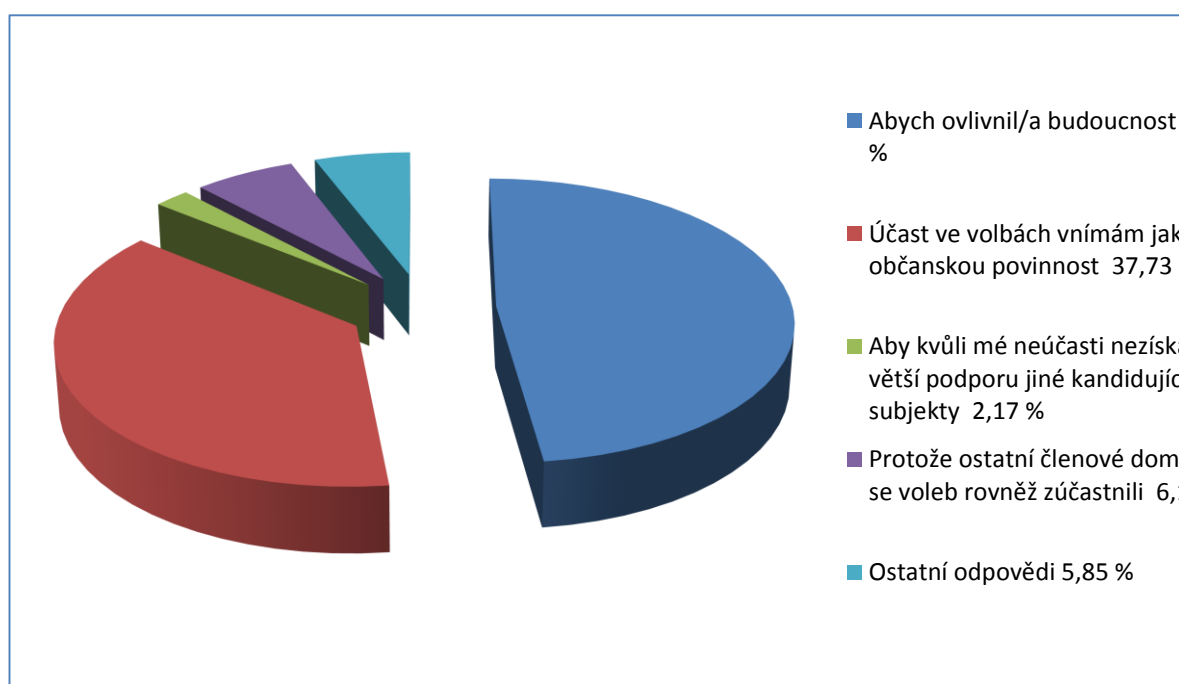
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

²³² LYONS, P., Stranická identifikace a volební chování. In: HÄUBERER, J. a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 150
VLACHOVÁ, K. *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*, s. 86 *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. Copyright © [cit. 26.03.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c937011aa1c99fe2f9b4f2aed9edd80a1c4dd2bd_498_44vla21.pdf

Na druhé straně z tohoto průzkumu jednoznačně nelze potvrdit názor autora Pata Lyonse, který tvrdí, že ve věku dospívání a rané dospělosti upadá zájem občana o politiku a politické dění.²³³ Po vygenerování respondentů, kteří nepřišli ke dvěma posledním krajským volbám a věku (v rámci tohoto průzkumu věk dospívání a rané dospělosti zařazen do kategorie 18 – 35), nebyla nalezena jednoznačná souvislost.

Zajímavé jsou odpovědi respondentů týkající se otázky důvodu volební účasti v krajských volbách v roce 2016. Převážná většina dotazovaných si vybrala jednu z předem nabídnutých odpovědí, ale byl zde respondentům ponechán prostor i pro vepsání vlastní odpovědi. Respondentů, kteří vepsali vlastní odůvodnění své účasti, bylo celkem deset. Čtyři respondenti ve své odpovědi zmínili nespokojenost, nedůvěru ve vedení kraje v minulém volebním období a potřebu změny, další uvedli: „občanská uvědomělost, o ovlivnění budoucnosti si však iluze nedělám, kuloární boje nejsou vidinou pozitivní budoucnosti“, „pravicové smýšlení“, „jsem levičák“, „členka KSČM“, „sympatie s OPATY“ (pozn. hnutí Občané patrioti) a „nedůvěra v tradiční strany“.

Graf č. 14: Motivy respondentů k volební účasti v krajských volbách 2016

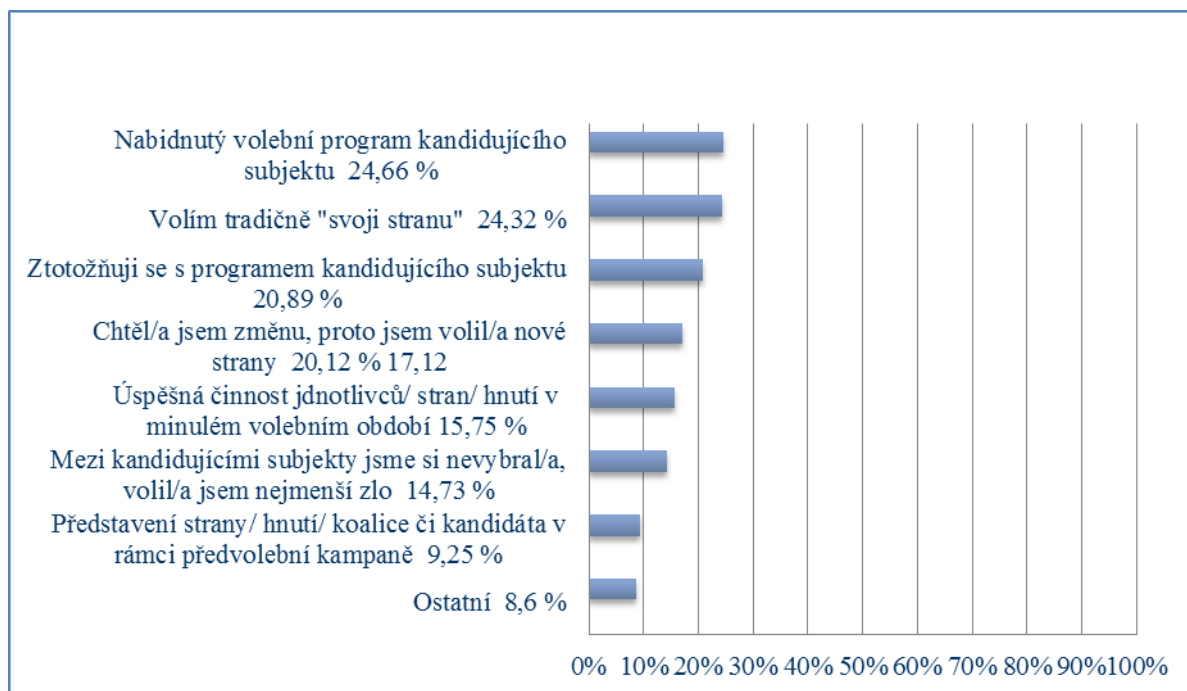

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

²³³ LINEK, L. *Jak měřit stranickou identifikaci*, s. 190, [online]. Copyright © [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/21ba4ab0ec55c45e08f0737c645bbbf714256fdb_DaV09_2_pp187_210.pdf

V Grafu č. 15 jsou znázorněny důvody volby politické strany voličem v krajských volbách v Plzeňském kraji 2016. Respondent mohl označit i více odpovědí.

Graf č. 15: Motivы volby strany voličem v krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2016

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Mezi prvními třemi nejčastějšími odpověďmi ze strany respondentů se jako důvod volby objevil jednak „nabídnutý volební program kandidujícího subjektu“ a také odpověď „ztotožňuji se s programem kandidujícího subjektu“. Znalost programů politických stran byla prověřena v otázkách, které následovaly. Nejdříve byl dotyčný tázán na znalost celorepublikového, obecného programu strany a následně na konkrétnější krajský program strany, které ve volbách 2016 odevzdal svůj hlas. Výsledky dotazování jsou vidět v Tabulkách č. 6 a 7 – viz níže.

Tabulka č. 6: Průzkum znalosti celostátního volebního programu politické strany, kterou respondent volil ve volbách do Plzeňského kraje v roce 2016.

Odpověď	Počet	v %
ano	114	67,86 %
ne	54	32,14 %

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tabulka č. 7: Průzkum znalosti krajského volebního programu politické strany, kterou respondent volil ve volbách do Plzeňského kraje v roce 2016.

Odpověď	Počet	v %
ano	107	64,29 %
ne	60	35,71 %

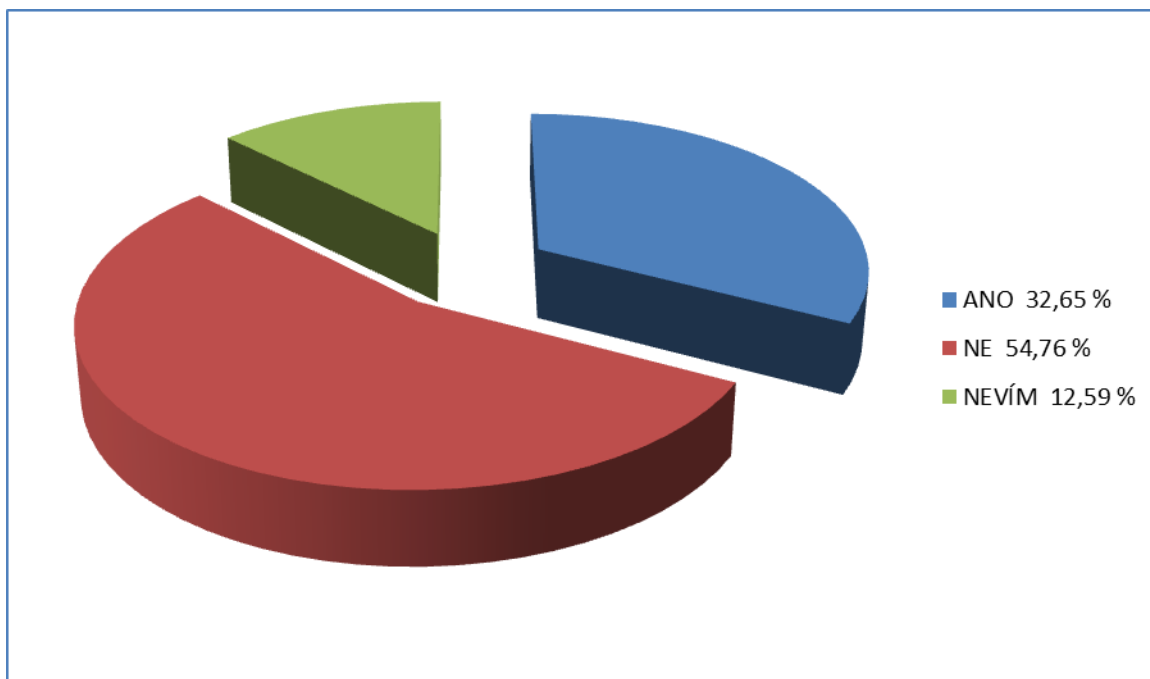
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Mezi nejdůležitější témata byla respondenty zařazena v pořadí tato: sociální politika, regionální rozvoj, zdravotní péče, bezpečnost v regionu a rozpočtová politika, která byla označena 30 % respondentů. Dále následovaly doprava, vzdělání, životní prostředí, sport, venkov, kultura a turismus. I v rámci této otázky byl dotazovanému ponechán prostor pro zvolení vlastní odpovědi. Mezi odpověďmi se objevili: „zdravý rozum“, „zamezení korupce“, „budoucnost“, „čestnost a charakter kandidátů“, „změna“, „nutná změna“, „nevolit silnou stranu“, „trvalá volba ODS“, „vždy volím ODS“, „jsem členka ODS“ a „volím jen KSČM“.

V následující otázce byl respondent dotazován na vliv předvolební kampaně na jeho konečné odevzdání hlasu politické straně. Jak je vidět v Grafu č. 16 více než 50 % respondentů odpovědělo negativně. Domnívají se tedy, že předvolební kampaň neovlivnila jejich hlasování v rámci krajských voleb. V minulosti byl uskutečněn výzkum, který byl zaměřen na volební kampaň do Poslanecké sněmovny v roce 2010. První z otázek se týkala vlivu kampaně na samotného účastníka studie, další pak vlivu na druhé. Výsledným zjištěním bylo, že jedinec má tendenci předpokládat, že na ostatní voliče má kampaň značný vliv, zatímco na něj samotného její vliv popírá. To však znamená, že se oni sami domnívají, že má kampaň nemalý dopad na ovlivnění, nebo dokonce změnu názoru.²³⁴

²³⁴ TABERY, P., ŠAMANOVA, G., Vnímání volební kampaně: příznivý, či nepříznivý dojem? In: HÄUBERER, J a kol., *Voliči a volby 2010*, s. 37-38

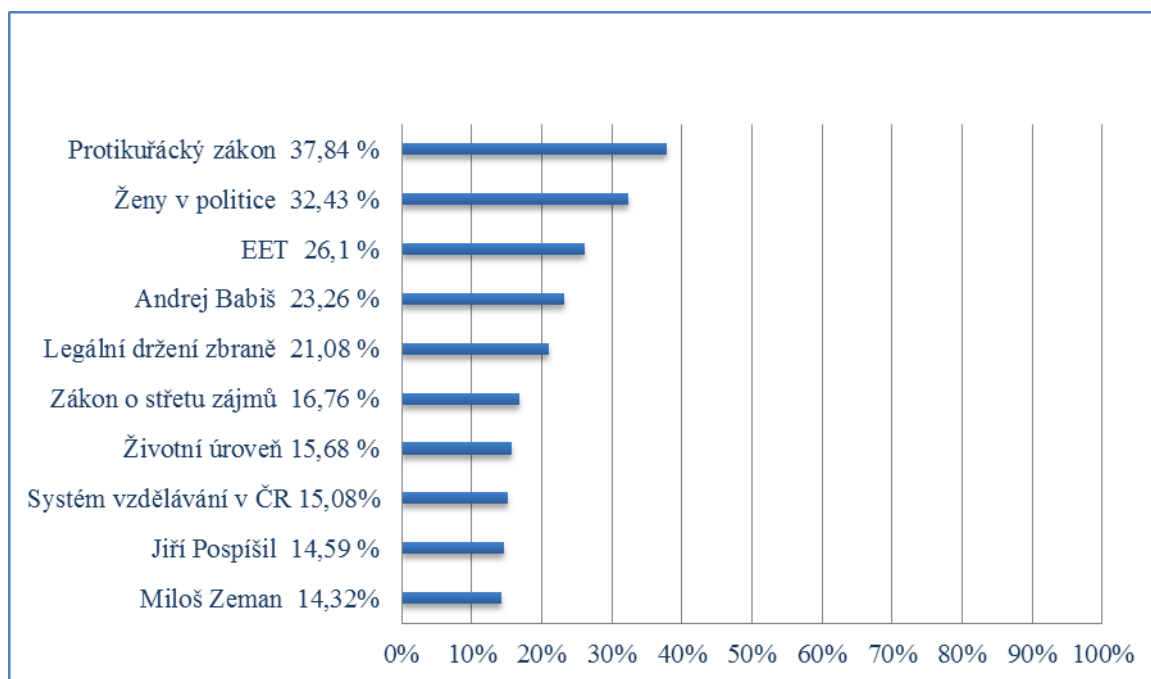
Graf č. 16: Vliv předvolební kampaně na konečné hlasování voličů

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

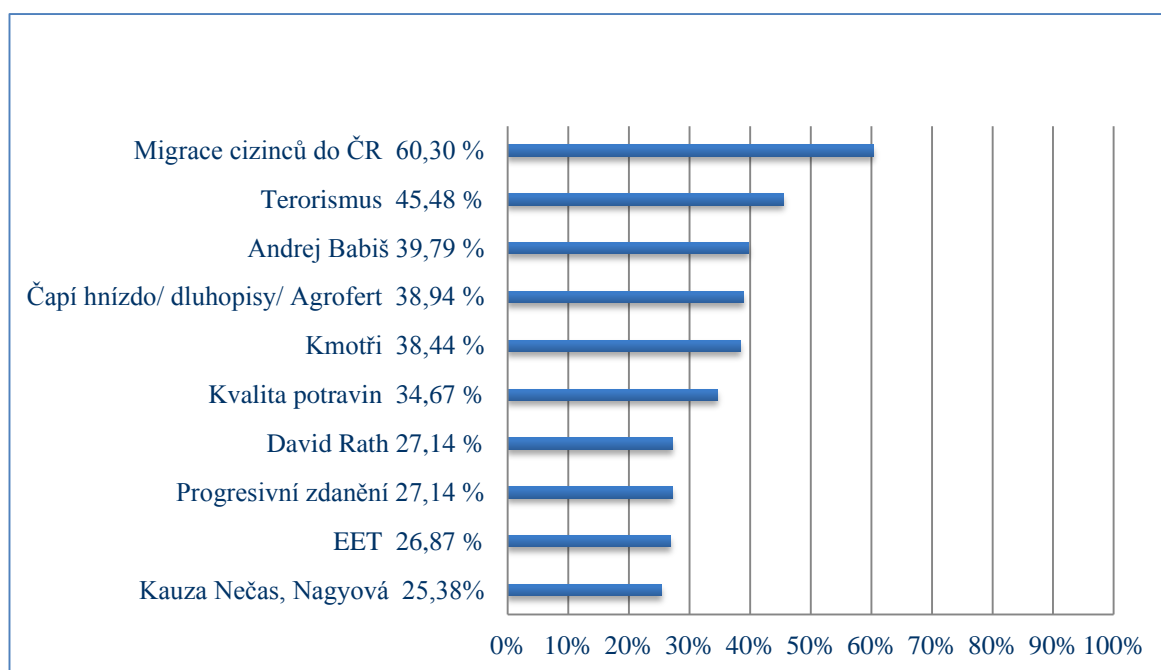
Na závěr dotazníkového šetření byli všichni respondenti dotazováni na pozitivní a negativní vnímání několika pojmů a jmen. I zde mohli respondenti označit více odpovědí, minimálně jednu, maximálně deset. Na opačných koncích pomyslného žebříčku se objevilo jméno předsedy hnutí ANO 2011 Andreje Babiše. Pozitivně byl vnímán 90 respondenty (4. místo v rámci hodnocení), negativně 154 respondenty (3. místo v rámci hodnocení). Podobně rozporuplně je vnímána i Elektronická evidence tržeb (dále jen EET). Pozitivně je hodnocena 101 dotazovanými, negativně 104. Přitom EET mohou někteří vnímat jako myšlenku prosazenou hnutím ANO a současným ministrem financí za toto hnutí Andrejem Babišem. Velmi negativně jsou vnímány pojmy Čapí hnízdo/ dluhopisy/ Agrofert, rovněž spojovanými s hnutím ANO 2011, nebo spíše s jejím předsedou.

Graf č. 17: Pozitivní hodnocení pojmů a jmen dotazovanými

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Graf č. 18: Negativní hodnocení pojmů a jmen dotazovanými

Zdroj: dotazníkové šetření, zpracování vlastní

6. Závěr

Cílem diplomové práce je odhalit faktory, které mohou ovlivňovat volební rozhodování občanů Plzeňského kraje. Předmětem pozorování bylo volební chování voličů v rámci voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016. Volič je při své volbě ovlivněn krátkodobými i dlouhodobými faktory, které mají na jeho jednání nemalý dopad. K zjištění těchto proměnných byla využita metoda dotazníkového šetření. Závěry výzkumu jsou shrnuty níže.

Dotazníkové šetření prokázalo, že volební účast občanů je poměrně stálá a občané Plzeňského kraje jsou voliči pravidelnými. Ti, kteří přišli odevzdat své hlasy v rámci voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2012, se zpravidla dostavili k volbám v roce 2016. Tato skutečnost platila pro celých 78,29 % dotazovaných.

Ke změnám však dochází ve volební podpoře politických stran. Potvrzuje se úbytek voličů zavedených stran, který je zřejmý z dění na všech úrovních české politické scény. Vzrůstá počet těch, kteří volí nově vzniklé politické subjekty jako je politické hnutí ANO 2011, nebo regionální uskupení Občané patrioti. Ačkoliv se tyto politické subjekty zúčastnily krajských voleb poprvé, jejich kandidáti zaznamenali velký úspěch. Hnutí ANO 2011 se v krajských volbách Plzeňského kraje stalo vítězem, jeho zisk dosahoval 21,52 %. Občané patrioti, kteří do krajských voleb vstupovali v rámci koalice společně se Starosty, Stranou svobodných občanů a Stranou soukromníků ČR získaly v krajském zastupitelstvu čtyři mandáty. Tyto změny jsou projevem vůle občanů hledajících nové alternativy vedených touhou po změně.

Jak potvrdila více než polovina respondentů (65,67 %), nemalý vliv na jejich jednání má atmosféra na celostátní politické scéně. S tím je provázán pocit spokojenosti či nespokojenosti, který se pak logicky na volebním chování občanů odráží.

V souladu s výsledky výzkumu vlivu předvolební kampaně na konečné odevzdání hlasu politické straně, který byl uskutečněn v minulosti, se i v tomto průzkumu vyslovilo více než 50 % respondentů negativně. Na druhou stranu zkušenosti z volebních kampaní hovoří, že dobře marketingově vytvořená předvolební kampaň, podpořená jednoduchými a zároveň údernými hesly dokáže před samotnými volbami ovlivnit volbu potenciálních voličů. To potvrzuje i volební úspěch hnutí ANO 2011 v posledních parlamentních volbách a vítězství v krajských volbách v Plzeňském kraji v roce 2016.

Z hlediska věku a vzdělání voliče lze výsledky z dotazníkového šetření zhodnotit takto: u mladší skupiny voličů (26 – 35) převažovala volba stran ANO 2011, ODS a TOP 09. Věková skupina (36 – 45) volila zejména ČSSD a dále koalice Starostů s Patriots s podporou Svobodných a Soukromníků a Koalici pro Plzeňský kraj. Tradičně nejstarší skupina voličů převážně volila KSČM. Z výše uvedených poznatků můžeme vyvozovat, že starší voliči upřednostňují volbu tradičních a levicových stran, zatímco mladší voliči preferují změnu a často inklinují k volbě stran zaměřených spíše pravicově. Průzkum ale neprokázal častý názor odborné veřejnosti, že občané v mladém věku nejeví zájem o politiku a veřejné dění. V souvislosti se sledovanými statusovými znaky bylo potvrzeno všeobecně známé tvrzení týkající se volby levice lidmi s nižším vzděláním a naopak volby pravice lidmi se vzděláním vyšším.

Zajímavou skutečností se jeví i ovlivnění volby stejné strany mezi rodinnými příslušníky. Celých 71,93 % z počtu dotazovaných odpovědělo, že volilo stejně jako někdo z členů jeho rodiny.

V naprosté většině se občané účastní voleb s motivem ovlivnit svoji budoucnost (48,08 % respondentů) a také pocitu účasti ve volbách jako své občanské povinnosti (37,73 %).

K vlivům na konečné odevzdání voličského hlasu konkrétní straně patří zejména nabídnutý volební program (24,66 %), volba strany, kterou volič považuje za „svoji“ a volí ji tradičně (24,32 %), ztotožnění se s programem strany (20,89 %), volba nové strany – potřeba změny (20,12 %), úspěšná činnost jednotlivců nebo stran v minulém volebním období (15,75 %) a volba „nejmenšího zla“ (14,73 %).

Ve většině případů znali voliči jak celostátní program volené strany, tak také její krajský program. Podle preferovaných témat je patrné, že jsou si vědomi pravomocí krajského zastupitelstva. Nejdůležitější témata v krajských programech byla pro voliče sociální politika, regionální rozvoj, zdravotní péče, bezpečnost v regionu a rozpočtová politika. Dále také preferovali dopravu, životní prostředí, vzdělání, sport, venkov a turismus.

Nemalý vliv má nesporně i samotné vnímání veřejných činitelů a pojmů s nimi souvisejících. Co se samotných politiků týká v negativním i pozitivním hodnocení dominuje předseda hnutí ANO 2011 Andrej Babiš a obdobně je na tom i elektronická

evidence tržeb. Dalšími silně negativně vnímanými pojmy byly Čapí hnízdo, Agrofert a dluhopisy.

Do budoucna bude velmi zajímavé sledovat, zda trend oslabování tradičních politických stran vůči novým hnutím bude pokračovat. Příčinou může být i pokračující stírání rozdílů mezi „levicí“ a „pravicí“, z čehož těží nové „neokoukané“ strany, a dále skutečnost, že tradiční strany mají oproti „novým“ stranám slabší marketing. Nové strany a hnutí ještě nejsou plně etablovanými politickými subjekty, ale úspěšně k nim směřují. Pravicová ODS silně oslabila a vyčerpala se a zdá se, že jí „úspěšně“ následuje i ČSSD. Totéž se stalo TOP 09 po marketingovém neúspěchu „knížete“ Karla Schwarzenberga a tato strana začala mít velké starosti, aby si zachovala alespoň nějaký politický vliv. Propracovaným marketingem směrem k občanům zatím posiluje hnutí ANO 2011, které středopravou politikou se sociálním akcentem „vysává“ voliče jak pravicovým stranám, tak i levicové ČSSD a KSČM. Budoucnost ukáže, zda se politika dá dělat jako manažerská práce a ne jako soubor idejí a hodnot.

7. Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. Politologie. ISBN 978-80-247-2908-4.

BALÍK, Stanislav. *Krajské volby 2012*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2013, 261 s. Monografie, sv. 55. ISBN 978-80-210-6641-0.

BALÍK, Stanislav. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010, 279 s. Srovnávací politologie, sv. č. 12. ISBN 978-80-7325-224-3.

CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 455 s. ISBN 978-80-7380-076-5.

ČERVENKA, Jan. *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Vyd. 1. Editor Daniel KUNŠTÁT. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006, 226 s. ISBN 80-7330-081-8.

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, 165 s. Politologie. ISBN 978-80-87197-00-4.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 224 s. Politologie. ISBN 978-80-247-3061-5.

EIBL, Otto. *Krajské volby 2008*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009, 175 s. Srovnávací politologie, sv. č. 10. ISBN 978-80-7325-187-1.

HÄUBERER, Julia. *Voliči a volby 2010*. Vyd. 1. Editor Lukáš LINEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2012, 254 s. Studie, sv. 84. ISBN 978-80-7419-110-7.

CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, 375 s. ISBN 978-80-7367-548-6.

KOSTELECKÝ, Tomáš. *Koho volí Vaši sousedé?: prostorové vzorce volebního chování na území Česka od roku 1920 do roku 2006, jejich změny a možné příčiny*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2014.

LEBEDOVÁ, Eva. *Negativní kampaně a politická reklama ve volbách*. V Olomouci: Periplum, 2008, 134 s. Studie a analýzy, sv. 8. ISBN 978-80-86624-44-0.

LINEK, Lukáš. *Kam se ztratili voliči?: vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, 334 s. Politologická řada, sv. č. 40. ISBN 978-80-7325-314-1.

MATĚJŮ, Petr a Klára PLECITÁ. *Krystalizace politického spektra a faktory působící na volební rozhodování v České republice*. Praha: Akademie věd České republiky, Sociologický ústav, 1997, 61 s. Pracovní texty výzkumného projektu "Sociální trendy", 8

MATĚJŮ, Petr, Klára PLECITÁ a Blanka ŘEHÁKOVÁ. *Nerovnost, spravedlnost, politika: Česká republika 1991-1998*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 402 s. Studie, sv. 21. ISBN 80-85850-82-6.

PLECITÁ, Klára. *Stranická identifikace v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000, 33 s. Sociological papers, SP 00:5. ISBN 80-85950-81-2.

PROROK, Vladimír, LISA Aleš. *Politologie*. 1. vyd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2003. 223 s. ISBN 80-86473-31-7.

RYŠAVÝ, Dan, Daniel ČERMÁK, Michal ILLNER, Josef BERNARD a Petr VAŠÁT. *Na/O kraji: kraje a jejich představitelé 2000-2013*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015, 213 s. Studie, 117. svazek. ISBN 978-80-7419-227-2.

VACEK, Lubomír. *Čtení o veřejném mínění: pozvání do světa názorů lidí*. Praha: Orego, 1997, 125 s. ISBN 80-902107-6-7.

Elektronické dokumenty

ANO v regionech | *ANO, bude líp* [online]. Copyright © 2016 ANO [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/kraje/ano-v-regionech/>

BERNARD, J. *Kompletní jmenná databáze kandidátů do zastupitelstev měst a obcí jako nástroj pro výzkum populace kandidátů a zastupitelů*. Acta Politologica 5, 1, 82-93. ISSN 1803-8220[online]. [cit. 23.03.2017]. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GB7FPQbWWxoJ:acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00378.pdf+&cd=14&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T. *Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů*, Sociologický ústav. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.*[online]. [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/9ddcf348d83b02421cf0e60e4b203433aa2032b0_14-1-02Bernard15.indd.pdf

Centrální nákup. *Centrální nákup* [online]. Dostupné z: <http://www.cnpk.cz/>

CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie. Počet členů stran včera a dnes. *Čtrnácti deník. Č. 15/2014.* [online]. Copyright ©CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie 2014 [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_15_2014.pdf

České noviny | ČeskéNoviny.cz [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/plzensky-kraj-povede-cssd-ods-starostove-a-koalice/1402740>

Český statistický úřad | ČSÚ. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu. Historie krajského zřízení [online]. Copyright © 2016 Český statistický úřad, Statistika [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/09/historie-krajskeho-zrizeni/>

Český statistický úřad | ČSÚ. Věková struktura [online]. Copyright © Statistisches Bundesamt 2009, Insee 2011, CZSO 2016 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz032/>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2016/kz122?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=12&xv=1>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2016/kz122?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=67&xv=1>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz82?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz15?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz122?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=0&xv=1>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz111?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=0&xv=1&xt=1>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz212?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <https://interaktivni.rozhlas.cz/preference-2016/>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=32>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=51>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz351?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=0&xstrana=61>

Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. [cit. 23.02.2017].
<http://volby.cz/pls/kz2016/kz211?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3>

Český statistický úřad | ČSÚ. *Volební server ČSÚ* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2000/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20001112&xkraj=3>

Český statistický úřad | ČSÚ. *Metody pro přepočítání hlasů na mandáty* [online]. [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty

Český statistický úřad | ČSÚ. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Plzeňského kraje* [online]. Copyright © [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32469044/33013316k1.pdf/1a4cc4b6-d63f-4156-a485-ce51da21f3f1?version=1.3>

Článek: *Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci*. *Volby a volební systémy (obecně a v Československu)*. [online]. [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: www.pf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-dokumenty/KUP/volby-obecne-cs.doc

Česká strana sociálně demokratická- Plzeňský kraj. *Česká strana sociálně demokratická – Svoboda, spravedlnost, solidarita* [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 05.03.2017]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/strana/dle-pusobeni/cssd-v-krajich/kraj-plzensky/>

ČSSD. *Okresní organizace ČSSD - Plzeň město* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://www.cssd-plzen.cz/cssd/>

ČSSD. *Struktura strany* [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://praha15.cssd.cz/o-nas/Stanovy-CSSD/cast-3.html>

Display e-study documents. *University information system MENDELU* [online]. [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=13013>

epravo.cz. *Preferenční hlasy při volbách do krajských zastupitelstev* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/preferencni-hlasy-pri-volbach-do-krajskych-zastupitelstev-803.html>

epravo.cz. *Uzavírací klauzule* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uzaviraci-klauzule-17705.html>

ENCYKLOPEDIIE ČSSD: *Historie ČSSD*. *ENCYKLOPEDIIE ČSSD: Historie ČSSD* [online]. Copyright © 2013 ENCYKLOPEDIIE ČSSD. Všechna práva vyhrazena. [cit. 02.03.2017]. Dostupné z: <http://www.historiecssd.cz/>

Historie | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2016 ANO [cit. 28.2.2017].
Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/>

CHARVÁT, J. Bohumínské usnesení – co to je, k čemu bylo a je. Listy. Archiv 2013, č. 6 [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=136&clanek=061308>

IPM - IPM Institut politického marketingu. Volební klauzule [online]. Copyright © Institut politického marketingu 2013 [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-klauzule>

IPM - IPM Institut politického marketingu. Volební kampaň [online]. Copyright © Institut politického marketingu 2013 [cit. 3.02.2017]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-kampan>

Iuridictum, Encyklopedie o právu. 2009. Volby [online]. [cit. 25.01.2017].
Dostupné z: <https://iuridictum.pecina.cz/w/Volby>

Iuridictum, Encyklopedie o právu. 2009. Politická strana [online]. [cit. 25.01.2017].
Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Politick%C3%A1_strana

Iuridictum, Encyklopedie o právu. 2009. Politické hnutí [online]. [cit. 25.01.2017].
Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Politick%C3%A9_hnut%C3%AD

Ivana Mádlová | ANO, tohle je Plzeňský kraj [online]. [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/plzensky-kraj/kandidati/ivana-madlova-28580.shtml>

Kandidátní listiny: Plzeňský kraj | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran [online]. Copyright © OUR MEDIA a.s. 2009 [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Kandidatni-listiny-Plzensky-kraj-451927>

Kandidáti pro volby do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016 - Česká strana sociálně demokratická. [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 02.03.2017]. Dostupné z: <http://plzensky-kraj.cssd.cz/kandidati-pro-volby-do-zastupitelstva-plzenskeho-kraje-v-roce-2016/aktualita-z-kraje/1139/>

Koalice pro Plzeňský kraj. Koalice pro Plzeňský kraj [online]. Copyright © [cit. 21.02.2017]. Dostupné z: http://www.koaliceproplzenskykraj.cz/www/volebni_program.pdf

Koalice pro Plzeňský kraj. *Koalice pro Plzeňský kraj* [online]. Copyright © Koaliceproplzenskykraj.cz [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: <http://www.koaliceproplzenskykraj.cz/nasi-lide>

Koalice pro Plzeňský kraj. *Koalice pro Plzeňský kraj* [online]. Copyright © Koaliceproplzenskykraj.cz [cit. 19.02.2017]. Dostupné z: <http://www.koaliceproplzenskykraj.cz/nasi-lide>

Koalice Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů podepsána | Strana práv občanů. *Strana práv občanů* [online]. Copyright © 2014 SPO [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <http://www.stranaprav.cz/news/koalice-svoboda-a-prima-demokracie-%E2%80%93-tomio-okamura-spd-a-strana-prav-obcanu-podepsana-529117.htm>

Komunistická strana Čech a Moravy. Komunistická strana Čech a Moravy. Kdo jsme a co chceme | [online]. Copyright © KSČM [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>

KOUDELKA Z. Změna volebního systému roku 2000 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [online]. Copyright © [cit. 20.1.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1212501/Zmena_volebniho_systemu_roku_2000.pdf

Krajská organizace | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/krajska-organizace/>

KREDO. *Regionální analýza Plzeňského kraje*. [online]. [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/ipnkredo/regionln-analza-plzeskho-kraje>

KV KSČM Plzeňského kraje - Kandidátní listina KSČM pro volby do krajského zastupitelstva 2016. *KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://kscmplzen.cz/index.php/krajske-volby-2016/kandidatni-listina-kscm-pro-volby-do-krajskeho-zastupitelstva-2016>

KV KSČM Plzeňského kraje - Volební program KSČM pro Plzeňský kraj na roky 2016 - 2020. *KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://kscmplzen.cz/index.php/krajske-volby-2016/volebni-program-kscm-pro-plzensky-kraj-na-roky-2016-2020>

KV KSČM Plzeňského kraje - Vedení Krajského výboru. KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.kscmplzen.cz/index.php/krajsky-vybor/vedeni-krajskeho-vyboru>

KV KSČM Plzeňského kraje - Okresní výbory KSČM. KV KSČM Plzeňského kraje - Úvod [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.kscmplzen.cz/index.php/krajsky-vybor/organizace-kscm-v-plzenskem-kraji/okresni-vybory-kscm>

LINEK, L. *Jak měřit stranickou identifikaci*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Fakulta sociálních věd UK [online]. Copyright © [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/21ba4ab0ec55c45e08f0737c645bbbf714256fdb_DaV09_2_p187_210.pdf

martinmarek.eu – VOLEBNÍ PROGRAM hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů (SPO) pro krajské volby do zastupitelstva Plzeňského kraje. *martinmarek.eu* [online]. [cit. 18.02.2017] Dostupné z: <http://martinmarek.eu/volebni-program-spd-2016-plzensky-kraj/>

MATUŠKOVÁ, A. a kol. *Geografie Plzeňského kraje*. ZČU v Plzni. Plzeň, 2014, str. 4, ISBN 978-80-261-0461-2, *Západočeská univerzita* [online]. [cit. 25.02.2017]. Dostupné z: http://www.zcu.cz/export/sites/zcu/pracoviste/vyd/online/Geografie_Plzenskeho_kraje.pdf

Metody pro přepočítání hlasů na mandáty. *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty

Ministerstvo vnitra České republiky. Informace o podmínkách kandidatury ve volbách do zastupitelstev krajů konaných v roce 2016 [online]. Copyright © [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/informace-o-podminkach-kandidatury-ve-volbach-do-zastupitelstev-kraju-konanych-v-roce-2016.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. Seznam politických stran a hnutí [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10.02.2017]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/SearchResult.aspx?search=all>

Ministerstvo vnitra České republiky. Výsledky losování čísel pro označení hlasovacích lístků pro krajské volby 2016 [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vysledky-losovani-cisel-pro-oznaceni-hlasovacich-listku-pro-krajske-volby-2016.aspx>

Naši kandidáti | *STAROSTOVÉ A PATRIOTI S PODPOROU SVOBODNÝCH A SOUKROMNÍKŮ* | Informační web koalice hnutí Starostové a nezávislí, hnutí Občané Patrioti, Strany svobodných občanů a Strany soukromníků ČR ke krajským volbám 2016 v Plzeňském kraji. [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://starostoveapatrioti.cz/kandidati/>

ODS – Občanská demokratická strana. Historie – O nás [online]. Copyright © [cit. 05.03.2017]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/o-nas/historie>

ODS – Občanská demokratická strana Intranet Občanské demokratické strany [online]. Copyright © [cit. 06.03.2017]. Dostupné z <https://moje.ods.cz/>

ODS – Občanská demokratická strana. Program pro krajské volby v Plzeňském kraji pro rok 2016 [online]. Copyright © [cit. 06.03.2017]. Dostupné z: <http://www.pravykraj.cz/program-ods-plzen-2016>

ODS – Občanská demokratická strana. Regionální rada – Naši lidé – Regionální sdružení Plzeňský kraj [online]. Copyright © [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/region.plzensky/nasi-lide>

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. Vybrané texty z politické geografie | Geografie voleb. Lněnička Libor. 2011 [online]. [cit. 23.03.2017]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js11/geo/web/pages/geografie-voleb.html>

Plzeňský kraj. Mapové služby Plzeňského kraje [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: http://mapy.kr-plzensky.cz/gis/volby_kraje/

Plzeňský kraj. Volby do Zastupitelstva Plzeňského kraje [online]. [cit. 28.02.2017] Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/volby-do-zastupitelstva-plzenskeho-kraje-1>

Plzeňský kraj. Volené orgány. Volební období 2000-2004 *Plzeňský kraj | nejlepší místo pro život* [online]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/volebni-obdobi-2000-2004>.

Plzeňský kraj. Výsledek voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje konaných ve dnech 7. a 8. října 2016 [online]. [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Politick%C3%A1_strana

Plzeňský kraj. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji na období 2015 - 2018 [online]. [cit. 17.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky->

kraj.cz/cs/clanek/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-plzenskem-kraji-na-obdobi-2015-2018-0

Plzeňský kraj. Základní informace o kraji [online]. [cit. 12.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>

Plzeň 2015. Volby. Volby do krajského zastupitelstva 2016 [online]. Dostupné z: <https://gis.plzen.eu/volby/volby2016kr.htm>

Plzeňský kraj - Česká strana sociálně demokratická. *Česká strana sociálně demokratická – Svoboda, spravedlnost, solidarita* [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 5.03.2017]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/strana/dle-pusobeni/cssd-v-krajich/kraj-plzensky/>

Plzeňský kraj povede ČSSD, ODS, Starostové a Koalice. Kmotří a oligarchie, komentuje to Babiš | *Politika a společnost*. [online]. Copyright © 1997 [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/plzensky-kraj-povede-cssd-ods-starostove-a-koalice-kmotri-a-oligarchie-komentuje-to-babis--1658428

Poměrný volební systém - Iuridictum [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Pom%C4%9Brn%C3%BD_volebn%C3%AD_syst%C3%A9m

Portál veřejné správy. Zákon 130/2000 Sb. - o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákon [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 25.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49298&nr=130~2F2000&rpp=15#local-content>

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Volební klauzule [cit. 23.01.2017]. [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=304>

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Všeobecné, rovné a přímé volební právo tajným hlasováním. Ústavní zásady volebního práva [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

Program | *ANO, tohle je Plzeňský kraj* [online]. Copyright © 2016 ANO [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <https://www.anobudeliz.cz/cs/plzensky-kraj/program/>

Regionální analýza Plzeňského kraje. *Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare* [online]. Copyright © 2017 [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/ipnkredo/regionln-analiza-plzeskho-kraje>

Regionální a místní organizace | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.02.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/regionalni-organizace/>

Samospráva: Portál na podporu rozvoje obcí ČR. *Portál na podporu rozvoje obcí ČR* [online]. Copyright © 2009 [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <http://www.rozvojobci.cz/news/samosprava/>

Samostatná působnost obce - SMS ČR - Rok v obci. *SMS ČR - Rok v obci* [online]. [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/rukovet-starosty/detail/33-samostatna-pusobnost-obce/>

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Sociologický časopis XXXVII,(4/2001), Lebeda Tomáš, Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. [online]. Copyright © [cit. 23.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/f213451ab2ebbfd43a47e9a357052f59876adc77_140_425LEBEDA.pdf

Strana TOP 09 byla zaregistrována ministerstvem vnitra | TOP 09. *TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-byla-zaregistrovana-ministerstvem-vnitra-258.html>

Univerzita Karlova, Matematicko-fyzikální fakulta. Korespondenční seminář M&M. Hladíková, Tereza. 2006. Volební systémy..D'Hondtova metoda [online]. [cit. 15.01.2017]. Dostupné na: <https://mam.mff.cuni.cz/problem/2016/>

Ústavní soud České republiky - oficiální webové stránky. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů [online]. Copyright © [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/ustava.pf

Útvar koordinace evropských projektů města Plzně, p.o. 2016. Strategie integrovaných územních investic plzeňské metropolitní oblasti. | Strategie ITI. [online]. Copyright © 2016 Strategie ITI plzeňské metropolitní oblasti [cit. 22.2.03.2017]. Dostupné z: http://iti-plzen.cz/wp-content/uploads/2016/02/Strategie-ITI-PMO leden2016_final.pdf.

Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/senat-2016-rozhodnuti-pdf.aspx>

Volby do krajského zastupitelstva 2016 | *TOP 09. TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/volby/krajske-volby-2016/>

Volební program ČSSD pro volby do Plzeňského kraje - Česká strana sociálně demokratická. *Plzeňský kraj - Česká strana sociálně demokratická* [online]. Copyright © ČSSD 2011 [cit. 02.03.2017]. Dostupné z: <http://plzensky-kraj.cssd.cz/volebni-program-cssd-pro-volby-do-plzenskeho-kraje/aktualita-z-kraje/1926/>

Volební program pro Plzeňský kraj 2016 - 2020 | *TOP 09. TOP 09* [online]. Copyright © 2009 [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/plzensky-kraj/volby/krajske-volby-2016/program/>

Volební program | *STAROSTOVÉ A PATRIOTI S PODPOROU SVOBODNÝCH A SOUKROMNÍKŮ* | Informační web koalice hnutí Starostové a nezávislí, hnutí Občané Patrioti, Strany svobodných občanů a Strany soukromníků ČR ke krajským volbám 2016 v Plzeňském kraji. [online]. [cit. 18.03.2017]. Dostupné z: <http://starostoveapatrioti.cz/volebni-program/>

Volby do zastupitelstev krajů - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-volby-do-zastupitelstev-kraju.aspx>

VLACHOVÁ, K. *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*, s. 488. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [online]. Copyright © [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c937011aa1c99fe2f9b4f2aed9edd80a1c4dd2bd_498_44v1a21.pdf

Zákon č. 129/2000 Sb. - o krajích (krajské zřízení) - Text předpisu - *Portál veřejné správy* [online]. Copyright © Ministerstvo vnitra [cit. 11.01.2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49297&nr=129~2F2000&rpp=15#local-content>

Zastupitelstvo Plzeňského kraje. Přijatá usnesení. *Plzeňský kraj* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://usneseni.kr-plzensky.cz/Vzhled/UsneseniRada.aspx#>

Rada Plzeňského kraje. *Plzeňský kraj* [online]. [cit. 23.02.2017]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/rada-plzenskeho-kraje>

ZBOŘIL, J. Vývoj počtu členů politických stran v ČR [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <http://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=205550>

8. Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů:

<i>Graf č. 1: Vliv faktorů na veřejné mínění z hlediska času</i>	41
<i>Graf č. 2: Vliv prostředí na vnímání přijímaných sdělení</i>	43
<i>Graf č. 3: Vyobrazení funkce politických stran</i>	45
<i>Graf č. 4: Projekce počtu obyvatel Plzeňského kraje</i>	50
<i>Graf č. 5: Údaje o počtech členů politických stran</i>	62
<i>Graf č. 6: Predikce počtu členů politických stran do roku 2020</i>	62
<i>Graf č. 7: Volební účast respondentů v krajských volbách Plzeňského kraje 2016</i>	75
<i>Graf č. 8: Volební účast respondentů v krajských volbách Plzeňského kraje 2012.</i>	75
<i>Graf č. 9: Volební podpora politických subjektů v krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2016.....</i>	77
<i>Graf č. 10: Volební podpora politických subjektů v krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2012.....</i>	77
<i>Graf č. 11: Vliv celostátního politického dění na volební rozhodování voličů v roce 2016.</i>	79
<i>Graf č. 12: Vyjádření spokojenosti se současnou celostátní politickou situací.....</i>	79
<i>Graf č. 13: Proporce závislosti volby v rámci příbuzenstva.....</i>	81
<i>Graf č. 14: Motivy respondentů k volební účasti v krajských volbách 2016</i>	82
<i>Graf č. 15: Motivy volby strany voličem v krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2016.</i>	83
<i>Graf č. 16: Vliv předvolební kampaně na konečné hlasování voličů.</i>	85
<i>Graf č. 17: Pozitivní hodnocení pojmů a jmen dotazovanými.....</i>	86
<i>Graf č. 18: Negativní hodnocení pojmů a jmen dotazovanými.....</i>	86

Seznam tabulek:

<i>Tabulka č. 1: Údaje o rozloze a obyvatelstvu Plzeňského kraje.....</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka č. 2: Složení Zastupitelstva Plzeňského kraje po volbách v roce 2016, rozdíly v počtu získaných mandátů</i>	<i>70</i>
<i>Tabulka č. 3: Věkové složení výzkumného vzorku v porovnání s reálnými hodnotami věkového zastoupení v Plzeňském kraji ve věku 18+.....</i>	<i>73</i>
<i>Tabulka č. 4: Složení výzkumného vzorku v porovnání s reálnými hodnotami zastoupení obou pohlaví v Plzeňském kraji ve věku 18 +.....</i>	<i>73</i>
<i>Tabulka č. 5: Nejsilnější podpora stran voliči z hlediska pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a čistého měsíčního příjmu</i>	<i>80</i>
<i>Tabulka č. 6: Průzkum znalosti celostátního volebního programu politické strany, kterou respondent volil ve volbách do Plzeňského kraje v roce 2016?</i>	<i>84</i>
<i>Tabulka č. 7: Průzkum znalosti krajského volebního programu politické strany, kterou respondent volil ve volbách do Plzeňského kraje v roce 2016?</i>	<i>84</i>

9. Přílohy

Seznam příloh:

<i>Příloha č. 1: Zvolení členové zastupitelstva pro roky 2016 -2020</i>	<i>105</i>
<i>Příloha č. 2: Seznam subjektů kandidujících do krajského zastupitelstva Plzeňského kraje</i>	<i>108</i>
<i>Příloha č. 3: Průvodní dopis k prováděnému dotazníkovému šetření</i>	<i>110</i>
<i>Příloha č. 4: Seznam otázek použitých v dotazníkovém šetření</i>	<i>111</i>
<i>Příloha č. 5: Volební účast občanů v rámci krajských voleb Plzeňského kraje v roce 2016 na území města Plzně</i>	<i>116</i>
<i>Příloha č. 6: Územní přehledy o volební účasti občanů Plzeňského kraje, krajské volby 2016</i>	<i>117</i>
<i>Příloha č. 7: Grafické znázornění vítězných stran v rámci města Plzně podle získaného počtu hlasů</i>	<i>118</i>
<i>Příloha č. 8: Volební podpora kandidujících subjektů občany v rámci krajských voleb Plzeňského kraje</i>	<i>119</i>

Příloha č. 1: Zvolení členové zastupitelstva pro roky 2016 – 2020

Kandidátní listina		Kandidát			Navrh. strana	Polit. přísluš.	Přednostní hlasy	
Číslo	Název	Pořadové číslo	Příjmení, jméno, tituly	Věk			abs.	v %
2	ODS	1	Baxa Martin Mgr.	41	ODS	ODS	4 355	18,56
12	ČSSD	1	Bernard Josef	51	ČSSD	ČSSD	2 703	9,71
12	ČSSD	7	Budková Světлана Bc.	35	ČSSD	ČSSD	233	0,83
51	STANP atrSvob Ss	1	Čížek Pavel Ing.	52	STAN	STAN	1 103	8,44
32	TOP 09	32	Dort Jiří doc. MUDr. Ph.D.	64	TOP 09	BEZPP	844	7,42
30	ANO 2011	8	Dufka Jiří Ing.	55	ANO 2011	ANO 2011	835	2,41
51	STANP atrSvob Ss	3	Dvořák Michal	37	OPAT	OPAT	832	6,36
51	STANP atrSvob Ss	6	Ebermann Bohuslav Mgr.	68	SsČR	BEZPP	843	6,45
30	ANO 2011	4	Fišer Petr	43	ANO 2011	ANO 2011	616	1,78
12	ČSSD	2	Grüner Ivo	46	ČSSD	ČSSD	1 252	4,49
12	ČSSD	5	Honz Zdeněk Mgr.	63	ČSSD	ČSSD	598	2,14
30	ANO 2011	11	Hora Ladislav Ing.	45	ANO 2011	ANO 2011	314	0,90
51	STANP atrSvob Ss	15	Chaloupek Václav Mgr.	67	OPAT	OPAT	1 370	10,48
30	ANO 2011	10	Konvář František	41	ANO 2011	ANO 2011	196	0,56
2	ODS	5	Krejsová Marcela JUDr.	58	ODS	ODS	731	3,11
30	ANO 2011	6	Kroc Vladimír Ing.	68	ANO 2011	ANO 2011	198	0,57

37	KSČM	4	Křenek Věstislav Ing.	65	KSČM	KSČM	550	2,96
78	SPD + SPO	2	Kůrka Jan	73	SPO	SPO	209	2,44
12	ČSSD	8	Látka Jan	62	ČSSD	ČSSD	971	3,48
78	SPD + SPO	1	Levová Jana	39	SPD	SPD	498	5,81
37	KSČM	3	Lišková Zdeňka JUDr.	62	KSČM	KSČM	920	4,95
61	Koalice pro PIK	19	Lodr Jiří Ing.	55	KDU- ČSL	KDU- ČSL	824	10,0 5
30	ANO 2011	2	Mádlová Ivana PhDr. Ph.D., MBA	50	ANO 2011	ANO 2011	1 430	4,14
37	KSČM	5	Nágrová Alexandra	63	KSČM	KSČM	537	2,89
61	Koalice pro PIK	13	Náhlík Petr Ing.	55	KDU- ČSL	KDU- ČSL	880	10,7 3
32	TOP 09	1	Pikner Richard MUDr. Ph.D.	44	TOP 09	TOP 09	1 182	10,3 9
2	ODS	7	Poduška Jan	67	ODS	ODS	476	2,02
32	TOP 09	50	Pospíšil Jiří JUDr.	40	TOP 09	BEZPP	2 819	24,7 9
2	ODS	2	Salvetr Rudolf Mgr.	52	ODS	ODS	2 086	8,89
12	ČSSD	4	Stárková Milena Ing.	54	ČSSD	ČSSD	758	2,72
30	ANO 2011	5	Strolený Pavel	42	ANO 2011	ANO 2011	674	1,95
12	ČSSD	3	Struček Jiří Bc.	49	ČSSD	ČSSD	1 066	3,83
2	ODS	6	Šašek Jan Mgr.	32	ODS	ODS	653	2,78
30	ANO 2011	7	Šefl Kamil František Mgr. Bc.	49	ANO 2011	ANO 2011	371	1,07
37	KSČM	1	Šidlo Karel Ing.	58	KSČM	KSČM	1 636	8,81
2	ODS	8	Šneberger Jiří Ing.	56	ODS	ODS	1 960	8,35

12	ČSSD	6	Šobr Jaroslav Mgr.	56	ČSSD	ČSSD	822	2,95
37	KSČM	2	Štekl Václav Ing.	40	KSČM	KSČM	896	4,82
37	KSČM	6	Trhlík František	61	KSČM	KSČM	517	2,78
2	ODS	3	Trylčová Radka Mgr.	41	ODS	ODS	714	3,04
30	ANO 2011	9	Vanka Petr	52	ANO 2011	ANO 2011	140	0,40
2	ODS	4	Vilímc Vladislav Ing.	53	ODS	ODS	1 870	7,97
30	ANO 2011	3	Volný Jan Ing.	57	ANO 2011	ANO 2011	866	2,50
12	ČSSD	9	Votava Václav Ing.	60	ČSSD	ČSSD	771	2,77
30	ANO 2011	1	Zeman Miloslav Ing.	55	ANO 2011	BEZPP	1 922	5,57

Zdroj: Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz111?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xstrana=0&xv=2&xt=1>, zpracování vlastní

Příloha č. 2: Seznam subjektů kandidujících do krajského zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016

Kód	Název politické strany, politického hnutí, nebo koalice	Typ	Platné hlasy celkem	Platné hlasy v %
30	ANO 2011	politická hnutí	12 171	22,24
82	Česká pirátská strana	politická strana	2 458	4,49
12	Česká strana sociálně demokratická	politická strana	8 317	15,20
75	Dělnická strana sociální spravedlnosti – imigranty a islám v ČR nechceme!	koalice	425	0,77
61	Koalice pro Plzeňský kraj – KDU-ČSL, Strana zelených a hnutí Nestráníci	koalice	3 020	5,51
70	Koalice Republikánů Miroslava Sládka, patriotů České republiky a HOZK	koalice	42	0,07
78	Koalice Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv občanů	koalice	2 531	4,62
37	Komunistická strana Čech a Moravy	politická strana	4 582	8,37
26	Koruna Česká (monarchistická strana Čech, Moravy a Slezska)	politická strana	206	0,37
41	Národní demokracie	politická strana	177	0,32
67	NE ILEGÁLNÍ IMIGRACI – PENÍZE RADĚJI PRO NAŠE LIDI	koalice	186	0,33
2	Občanská demokratická strana	politická strana	9 201	16,81
80	PRO Zdraví a Sport	politická hnutí	983	1,79
51	Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků	koalice	4 354	7,95
32	TOP 09	politická strana	5 102	9,32
43	Úsvit s Blokem proti islamizaci	koalice	850	1,55
1	Volte Pravý Blok - stranu za snadnou a rychlou ODVOLATELNOST politiků a státních úředníků PŘÍMO OBČANY, za NÍZKÉ daně, VYROVNANÝ rozpočet, MINIMALIZACI byrokracie, SPRAVEDLIVOU a NEZKORUMPOVANOU policii a justici, REFERENDA a PŘÍMOU demokracii WWW.CIBULKA.NET, kandidující s nejlepším protikriminálním programem PŘÍMÉ demokracie a hlubokého národního,	politická strana	109	0,19

duchovního a mravního obrození VY
NEVĚŘÍTE POLITIKŮM A JEJICH
NOVINÁŘŮM? NO KONEČNĚ!
VĚŘME SAMI SOBĚ!!! - ale i s mnoha
dalšími DŮVODY, proč bychom měli
jít tentokrát VŠICHNI K VOLBÁM, ale
- pokud nechceme být ZNOVU
obelháni, podvedeni a okradeni -
NEVOLIT ŽÁDNOU PARLAMENTNÍ
TUNEL - STRANU vládnoucí (post)
komunistické RUSKO - ČESKÉ
totalitní FÍZLOKRACIE a jejich
likvidační protinárodní politiku ČÍM
HŮŘE, TÍM LÉPE!!! - jenž žádá o
volební podporu VŠECHNY ČESKÉ
OBČANY a daňové poplatníky, kteří
chtějí změnit dnešní kriminální poměry,
jejichž jsme všichni obětí, v jejich pravý
opak! V BOJI MEZI DOBREM A
ZLEM, PRAVDOU A LŽÍ, NELZE
BÝT NEUTRÁLNÍ A PŘESTO
ZŮSTAT SLUŠNÝ!!! Proto děkujeme
za Vaši podporu!!! Nevěříte-li na
pokoru u popravčí káry, zdá-li se vám
naše kandidátka málo dokonalá nebo
postrádáte-li na ní zástupce své obce
nebo města a přitom MÁTE ODVAHU
v této válce Lidí Dobra s vládnoucími
Lidmi Zla povstat z jimi
naordinovaného občanského bezvědomí,
kterým nás ničí a dnešní
DEMOKRATURU, SKRYTOU
TOTALITU a OTROKÁŘSTVÍ
VYŠŠÍHO ŘÁDU zásadním způsobem
změnit, KANDIDUJTE ZA NÁS!!!
Kontakt: Volte Pravý Blok
www.cibulka.net, PO BOX 595, 170 00
Praha 7

Zdroj: Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 4.03.2017]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=3&xnumnuts=3203>, zpracování vlastní

Příloha č. 3: Průvodní dopis k prováděnému dotazníkovému šetření

Dobrý den,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který se zabývá problematikou volebního chování občanů Plzeňského kraje v krajských volbách roku 2016. Samozřejmostí je garance, že údaje získané tímto průzkumem budou naprosto důvěrné a budou využity výhradně ve formě hromadného zpracování dat pro účely mé diplomové práce.

Uvědomuji si, že Váš čas je vzácný, jedná se pouze o 22 otázek, vyplnění dotazníku Vám nezabere více než několik minut.

Mnohokrát Vám děkuji za Vaši ochotu a spolupráci!

Karolina Fric

Dotazník týkající se volby krajského zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016

1. Zúčastnil(a) jste se voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016?

- Ano
- Ne

2. Jaké motivy ovlivnily Vaše rozhodnutí zúčastnit se voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v roce 2016? Zakřížkujte jednu či více odpovědí.

- abych ovlivnil(a) budoucnost
- účast ve volbách vnímám jako svoji občanskou povinnost
- aby kvůli mé neúčasti nezískaly větší podporu jiné kandidující subjekty
- protože ostatní členové domácnosti se voleb rovněž zúčastnili
- jiný důvod.....

3. Jakou politickou stranu jste volil(a) ve volbách do Zastupitelstva Plzeňského kraje v říjnu 2016?

- ANO 2011
- Česká pirátská strana
- ČSSD
- Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) - Imigranty a islám v ČR nechceme!
- Koalice pro Plzeňský kraj - KDU-ČSL, Strana zelených a hnutí Neustraníci
- Koalice Republikánů Miroslava Sládka, Patriotů České republiky a HOZK
- Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů
- Koruna Česká (monarchistická strana Čech, Moravy a Slezska)
- KSČM
- Národní demokracie
- NE ILEGÁLNÍ IMIGRACI-PENÍZE RADĚJI PRO NAŠE LIDI
- ODS
- PRO Zdraví a Sport
- Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků
- TOP 09
- Úsvit s Blokem proti islamizaci
- Volte Pravý Blok www.cibulka.net

4. Co nejvíce ovlivnilo Vaše rozhodnutí? Zakřížkujte jednu či více odpovědí.

- úspěšná činnost jednotlivců/stran/ hnutí v minulém volebním období
- volím tradičně „svoji“ stranu
- nabídnutý volební program kandidujícího subjektu
- představení strany/ hnutí/ koalice či kandidáta v rámci předvolební kampaně
- mezi kandidujícími subjekty jsem si nevybral(a), volil(a) jsem „nejmenší zlo“
- chtěla(a) jsem změnu, proto jsem volil(a) nové strany
- ztotožňuji se s programem kandidujícího subjektu
- jiný důvod

5. Znáte celostátní volební program politické strany, kterou jste volil(a) ve volbách do Plzeňského kraje v roce 2016?

- Ano
- Ne

6. Znáte krajský volební program politické strany, kterou jste volil(a) ve volbách do Plzeňského kraje v roce 2016?

- Ano
- Ne

7. Jaké téma pro Vás byla ve volbě stěžejní? Zakřížkujte jednu či více odpovědí.

- vzdělávání
- sport
- zdravotní péče
- sociální politika
- doprava
- životní prostředí
- kultura
- regionální rozvoj
- rozpočtová politika
- bezpečnost v regionu
- venkov
- turismus
- jiný.....

8. Ovlivnila Vaši volbu krajská předvolební kampaň?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Volil(a) jste stejně jako někdo z Vaší rodiny?

- Ano
- Ne

10. Ovlivnilo Vaši volbu celostátní politické dění?

- Ano
- Ne
- Nevím

11. Jste spokojen(a) se současnou celostátní politickou situací?

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

12. Zúčastnil(a) jste se voleb do Zastupitelstva Plzeňského kraje v říjnu 2012?

- Ano
- Ne

13. Jakou politickou stranu jste volil(a) ve volbách do Zastupitelstva Plzeňského kraje v říjnu 2012?

- Balbínova poetická strana
- Česká pirátská strana
- ČSSD
- Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) -STOP NEPŘIZPŮSOBIVÝM!
- Koalice pro Plzeňský kraj
- KSČM
- Národní socialisté - levice 21. století (NS - LEV21)
- ODS
- "Sdružení nestraníků"
- SDRUŽENÍ PRO NÁŠ KRAJ (SNK)
- Strana Práv Občanů ZEMANOVCÍ
- Strana svobodných občanů
- Strana zelených
- Suverenita-Strana zdravého rozumu
- TOP 09 a Starostové pro Plzeňský kraj
- Volte Pravý Blok www.cibulka.net

14. Které z těchto tematických okruhů/ jmen vnímáte NEGATIVNĚ? Zakřížkujte maximálně 10 odpovědí.

☐ Milan Chovanec	☐ Jiří Ovčáček
☐ migrace cizinců do ČR	☐ důvěra v členy vlády
☐ progresivní zdanění	☐ Bohuslav Sobotka
☐ Andrej Babiš	☐ kmotři
☐ reorganizace policie, Robert Šlachta	☐ EET
☐ systém sociálního zabezpečení	☐ protikuřácký zákon
☐ dopravní infrastruktura v ČR	☐ Miloš Zeman
☐ Karel Schwarzenberg	☐ zdravotnický systém v ČR
☐ kvalita potravin	☐ Miroslav Kalousek
☐ důchodový systém	☐ systém vzdělávání v ČR
☐ Čapí hnízdo/ dluhopisy/Agrofert	☐ Tomio Okamura
☐ terorismus	☐ životní prostředí v ČR
☐ legální držení zbraně	☐ ženy v politice
☐ David Rath	☐ Evropská unie
☐ zákon o střetu zájmů	☐ Nečas, Nagyová
☐ životní úroveň v ČR	☐ Pavel Bělobrádek
☐ Jiří Pospíšil	

15. Které z těchto tematických okruhů/ jmen vnímáte POZITIVNĚ? Zakřížkujte maximálně 10 odpovědí.

☐ Milan Chovanec	☐ Jiří Ovčáček
☐ migrace cizinců do ČR	☐ důvěra v členy vlády
☐ progresivní zdanění	☐ Bohuslav Sobotka
☐ Andrej Babiš	☐ kmotři
☐ reorganizace policie, Robert Šlachta	☐ EET
☐ systém sociálního zabezpečení	☐ protikuřácký zákon
☐ dopravní infrastruktura v ČR	☐ Miloš Zeman
☐ Karel Schwarzenberg	☐ zdravotnický systém v ČR
☐ kvalita potravin	☐ Miroslav Kalousek

- důchodový systém
- Čapí hnízdo/ dluhopisy/Agrofert
- terorismus
- legální držení zbraně
- David Rath
- zákon o střetu zájmů
- životní úroveň v ČR
- Jiří Pospíšil

- systém vzdělávání v ČR
- Tomio Okamura
- životní prostředí v ČR
- ženy v politice
- Evropská unie
- Nečas, Nagyová
- Pavel Bělobrádek

16. Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

17. Kolik je Vám let?

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- 66 a více

18. Jaký je Váš rodinný stav?

- svobodný(á)
- ženatý/vdaná
- rozvedený(á)
- vdovec/vdova

19. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen bez maturity
- vyučen s maturitou
- střední s maturitou
- vyšší odborné (Dis.)
- vysokoškolské (Bc., Ing., Mgr., MUDr.,...)

20. Kolik máte dětí?

- žádné
- 1
- 2
- 3
- více

21. Jaké je Vaše současné postavení?

- zaměstnanec
- soukromník, podnikatel
- nezaměstnaný(á)
- student
- důchodce
- trvale v domácnosti
- na mateřské dovolené

22. Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

- 0 až 5 000 Kč
- 5 001 – 10 000 Kč
- 10 001 - 15 000 Kč
- 15 001 – 20 000 Kč
- 20 001 – 25 000 Kč
- 25 001 – 30 000 Kč
- více než 30 000 Kč

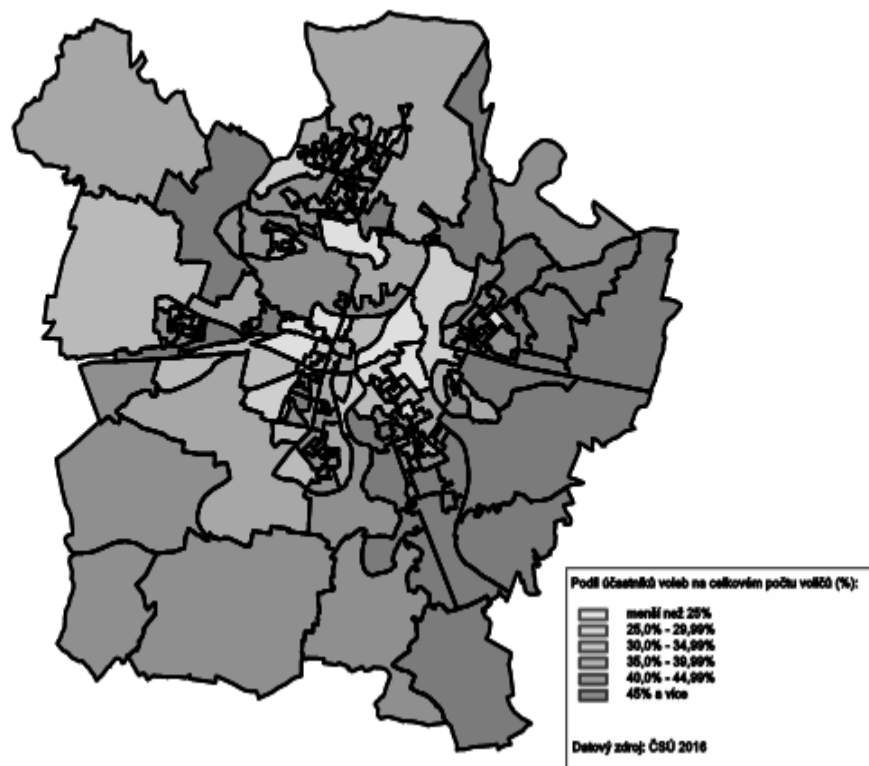
Příloha č. 5: Územní přehledy o volební účasti občanů Plzeňského kraje, krajské volby 2016

Okres kód	název	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% plat nýc h hlas
CZ0321	Domažlice	48 385	16 631	34,37	16 628	16 374	98,4 7
CZ0322	Klatovy	69 900	25 085	35,89	25 080	24 640	98,2 5
CZ0323	Plzeň- město	146 802	55 715	37,95	55 632	54 714	98,3 5
CZ0324	Plzeň-jih	49 543	17 673	35,67	17 633	17 160	97,3 2
CZ0325	Plzeň- sever	62 444	22 693	36,34	22 687	22 413	98,7 9
CZ0326	Rokycany	38 355	13 583	35,41	13 576	13 348	98,3 2
CZ0327	Tachov	41 287	11 855	28,71	11 845	11 668	98,5 1
Celkem		456 716	163 235	35,74	163 081	160 317	98,3 1

Zdroj: Český statistický úřad | ČSÚ. Volební server ČSÚ [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2017 [cit. 04.03.2017]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xnumnuts=3200>, zpracování vlastní

Příloha č. 6: Volební účast občanů v rámci krajských voleb Plzeňského kraje v roce 2016 na území města Plzně

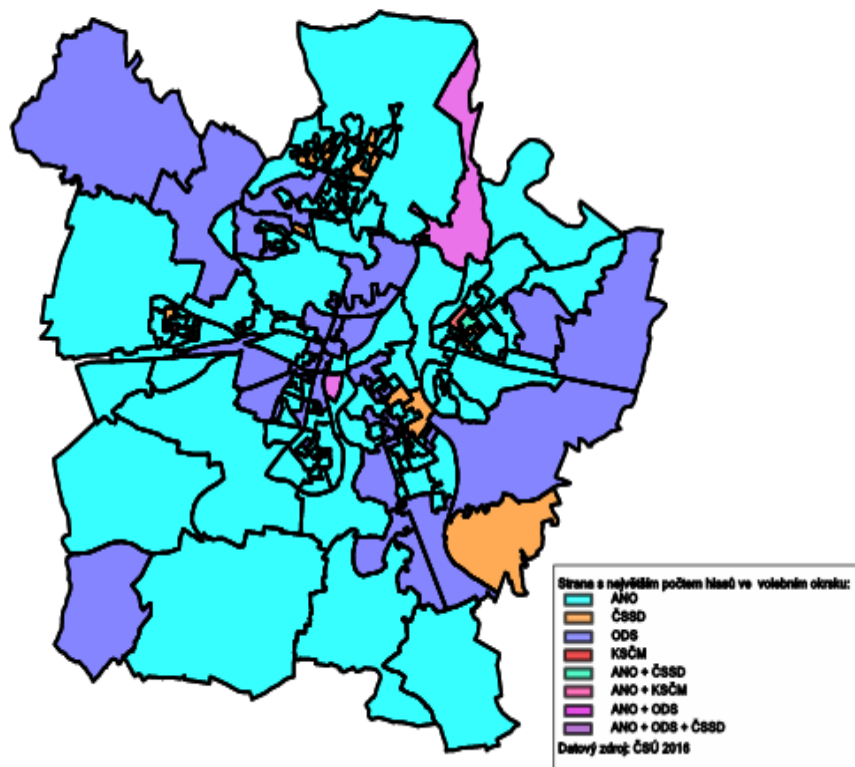
Volby do ZK 2016 - Účast

Zdroj: Plzeň 2015. Volby. *Volby do krajského zastupitelstva 2016* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://gis.plzen.eu/volby/volby2016kr.htm>

Příloha č. 7: Grafické znázornění vítězných stran v rámci města Plzně podle získaného počtu hlasů

Volby do ZK 2016 - Vítězná strana

Zdroj: Plzeň 2015. Volby. *Volby do krajského zastupitelstva 2016* [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://gis.plzen.eu/volby/volby2016kr.htm>

Příloha č. 8: Volební podpora kandidujících subjektů občany v rámci krajských voleb Plzeňského kraje v roce 2016

Zdroj: *Plzeňský kraj*. Mapové služby Plzeňského kraje [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: http://mapy.kr-plzensky.cz/gis/volby_kraje/